

Kalligram

A Máriássy család ősgalériája

Tüskés Anna – Máriássy Péter

A Máriássy család ősgalériája

Kalligram 2019

MÁRIÁSSY

Editkének, szeretettel

(M. P.)

Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín

A kötet megjelenését a Kisebbségi Kulturális Alap támogatta

© Tüskés Anna, Máriássy Péter, 2018
English translation © Andrew T. Máriássy, 2018
Slovak translation © Jitka Rožňová, 2018
Cover and graphic design - Jozef Veselý - FOGRA, Košice

ISBN 978-80-8101-977-7

Tüskés Anna

A Máriássy család ősgalériája

Bevezetés

A magát a 11. század közepéről eredeztető Máriássy család írásos dokumentumokból megismerhető történetét a 16. századtól kísérik képzőművészeti ábrázolások, elsőként Máriássy István szepesi kapitány sírköve a márkusfalvi vártemplom főhajójában 1516-ból.¹ Kayser Mihály a család megbízásából, eredeti források felhasználásával írta meg a család történetét, amely 1804-ben, Pozsonyban *Compendium historiae familiae Máriássy de Markusfalva címen* jelent meg.² Ez a munka kiindulópontja minden további genealógiának és családtörténeti munkának, így Iványi Béla 1917-ben és Máriássy Péter tíz éve megjelent, negyvenhat táblás családfát közlő könyvének is.³ A Máriássy család márkusfalvi levéltára 1936-ban került az Országos Levéltárba (ma Magyar Nemzeti Levéltár), azóta több tudományág kutatói közöltek a források alapján irodalom-, művelődés- és gazdaságtörténeti szempontból jelentős elemzéseket.⁴

A családi portrék behelyezése e történeti kontextusba nem egyszerű. A gyűjtemény pilléreit a 18–20. század folyamán készült esküvői portrék, valamint a címerrel és részletes, az ábrázolt korát, tisztsegeit, születési és halálozási dátumát megadó felirattal ellátott festmények alkotják.⁵ Felirat híján néha csak a Máriássy-címer, vagy címer nélkül csak egy rövid felirat jelzi, hogy családtag arcképét látjuk. Ezek közé illeszkednek be a címer és felirat nélküli, a családi hagyomány szerint családtagokat ábrázoló festmények, rajzok, sokszorosított grafikák és fényképek.

A Szepes és Gömör vármegyében élő, középbirtokos Máriássy család több évszázadon keresztül házasságok révén szoros kapcsolatban állt más családokkal, főként a Berzeviczy, a Bornemisza, a Dessewffy, a Fáy, a Görgey, a Horváth Stansith, a Kubinyi, a Merse, és a Szirmay családdal.⁶ Az elmúlt évszázadban két földrészen (Amerikában és Európában) szétszóródott családi portrégaléria darabjait Máriássy Péter több-éves munka nyomán gyűjtötte albumba. A képek főként magángyűjteményekben találhatóak Torontótól Londonon és Münchenen át Kassáig. A közgyűjtemények közül a kolozsvári Bánffy-palota, a márkusfalvi kastély-múzeum, a sárospataki Rákóczi Múzeum és a Református Kollégium Múzeuma, a pozsonyi, a lőcsei és a késmárki Szlovák Nemzeti Múzeum, a kassai Kelet-Szlovákiai Múzeum, a budapesti Magyar Nemzeti

1 Myskovszky Viktor: A márkusfalvi vártemplomról, s a Máriássy család czimerészeti emlékeiről. *Archaeologiai Értesítő*, 10, no. 9, 1876, 271–272. (269–274.); Csergheő Csoma: Máriássy István síremléke. *Archaeologiai Értesítő*, 7, no. 5, 1887, 425–427.; Máriássy Istvánról – Iványi Béla: A márkusfalvi Máriássy család levéltára. *Közlemények Szepes vármegye múltjából*, no. 9, 1917, XIV–XVIII.

2 Példányai találhatóak többek között: Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

3 Iványi Béla: *A márkusfalvi Máriássy-család levéltára, 1243–1803*. Lőcse, 1917; Máriássy Péter: *A Máriássy nemzetség tíz évszázada*. Kassa, Harlequin, 2007.

4 Pl. Tolnai Gábor: Újabb adalék a XVI. századi magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem történetéhez. *Magyar Könyvszemle*, 1937, 161. (160–162.); Tilcsik György: A középbirtokos Máriássy család birtokigazgatása és érdekezelése, 1841–1863. *Levéltári Szemle*, 29, no. 3, 1979, 499–522.

5 A család címeréről ld.: Máriássy László: A Máriássy-címer: Egy címer- és hét pecsétképpel. *Turul*, 1942, 79–83.; Bertényi Iván: Címerváltozások a középkori Magyarországon. *Levéltári Közlemények* 59, no. 1, 1988, 63. (3–80.)

6 A család 18. századi rokoni kapcsolatairól – Ulrich Attila: Jobbági adóterhek és munkakötelezettség néhány, a szepesi kamara által elkobzott uradalomban 1670–1674 között. In *Élet a birtokon*, szerk. Szirácsik Éva, Salgótarján, Dornay Béla Múzeum, 2013, 107–109. (107–137.) / *Discussiones Neogradienses*, 13./; A Horváth Stansith levéltár tartalmaz jelentős Máriássy-dokumentumokat, így például: I. Rákóczi György és Máriássy Ferenc levelezését (Fasc. 48/1.); Iványi Béla: A Grádeczi Horváth Stansith-család levéltára. *Levéltári Közlemények*, 5, no. 1–4., 1927, 250. (245–253.)

Múzeum Történelmi Képcsarnoka, a Magyar Nemzeti Galéria, a Hadtörténeli Múzeum és a Széchényi Könyvtár, valamint a tápiószzelei Blaskovich Múzeum őriz jelenleg családtagokat ábrázoló arcképeket; egy portré holléte pedig ismeretlen. A 18. századi képek alkotói közül csak egy ismert, a 19–20. században készült ábrázolások közül viszont több szignált és datált.

A magyarországi ősgalériák és családi arcképek kutatásának egyik fontos mérföldköve a művészettörténeti kutatásban a főként a Magyar Történelmi Képcsarnok gyűjteményéből rendezett 1988-as „Főúri ősgalériák, családi arcképek” című kiállítás és annak katalógusa, amelyben olvashatunk a Máriássy család két tagjának, Máriássy Andrásnak és feleségének, Adélnak miniatűr arcképéről.⁷ Azóta több család arcképgyűjteményét feldolgozta Buzási Enikő.⁸ Jelentős vállalkozás Székely Zoltánnak a Cziráky család ősgalériájáról írt könyve.⁹

Tanulmányom célja a Máriássy család fennmaradt portréinak áttekintése, beillesztése a családtörténetbe, és néhány, eddig ismeretlen művész alkotásaként számon tartott mű bemutatása és elhelyezése az életműben. Nem volt lehetőségem az arcképek eredetiben való tanulmányozására, így következtetésem a reprodukciókon alapulnak. Munkám során sok adatot és információt kaptam a portrék leírásához: köszönöm Bacsoni Tamásnak a katonai viseletek, Jamrich Viktornak a hidegfegyverek, Pallos Lajosnak a rendjelek és kitüntetések, Reznik Ildikónak és Lévay Nórának a növények és a tájképi háttér, Semsey Balásznak a bútorok, Semsey Rékának a női viseletek, valamint Simonyi Istvánnak az ötvöztárgyak meghatározásában, a szakirodalom tanulmányozásában és az analógiák keresésében nyújtott segítségét.

A festők közül elsőként érdemes kiemelni Johann Gottlieb Kramer szepességi festőt, aki a Horváth-Stansith gyerekekről festett háromnegyed és egész alakos képeket.¹⁰ A többi 18. századi portré festője egyelőre ismeretlen. A családi irattárban művészettörténeti vonatkozások után kutató Iványi Béla egyetlen festőre vonatkozó adatot talált, de ez sem portréval kapcsolatos: „Amit e vonatkozásban belőle kihasználhatunk, az mindössze a Reich János lőcsei festőre vonatkozó, 1775. május 20-áról szóló amaz egyetlen számla, mely tudatja, hogy a piktör az elhunyt Máriássy Sándor püspök temetésére 12 fehér selyem tafotára festett címerképért, darabját 1 rhénusforinttal és 30 krajczárral számítva, 18 frtot, 20 papírra festett címerképért pedig, darabját 36 krajczárral számítva, 12 frtot, vagyis összesen 30 rhénusforintot követel.”¹¹

A bécsi akadémián tanult, majd szülővárosában, Lőcsén dolgozó arcképfestő, Czauczik József (1781–1857) a család három tagjáról festett képet 1820 körül.¹² A Prágában, majd Bécsben tanult cseh festő, Antonín Machek (1775–1844) két portrét is készített Máriássy IV. Andrásról 1814-ben. A Kazinczy Ferenc által Magyarországra hívott dán festő, Johann Jakob Stunder megfestette Csáky Sándorné Máriássy Júlia

7 Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból: A Magyar Nemzeti Múzeum, az Iparművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1988. március–augusztus. A katalógust szerk. Buzási Enikő; a kiállítást rend. Buzási Enikő, Cennerné Wilhelm Gizella, Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, 1988, 102., C.61–C.62.

8 Pl. Buzási Enikő: Herceg Grassalkovich és Esterházy családi arcképek a 18. század végéről. In *Maradandóság és változás*, Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Képző- és Iparművészeti Lektorátus, 2004, 241–258.; Buzási Enikő: Képmás és intarziákép: az Esterházy-ősgaléria képi forrásai. In *Arisztokrácia, művészetek, mecénatúra: az Esterházy-család: a 2004. április 22–23-án megtartott konferencia előadásai*, szerk. Czoma László. Keszthely, Helikon Kastélymúzeum, 2005, 159–170.

9 Székely Zoltán: *A Cziráky-ősgaléria*. Bev. Mojzer Miklós, Győr, Xántus János Múzeum, 1997. /Artificium et historia, 3./

10 A pozsonyi Nemzeti Galériában. Jávor Anna – Magda Keleti: Neskora reneszancia, manierizmus, barok v zbierkach SNG, Fontes 2., Slovenská narodná galéria. *Művészettörténeti Értesítő*, 38, no. 1–4., 1989, 172.

11 Mihalik József: A Márkusfalvi Máriássy-család levéltára. 1243–1803. Irta és sajtó alá rendezte: dr. Iványi Béla. *Muzeumi és Könyvtári Értesítő*, 12, no. 1, 1918, 78. (73–78.)

12 Anna Petrová-Pleskotová: *K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve. Jozef Czauczik a jeho okruh* [A realizmus kezdetei a szlovák festészetben. Czauczik József és köre]. Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 1961; Rózsa György: Arcképfestészet. In *Művészet Magyarországon 1780–1830*, szerk. Szabolcsi Hedvig–Galavics Géza, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoport, Magyar Nemzeti Galéria, 1980, 73–80.

mellképét.¹³ A gömöri festő, id. Vandrak Károly (1803–1882) egy házaspár, Máriássy András és felesége, Szirmay Adél miniatűr arcképét festette meg az 1850-es években. Barabás Miklós (1810–1898) a család három tagját is megfestette, talán Máriássy Anna Mária (1813–?) férjével, Szemere Miklóssal való barátság révén került jó kapcsolatba a családdal. Önéletrajzában így ír barátságukról: „Bécsben több arcképet festettem, olajban, aquarellben stb. [...] kisült, hogy a szomszédom Szemere Miklós, a jeles költő, a kivel csakhamar összebarátkoztunk. Szemere valóságos ezermester volt, de mindennap mással foglalkozott. Egyik nap festett, másik nap elefántcsontból faragott mindenfélét, harmadnap írt, verselt. Napról napra más és más hangulata volt, de kiváló humora, s ha kicsapongó kedélyességét föl is váltotta a kesernyés satira, mindig szellemes és mulattató maradt. [...] Szemere sokszor órákig el-el nézegette a mint festettem és sajnálatát fejezte ki azon, hogy arcképekkel kell foglalkoznom. Azt mondtam neki, hogy nálunk nincs kilátás másból megélni. Mint ahogy a kis városban együtt van a könyvkereskedés a fűszeresbolttal és az asszony mindjárt divatárusnő is, nekem is többfélével kell foglalkoznom. Olajban, miniatűrben, aquarellben kell festeni és kőrajzokat készíteni, minden nap másféle modorban.”¹⁴

A Czuczik József portréit csodáló kőszegi Winkler Elemér (1882–1954) két portrét készített Máriássy III. Tiborról, a Szepesi Történeti Társulat elnökéről különböző méretben és technikával: egy kisméretű vízfestményt és egy hivatalos olajképet.¹⁵ Kőszegi Winkler és Máriássy távoli rokoni szálak is összekapcsolták. Így írt erről visszaemlékezéseiben a művész 1949-ben: „Máriássy Tibort mindig szerettem, atyjának, Máriássy Jánosnak, az 1888-ban bárósított 48-as honvédezeredes, altábornagynak lekötelezettje voltam. Mikor utolsó évében Márkusfalván nála voltam, nagyon rokoniasan fogadott az akkor 82 éves öreg úr. Nagyanyámról mint Szidi kuzinjáról szeretettel érdeklődött.”¹⁶ Több portrét családtagok készítettek egymásról vagy önmagukról.

Leírások a családi arcképekről

A hajdani ősgaléria gazdagságát tanúsítja több 20. század eleji újságcikk és visszaemlékezés. elsőként a család ősi központjáról, a márkusfalvi várról 1912-ben a *Vasárnapi Újság*ban megjelent híradás, amely viszonylag részletesen leírja az épületet és berendezését: „A MÁRKUSFALVI MÁRIÁSSY-KASTÉLY. A legrégebben épült magyarországi várak egyike a Máriássyak márkusfalvi vára. Régiségének, viszontagságainak adatai ott vannak a bástyatoronyban elhelyezett levéltárban, melyet századokon át mindig a családnak egy családi tanácsnokon kijelölt tagja kezelt s melyben nagy számmal vannak történetileg is fontos és érdekes adatokat tartalmazó okiratok régmúlt századokból. A vár mellett egész sora áll a faluban a Máriássy-családtagok kúriáinak. Ezek közt a legérdekesebb a XVI. században épült s később barokk-stilusban átalakított várkastély, melyet mostani tulajdonosa, Máriássy Ödön kamarás stilszerűleg renováltat. A kastélytól jobbra eső szárnyépületben van a család értékes műkincseinek gyűjteménye, csupa családi vonatkozású tárgyakkal, melyek azt a gyűjteményt kiválóan érdekessé teszik. Itt van a könyvtárszoba, tele bibliográfiái

13 Rózsa György: Kazinczy Ferenc a művészetben. *Művészettörténeti Értesítő*, 6, no. 2–3., 1957, 178–179. A portréhoz közel áll Stundernek a feleségéről készített arcképe, ld. Buzási Enikő: A barátság-motívum térhódítása a 18. századi magyar portréfestészetben. *Művészettörténeti Értesítő*, 33, no. 4, 1984, 223. (212–236.); Szentesi Edit: Johann Jakob Stunder árjegyzéke. In „Ez világ, mint egy kert.” *Tanulmányok Galavics Géza tiszteletére*, szerk. Bubryák Orsolya, Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Gondolat Kiadó, 2010, 259–270.

14 *Barabás Miklós önéletrajza*. Bev., jegyz. Bíró Béla; műjegyzéket összeáll. Szegedy-Maszácz Eleménné, Szegedy-Maszácz Tihamér, Kolozsvár, Erdélyi Szépművészeti Céh, 1944, 131–132.

15 Kőszegi Winkler Elemér: Elindulásom a művészi pályán. *Széphalom*, 17, 2007, 494.

16 Kőszegi Winkler Elemér: Utazás a múltba 1910. *Széphalom*, 16, 2006, 448.

ritkaságokkal: az ősök kulturális hajlamainak bizonyossága. Egy terem iparművészeti tárgyakkal van tele, köztük néhány nagyon érdekes tárgy: két augsburgi ezüst serleg, melyeket keresztelőkre használtak, a nagyobbikat a fiúk, a kisebbiket a leányok keresztelésére, – továbbá szép kancsók, kupák, becses porcellán és üvegholmik. Egy teremben gazdag sorozatát találni a régi bútoroknak, a melyenek különben a kastély majd minden részében vannak. Néhány ezek közül történelmi nevezetességű, mint pl. Thököly István virágos nyomású két bőrszéke. A régi családi képek hosszú sora tekint le a falakról, a Máriássy s a velük rokon Wesselényi, Bánffy, Szirmay családok férfi és nőtagjai. A nagy női szalonban régi legyezők és hímzések díszítik a falakat. A régiség hangulata tölti el a kastélynak úgyszólván minden zugát.”¹⁷ Az egyoldalas hirdást nyolc fénykép illusztrálja, amelyek közül a hetedik a nagy szalont ábrázolja. Ezen, a kandalló fölött, két legyező között felismerhető Barabás Miklósnak Máriássy XIII. Ferencné Berzeviczy Rozáliáról 1878-ban festett ovális portréja, amit ma a Magyar Nemzeti Galéria őriz.

A *Vasárnapi Ujságban* szerző nélkül megjelent fényképes tudósítás hosszabb változatban, de fényképek nélkül, Gyarmathy Sándor neve alatt megjelent a *Budapesti Hírlap* 1913-as egyik számában. A szerző még további arcképekről is ír: „A régi családi képek hosszú sorozata tekint le a falakról, közte Rákóczi vitéz ezredesének, Máriássy Ferenc, majd a későbbben élt Máriássy Ádám báró tábornagynak arcképei, úgyszintén a velük rokon Wesselényi, Bánffy, Szirmay, Rhédey családok férfi- és nőtagjainak arcképei. E családi képek közt mint emléket őrizi a család XII. Károly svéd királynak egykori, olajfestésű arcképét. Az oroszellenes háborúból a Szepességen keresztül jövet megszállott a családnak keresztalvi birtokán s akkor adta.”¹⁸

A portrék szempontjából ugyancsak fontos forrás Bethlenfalvy Béláné Wieland Marica 1952-ben írt, az 1920-as évekre visszatekintő írása. Számos, az albumban szereplő családi arcképről emlékezik meg: „Én Márkusfalvát mindég második otthonomnak tekintettem, és mire elhagytuk Igló városát, már örömmel regisztráltam a tavaly óta nem látott épületeket, az út alatt kanyargó csillogó ezüstszalagot, a Hernádot. [...] Néhány házzal odébb elérünk a franciatető, zöld zsalus és a szimmetria kedvéért két kapus földszintes házhoz: Nagyapám, Máriássy János házához. A kapu nyitva van, vártak. Befordulunk a virágos udvarba, és már ott áll Ómama, hogy megcsókoljon és bevezessen a nagy északi verandán és a híres kőkockás csarnokon át a nagy ebédlőbe. Körülnézek és látom, hogy tavaly óta nem változott semmi. Az ablakmélyedésben ott áll az elmaradhatatlan vasláda, a falakon köröskörül komolyarcú ősapák és méltóságteljes ősanák az idő múlásától már csaknem fekete arcképei tekintenek le reám. Már tavaly óta ősmérem őket, csak fel kell újítanom az ismeretséget. Az ajtótól jobbra Máriássy Ferenc Xavér második feleségének, Kanitz Barbarának (a család később grófi rangot kapott) portréja. K. Barbara édesapja Ernestus Kanitz brandenburgiensis egy Berzeviczy-leány kedvéért telepedett meg a Szepességen, Nagylomnicon. A képen K. Barbara két rózsát tart a kezében: a rózsák két férjét jelképezik, a rózsák levelein pedig a gyermekek nevei vannak megörökítve. Ott áll az óriás biedermaier pohárszék, melynek másik oldalán egy feketeruhás, fekete főkötős apáca képe lóg, csak az arca világít fehéren. Ez Görgey Anna, dédanyám id. Máriássy Jánosné, Görgey Zsuzsanna nénje. Ezt a képet 30 évvel később Tibor nagybátyám odaadta Görgey Albertnek Toporcra. A bejáratnál balra Máriássy Ferenc Xavért (id. Máriássy János atyja), Szepes és Gömör vármegye alispánját látom. Az ablakok között két egyházi férfiú képe: Tiborc, Ópapa bátyja, kit édesanyja, mivel az egyedüli a fiúk között ki nem volt szép, papi pályára szánt. Tiborc a negyvennyolcas szabadságharcig Batizfalván plébános kanonok volt, de a szabadságharc leveretése után, minthogy nem érzett többé hivatást a papi pálya iránt, Márkusfalván telepedett meg a nagybátyjától, Máriássy Istvántól örökölt kúriában. A másik egyházi férfiú,

¹⁷ *Vasárnapi Ujság*, 59, no. 8, 1912, 152.

¹⁸ Gyarmathy Sándor: Öreg Szepességünk. *Budapesti Hírlap*, 33, no. 177, (1913. július 27.), 31–33.

Máriássy Sándor szepesi prépost «tinini» püspök (a Szepességnek akkor még nem volt püspöksége) világoskék, vörössel szegélyezett püspöki ruhában – igen érdekes arc. A pohárszék felett Máriássy István, Ferenc Xavér apja. Ott látom még a tinini püspök testvérét, Tiborczt világoskék és téglaszínű nagy stulpnis katonaruhában, igen szép ember, valamint Kanitz Barbara két nagybátyjának, Sándornak és Tibornak a képeit. (Ernestus Kanitz második felesége, Barbara anyja, Máriássy Julianna volt.) A rövid oldalon van Ómama fekete dekoltált estélyi-ruhás képe, az opálékszerekkel, melyeket Ópapától kapott nászajándéku. [...] Ómama [...] élénk esze és Ópapa népszerűsége sok kiváló férfit vonzott szalonjába. Így többek között Mikszáth Kálmán és Fraknoi Vilmos püspök is vendégei voltak. A kandalló felett Ópapa, Máriássy János képe vörös tábornoki egyenruhában jól érvényesült.”¹⁹

Máriássyak katonai pályán

Az 18. század első évtizedében készült Máriássy Pál portréja, aki korábban Apaffi Mihály kamarása, majd 1703-ban II. Rákóczi Ferenc szolgálatába állt a család több tagjával – például Miklóssal és Ádámmal – együtt.²⁰ Közel áll ez a félalakos arckép két másik ovális portréhoz, Mikes Kelemen és Bercsényi Miklós arcképéhez.²¹ A festményen prêmes kucsmát, kék fémgombos mentét és dolmányt visel. A mentét ezüst cizellált elemekkel díszített mentekötő fogja össze. Kezében kesztyűt és piros rózsát tart.

Máriássy V. Sándor (?) arcképén Mária Terézia 1760-ban föllállított magyar királyi nemesi testőrségének tagjaként jelenik meg. Ez az arannyal és ezüsttel gazdagon paszományozott öltözet a magyarság jelképévé vált.²² A portré viselete nagyon közel áll Károlyi Ferenc huszártábornokot ábrázoló festményéhez, valamint Christian Schütz 1782-es, magyar nemesi testőrt ábrázoló metszetéhez.²³ Egy jellegzetes, faragott peremű, lekerekített sarkú barokk asztalra támaszkodik, amelyből alig látható valami. Ez egy olyan bútortípus, amelyet – a díszítésben megmutatkozó kisebb eltérésektől eltekintve – évszázadokon keresztül készítettek és használtak.²⁴

Máriássy V. Imréről három arckép maradt fenn (ha azonosításuk helyes). Az ovális, elefántcsontra temperával festett képen zöld hajtókás sárga gombos császári-királyi gyalogezred alantos tisztjeként jelenik meg, a kora alapján valószínűleg hadnagy lehet. Egy gouache képen császári-királyi gyalogtisztként látjuk ún. überrockban, baljában lovassági szablyát tart kardbojttal. A viselet alapján 1798–1803 közöttre datálható a festmény. A harmadik kép egész alakos portré, olajfestmény ugyancsak a napóleoni háborúk időszakából származik: a magyar gyalogezredek tisztjei számára készült osztrák 1811 M gyalogtishti szablyát visel hüvelyel, kardbojttal, kardkötővel.

Máriássy András bárót több portré ábrázolja különböző életkorban. Az elsőt a császári-királyi magyar gyalogezred gránátos zászlóaljának tisztjeként látható a napóleoni háborúk korából. Az 1814-ben készült portréján a Mária Terézia Katonai Rend harmadik fokozatát, a lovagkeresztet viseli, amelyet a Hollabrunnál

19 Bethlenfalvy Béláné Wieland Marica: Szepesi tájképek – Márkusfalva és Bethlenfalva. *Széphalom*, 24, 2014, 435–443.

20 Iványi Béla: *A márkusfalvi Máriássy-család levéltára, 1243–1803*. Lőcse, 1917.

21 Tüskés Anna: Mikes Kelemen képzőművészeti ábrázolásai. In: *Író a száműzetésben: Mikes Kelemen*, szerk. Tüskés Gábor, Budapest, Universitas, 2012, 255–266; Anna Tüskés: Kelemen Mikes in the Fine Arts, In *Literaturtransfer und Interkulturalität im Exil*. Hrsg. Gábor Tüskés, Bern – Berlin – Bruxelles – Frankfurt – New York – Oxford – Wien, Lang, 2012, 404–432.

22 Tompos Lilla: *A díszmagyar: A magyar díszöltözet története*. Budapest, Magyar Mercurius, 2005, 26.

23 Magyar Nemzeti Galéria. F. Dózsa Katalin – Simonovics Ildikó – Szatmári Judit – Szücs Péter: *A magyar divat 1116 éve*. Budapest, Absolut Media Kiadó, 2012, 48.

24 Analógia az asztalhoz a budapesti Iparművészeti Múzeum Bútorgyűjteményében, ltsz. 53.4090.1.

1809. július 7-én lezajlott harci cselekményekért kapott. Máriássy András, aki 1805–1809 között a 60. (magyar) gyalogezred ezredese, oldalán 1798 M osztrák gyalogtiszi tőr kard tábornoki változata látszik. Az 1832-es metszeten a lovagkereszt mellett a napóleoni háborúk lezárásaként alapított Hadseregkeresztet viseli, amelyet minden részt vevő katona megkapott. A baloldali csillag az orosz Szent Anna Rend nagykeresztjével járó csillag.

A képi portrén túl írott portré is maradt fenn Máriássy András báróról, a Máriássy 37. gyalogezred tulajdonosáról, akit segédtestiszte, Iglói Szontagh Gusztáv így jellemezett *Önéletrajzában*: „Ő excellenciája akkor 75 éves volt, egy kuruc természetű öreg sas. Katona volt testestől-lelkestől, igen tevékeny, erélyes, alantosait ráncban tartani tudó. Kitűnő bátor katona, szigorú, de igazságos. A mellett tagadhatatlanul nemeslelkű, tántoríthatatlan és meg nem közelíthető. Testre közepszerű, ép, fáradságot, étlenséget és szomjúságot tűrni tudó. [...] Arca arisztokrata vonásokat mutatott. Szokása volt – békeidő lévén – a szolgálatot ebédig elvégezni. Ekkor semmi sem vala kedvére, dohogott, gorombáskodott mindenkivel, aki a szeme elé került, tábornokkal, velem mint segédjével és káplárral egyformán. Délután jó barátok voltunk. A fordulat a feketekavénál állott be, mikor inasa a töltött pipát átnyújtotta. Alattvalói tartottak tőle és Bécsben is volt tekintete, kivált, mert Kucsera, a császár szárnysegédje jó barátai közé tartozott. Ifjú korában keveset tanult, de annál többet kártyázott, sokáig kapitánykodott s talán őrnagyságra sem vergődik fel, ha anyja a francia háborúban a saját költségén egy vadászászlóaljot nem állít, melynek parancsnokává neveztetett ki. Mint törzstiszt nem kártyázott többé, pontos volt szolgálatában, zászlóalját és később ezredét kemény fenyíték által nagy rendben tartá. Mint tábornok, szűkölködvén a hadi tudományban, magára hagyatva alighanem bakot lő, de jó szerencséje úgy hozta magával, hogy mindig Bianchi parancsa alatt állott, ki lángeszű vezér lévén, tudott rendelkezni, Máriássy pedig a legnagyobb eréllyel teljesíté parancsait. Így egymáshoz illettek s dicsőséget arattak.”²⁵

Az 1840-ben ugyancsak a császári hadsereg 60. gyalogezredébe belépett Máriássy XV. János, Görgei Artúr unokatestvére, az 1848–1849-es szabadságharcban tüntette ki magát: honvédezredes, a magyar királyi honvédség altábornagya. Visszaemlékezései fontos történeti források és egyben róla is képet mutatnak²⁶, kiegészítve a fennmaradt portrékat: Barabás Miklós 1849-ben „természetéről” készített ceruzarajzát, az olmtüzi börtönben 1856-ig töltött évek alatti, 1851 teléről származó szénrajzot és Ábrányi Lajos egész alakos olajfestményét 1887-ből. Barabás Miklós rajzán az 1848–49-es Magyar Katonai Érdemrend ideiglenes III. osztálya látható, amit Máriássy Buda ostroma után kapott meg. Baljával osztrák 1845 M lovastiszti szabályára támaszkodik, de a rajz ezen része elég elnagyolt. Ezt a rajzot említi Barabás *Önéletrajzában* a budai vár 1849-es bevételé utáni bekezdésben: „Lerajzoltam még Máriássyt, a ki akkor ezredes volt, lerajzoltam Guyont, a Földváry testvéreket: Károlyt, a váczai hőst és testvérét Sándort, a szent-tamási hőst, valamint Görgey Arthurt, a ki fiamnak, Elemérnek keresztapja volt. Fiam január 26-án született volt, de csak a vár bevételé után, május 29-én kereszteltük meg.”²⁷ Az olmtüzi börtönben Berzsényi Lénárd 290 fogolytársáról rajzolt arcképet.²⁸ A Máriássyról készített rajznak a magángyűjteményben lévő példányán kívül még

25 Báró Máriássy András tábornok jellemzése egy magyar gránátoshadnagy önéletrajzában. Közli Markó Árpád, *Hadttörténelmi Közlemények*, 29, 1928, 228–234.

26 Máriássy János: *Visszaemlékezések az 1848–49. évi szabadságharc alatt végzett szolgálataimra*. S. a. r. Sugár István – Hermann Róbert, Budapest, Argumentum, 1999.

27 *Barabás Miklós önéletrajza*. Bev., jegyz. Bíró Béla; műjegyzéket összeáll. Szegedy-Maszák Elemérné, Szegedy-Maszák Tihamér, Kolozsvár, Erdélyi Szépművészeti Társaság, 1944, 191.

28 Barsi József: *Utazás ismeretlen állomás felé, 1849–1856. Berzsényi Lénárd rajzai. Az olmtüzi foglyok arcképsorozata*. Budapest, Európa, 1988, 336–339. (215–423.) /Bibliotheca historica/

három példánya ismert.²⁹ Ábrányi Lajos festményén a tábornoki teljes dísz- (gála-) öltözetet viselő Máriássy János nyakában az Osztrák Császári Vaskorona Rend II. osztálya, mellén balra az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje, jobbra a Katonai Tiszti Szolgálati Jel II. osztálya látható. Baljával osztrák-magyar 1861 M gyalogtiszti szabályjára támaszkodik, amelyet kardkötővel és kardbojttal visel, jobbában kócsagtollas kucsmát tart. A magyar huszártábornok a lovassághoz tartozott, de ehhez a ruhához a gyalogtiszti szablya járt. A festmény közel áll Máriássy János nekrológiájának a *Vasárnapi Ujság* 1905. február 5-i számában megjelent illusztrációjához, aminek „Fénykép után” aláírása arra enged következtetni, hogy Ábrányi festménye és az illusztráció ugyanazon fénykép után készült.³⁰

Az 1848–49-es szabadságharcban a család számos tagja részt vett, például Dessewffy Arisztid, aki az 1848–49-es Magyar Katonai Érdemrend ideiglenes II. Osztályát viseli attiláján, és jobbában osztrák 1837 M gyalogtiszti szablyát tart hüvellyel, kardbojttal. Máriássy Tiborcz portréján feltehetően ugyancsak osztrák 1837 M gyalogtiszti szablyát tart baljában hüvellyel, csak éppen a markolat nem látszik. Az 1848–49-es Magyar Katonai Érdemrend ideiglenes III. osztályát viseli.

A katonai pályán ugyancsak magasra emelkedett Máriássy Attila, aki II. Vilmos Württemberg királya 6. Huszárezredének volt az ezredese. Máriássy XXI. Istvánról két olajfestmény portré maradt fenn. A beállítás és a viselet azonossága arra enged következtetni, hogy az egyik a másik alapján készült: mindkettőn I. világháborús vonatcsapat százados (ez nem vasúti alakulatot jelent, hanem trént) öltözetben látható.

Az I. világháborúban Máriássy XIX. László lovasított fegyvernemnél szolgált főhadnagyként. 1918-ban szibériai fogságban készült portréján a zubbonyon felül két monarchiabeli szalagsávot visel. A baloldali a Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel, a jobboldali a Vitézségi Érem szalagja. A két kitüntetés szalagja egyébként megegyezik. Lentebb középen, a zubbony által takart kitüntetés: a Német Vaskereszt II. osztályának fehér-fekete-fehér szalagja látható.

A családból többen is a Máltai Lovagrend tagjai,³¹ s némelyikük számára olyan fontos ez, hogy portréján is viseli a rend jelvényét: Máriássy XXI. János az Alexander Jazykov által 2004-ben festett arcképén a Máltai Lovagrend jelvényét viseli a mellén (ez a felül levő piros alapon fehér kereszt díszítmény).

Máriássyak egyházi pályán

Az őszhajú Máriássy III. Sándort főpapi ornátusban ábrázoló félalakos portré az egyházi portréikonográfia bevett típusát alkalmazza: a püspök jobb kezével a nyakában függő, táblagyémántokkal kirakott arany mellkeresztet fogja. Fején lila pileólust (kis kerek, a fej felső részét fedő papi sapka) visel. A ruházat fehér karingból és bíborbélésű lila mozzettából (vállat borító, könyékig érő ruhadarab) áll. A karing a csuklónál csipkésen szegélyezett. A bal felső sarokban a Máriássy család címere felett hat bojtos galero látható, alatta pedig tisztségeinek (szepesi nagyprépost, az esztergomi érseknek a szepesi kerületben lelkiekben helyettese) felsorolása, valamint születési és halálozási évszáma olvasható.

Ugyancsak főpapi ornátust visel portréján Máriássy Gábor. Bartakovics Béla érseksége alatt Máriássy Gábor olvasókanonok jelentős szerepet játszott Eger városának életében, ahol szegényintézeti elnökként

²⁹ Savaria Múzeum, Szombathely, ltsz. 9220; Celldömölk, 3. sz. Általános Iskola helytörténeti gyűjteménye; Hadtörténeti Múzeum, Budapest, ltsz. 0594.

³⁰ Régi honvéd, „Máriássy János 1822–1905”. *Vasárnapi Ujság*, 52, no. 6, 1905, 81–82.

³¹ Lovagjelölt markus- és batizfalvi Máriássy Lajosról ld. Marczianyi György Lovag: *Nemesség*. Budapest, 1886, 130–139. – A souverain máltai lovagrendbe való fölvetelhez szükséges 16 alapítványképes ősi egyenes leszármazásának (Filiatio) igazolása és nemesi approbációja.

is tevékenykedett.³² 1864-ben az ő költségén készült el a miskolci kálvária.³³ Bartakovics 1861-ben érseki helyettesé nevezte ki, majd 1865. május 14-én segédpüspökké (paleopolisi) szentelte.³⁴ A fekete reverenda kiemeli a hosszú láncon függő mellkeresztet és az egri érsekség 1829-ben alapított káptalani jelvényét.³⁵

Máriássy urak díszmagyar viseletben

A bal felső sarokban olvasható felirat szerint Máriássy Klára férje, az 1685-ben elhunyt gradeczi Horváth Stansith Boldizsár aprógombos, csákóra szabott piros dolmányt, derekán kék zsinórövet, vállára terítve kék prémes mentét visel. Jobb kezét csipőre teszi, baljával asztalra támaszkodva órát tart. Az asztalon hever prémes süvegje. A kisméretű, alacsony kvalitású portré sorozat darabja lehetett. A festői kvalitás nyilvánvaló hiányosságai miatt kevéssé felismerhető a bütordarab: márványlappal borított, faragott (és talán aranyozott) asztal.³⁶ Ugyanez az ismeretlen festő készítette gradeczi Horváth Stansith Boldizsár időskori képét is, amelyen ugyanez az asztal látható.³⁷

Máriássy VI. Márk viselete nem magyaros, hanem franciás: francia divat szerinti selyemmellényt visel magyar frakkal. Gvadányi József *Egy falusi nótáriusnak budai utazása* című elbeszélő költeményében 1788-ban leírt francia divat jelenik meg ezen a képen. Hasonló viselet látható Stock Jánosnak Gróf Teleki Sámuelről 1787-ben festett portréján.³⁸ Fehér selyemmellényének egyik vágott gomblyukában két rozmaringággal közrevett jelvény, fekete dolmányán a szíve fölött ovális érmecske függ vörös szalagon. Nem állapítható meg, hogy egy személyes – esetleg heraldikus – érem vagy talán egy uralkodó által adományozott polgári érdemérem, mindenesetre az előbbinek tűnik. A kigombolt mellény alatt kilátszik az alsóruha. Máriássy bal kezével madárfejes díszszabályára támaszkodik.³⁹ Az ovális portré bal felső részén, az ábrázolt feje mellett a Máriássy-címer látható, alatta 1744-es évszámmal. A címer alatt az előtérben hangsúlyos a heraldikai pántos sisak tolldíszszel.⁴⁰

Máriássy X. Istvánról két portré maradt fenn a 18. század közepe tájáról. A viselet, a jobb kézben tartott pecsétetes dokumentum és az asztalra támaszkodó bal kéz motívuma bizonyítja, hogy a két kép szoros kapcsolatban áll egymással, de nehezen dönthető el, hogy vajon az egyik szolgált a másik előképéül, vagy talán közös, jelenleg ismeretlen előkép után készült mindkettő. A sűrűn gombolt kék dolmányt és prémes

32 Lesko József: Az egri érsekség. In Borovszky Samu: *Magyarország vármegyéi és városai: Heves vármegye*. Budapest, 1909. Máriássy Gábor tiszteletére irodalmi és zenei művek születtek, pl.: Zsaskovszky Ferenc egri székesegyházi karnagy zeneművet szerzett négyszólamú férfikarra Máriássy Gábor ezüstmiséje alkalmából 1855-ben, Sebők László plébános pedig költeményt írt püspökké szentelése alkalmából 1865-ben.

33 Szendrei János: *Miskolcz város története és egyetemes helyiratai IV. Miskolcz város története 1800–1910*. Miskolc, 1911, 315.

34 Püspökké szentelés. *Vasárnapi Ujság*, 12, no. 22, 1865. május 28., 264.

35 Pandula Attila: Káptalani jelvények Magyarországon. In *Honfoglalásunk és előzményei. A tizenegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó és ötödik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai, Tapolca, 1996*, Budapest–Zürich, 1997, 246–252.

36 Analógia az asztalhoz a budapesti Iparművészeti Múzeum Bütorgyűjteményében: ltsz. 61.903.1.

37 Közölte: *Ars inter Arma: Art and Culture of early modern period in eastern Slovakia, Kaštieľ Strážky, Prízemie, Spišská Belá–Strážky, 4. October 2008 – 12. April 2009*, kiállításkatalógus, kurátor: Katarína Kolbiarz Chmelinová.

38 Magyar Nemzeti Galéria. F. Dózsa Katalin – Simonovics Ildikó – Szatmári Judit – Szücs Péter: *A magyar divat 1116 éve*. Budapest, Absolut Media Kiadó, 2012, 47.

39 A szablya markolatához analógiaként lásd az Esterházy-kincstár darabjaként az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében őrzött, egykor Esterházy Pál Antal herceg tulajdonát képező 1807-es díszszablya „ANTON ROSSI IN WIEN” szignóval (ltsz.: E.60.23.1-2). Publikálva fotókkal: Szilágyi András: *Műtárgyak a frankói Esterházy-kincstárból*. Budapest, Iparművészeti Múzeum, 2014, II. 21., 187–188.

40 Vö. gróf Kálnoky Antal portréja (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 2328). In *Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból*, szerk. Buzási Enikő, Budapest, 1988, C. 47.

mentét viselő alak derekán drágakövekkel vagy ezt imitáló zománcozott elemekkel díszített láncövön díszszablyát visel. A szablya markolata eltér a két képen: az egyikben madárfejesnek, a másikon oroslánfejesnek látszik.

Ugyancsak két portré maradt fenn Máriássy Boldizsárról. Az egyik, rossz állapotban lévő képen sűrű gombos dolmányt és zsinórövet visel, baljában állatfejes díszszablyát fog. A másik portrén a dolmány fölött kivehető a mente, és hangsúlyos elem a címer a bal felső sarokban.

Máriássy László 1759-ben készült portréján asztal mellett állva, bal kezét kék dolmányába dugva látható. Prémes mentét és ugyancsak madárfejes díszszablyát visel. Az asztalon lévő tárgyak közül az óra és a kucsma kivehető.

Máriássy I. Ferenc Xavér 1780-ban készült portréján Szepes vármegye küldötteként jelenik meg. Piros dolmányt és prémes mentét visel, derekán piros zsinóröv. A kardkötő világosan látszik, de a szablya csak sejtethető.

Az első és második házasságában is Máriássy lánytestvért feleségül vett Gömör János arcképe az 1790-es években készülhetett, legalábbis erre enged következtetni az akkor divatos hajviselet és a prémes mentéből kibuggyanó mellfodros ing. Stílusa közel áll Stunder János Jakab festményeiéhez.

Máriássy II. Ödön Ferenc két világháború között készült portréján díszmagyar öltözetet visel mentekötővel. Ezt a díszmagyar öltözetet évtizedeken keresztül szinte változatlanul viselték. Közel áll Máriássy Ödön viseletéhez Kállay Ubulnak, Csík vármegye főispánjának 1898-ban készült díszmagyar öltözéke, amelyet az Iparművészeti Múzeum Textiltára őriz.⁴¹

Máriássy VIII. Mihály fekete, finom gyapjúszövetből készült attilából és pantallóból álló bocskai öltözetet, nyakában ezüstrojtos, fekete selyem nyakkendőt visel.⁴²

Női portrék

A 18. századi női portrék legnagyobb része magyaros viseletben ábrázolja a családtagokat. Máriássy Zsófiát tizennyolc évesen 1736-ban, Máriássy VIII. Ferencné gradeczi Horváth Stansith Anna Máriát huszonkét évesen 1749-ben és gradeczi Horváth Stansith Klárát tizenkilenc évesen 1759-ben egyaránt magyaros viseletben örökítette meg az ismeretlen festő. A „magyaros” jelző itt arra a divat-variánsra utal, mely a hagyományos 17-18. századi magyar nemesi viselet és a kortárs francia rokokó divat kölcsönhatásából ez idő tájt előállt. Ennek részei a rizssporral fehéritett, ugyanakkor pártával és ékszerekkel elfedett haj, a trapézformán karcsúsodó, hosszan lenyúló, keményített fűzőbetét, a buggyos ingujjak, a sok csipke szerepeltetése különösen a Horváth Stansith-lányok képmásain domináns. Mellettük Zsófia megjelenése puritánabb, inkább német hatást mutat. A három háromnegyed-alakos képet érdemes együtt vizsgálni, mivel szépen érzékeltetik a 18. századi női divat köznemesi változatának jellegzetességeit. Míg Klára íves kivágású, társnői szögletes, csipkével szegett dekoltázst viselnek. Jellegzetes elem az ingujj „felhabosítása”, azaz a francia divat hatására két-két szalaggal átkötöttén téve azt buggyossá. A háromnegyedes ingujjak végét csipkekézelő díszíti. A Stansith-lányok fehér vert csipkeszegélyes kötényt és ékszerdíszes pártát viselnek, míg Zsófia haját csipke kontyfedő rejt, apróvirágos szoknyáján nagyvirágokkal hímzett kötényt, vállán aranyszínű skófiuhímzett kendőt látunk, melynek mintázata a magyarországi virágos reneszánsz stílusát idézi. Klára

⁴¹ Ltsz. 79.44.1-10.

⁴² Tompos Lilla: *A díszmagyar: A magyar díszöltözet története*. Budapest, Magyar Mercurius, 2005, 22.

viselete közel áll Milkovics (Milkovich) Zsuzsannának (1727–1787) az Iparművészeti Múzeum Textiltárában őrzött, 1750 körül Magyarországon készült, a francia rokokó szabásmódot követő öltözkééhez.⁴³

Zsófia baljában imakönyvet, jobbában nyíló rózsát, Anna Mária fél pár kesztyűt és legyezőt tart, Klára asztalra támasztott jobb kezéből galambot etet. Ékszereik a fentebb jelzett okból jelentősen eltérnek: Zsófia nyakán hétsoros gyöngysort és egyedi módon viselt arany forgáclánc nyakéket, gyöngyös hímzett csipke kontyfedője alatt ugyancsak forgácláncot és fejpántba összekapcsolt boglárokat, csuklóján forgáclánc karkötőt visel. Anna Mária pártáját boglárók és hajtúk tömege ékesíti, nyakán ékszerdíszes bársonyszalagra applikált girandole függőt visel. Nyakában és ruháján nagy mennyiségű gyöngysor, továbbá egy kifejtetett módon ráapplikált nyakék díszíti. Utóbbi jól illusztrálja a kor változatos ékszerviselési szokásait. Klára fején gyöngyös pártát visel, rokokó módra rezgőtűkkel kiegészítve. Nyakán torokszorítóként kötött bársonyszalagon ugyancsak girandole-típusú függelékes ékszert visel Anna Máriához hasonlóan, vállfűzőjén közepesen hangsúlyos vörös masnin archaikus barokk gyémántos függőt láthatunk.⁴⁴ E portréknak – csakúgy, mint a fennmaradt 18. századi analógiáknak – általánosan megfigyelhető jellemzőjük azon ambivalens kettőség, hogy miközben tükrözik a kortárs nyugat-európai divat aktuális jegyeit, ábrázolják a száz-százötven évvel korábbi divat elemeit is.

II. Rákóczi Ferenc nemes apródja, majd 1717-ig bujdosásának krónikása, szatmári Király Ádám feleségének, Máriássy Krisztinának 1770 körül készült el a portréja. Az előző portrékhoz képest decensebb megjelenés elsősorban a klasszicizmus ízlésvilágához közelítő divatváltozás. Ezen az asszony íves kivágású ingvállat és két szalaggal megkötött ingujjat visel, végükön csipke kézelővel. A szélesen fűzött vállfűzőt oldalt fekete vert csipke díszíti.

Ehhez hasonló szabású díszruha maradt fenn a Magyar Nemzeti Múzeumban a Majtényi család tulajdonából, a 18. század közepéről. Haja főkötőbe fésült. Nyakában és csuklóján a régi szóhasználat szerint klárist, azaz korallsorokat visel. A gyűrűk és a főkötő függeléke kivehetetlen. A 19. század derekáig Szicília mellékéről kitermelt vörös korall kedvelt szuvenir volt a Grand Tour utazói számára. Ez magyarázza gyakori előfordulását a 18–19. századi emléanyagban. Jobb kezével konzolasztalra támaszkodik, amiből kevés látszik, ezért nem megállapítható, hogy márványból készült-e a teteje vagy fényesre csiszolt és viaszolt fából.

Máriássy I. Ferenc Xavér második felesége, Barbara von Kanitz 1780 körül készült arcképén a korszak nyugat-európai divatjának megfelelő öltözetet visel fekete csipkével szegett fehér kendővel (fichou). A felső ruha és az alsós szoknya között látszik a kötényzseb. A sziléziai grófi családból származó Barbara gagát és gránát gyászékszereket visel. Kissé ódivatú fehér rizsporos parókáján enyhén vöröses tónusú gránát-ékszereket, fekete gyöngy nyakláncot és karkötőket, valamint két kisujján egy-egy gyűrűt. A bal kezében tartott rózsza levelein tizenegy gyermekük keresztnéve olvasható. Jobb kezét egy márványlappal borított asztalon nyugtatja, keze mellett csukott könyv. A bal felső sarokban a Kanitz család címere – András-kereszt szárai között piros rózsákkal – látható. Az asztal káva díszítésén ugyancsak hangsúlyos motívum a rózsza.

1800 körül készült színei Merse Lászlóné Máriássy Anna Krisztina portréja. Az asszony vert csipkével szegélyezett selyemruhát és gyémántos jellegű ékszereket visel. A kép alapján nem állapítható meg egyértelműen az ékszerek anyaga: gyémántokkal vagy gyémánttal azonosan csiszolt hegyikristállyal kirakott hajtűt és fülbevalót, valamint gyöngysort visel.⁴⁵ Ezek az ékszerek 1800–1820 között terjedtek el a fehérrany-gyémánt kombinációjú nagy értékű példányok hétköznapi kiváltására. Noha az ilyen ékszerek a leg-

43 Ltsz. 14954.a–b.

44 Az e tekintetben elnagyolt részletábrázoláshoz hasonló karéjos foglalatsorokkal díszített gyémánt ékszert visel Hélène Fourment P. P. Rubens festményén 1630 körül. Rijksmuseum, Amszterdam, SK-C-295.

45 Analógia a nyakékhez és a fülönfüggőkhöz: *Ékszerek könyve*, szerk. Daniela Massetti – David Bennet, Budapest, SubRosa, 1994, 66–67.

gazdagabb főúri kincstárakban is előfordultak, feltételezhető mégis, hogy a kevésbé módos köznemesi családok inkább ezeket preferálták. A képen szereplő ékszerek formai jegyei megfelelnek a 19. század eleji európai ékszerdivatnak.

Máriássy Mária és Jekelfalussy Konstancia klasszicizáló ovális portréját érdemes együtt vizsgálni, noha mintegy húsz év különbséggel készültek: mindketten fehér ruhát, fátlyat és hajukban dupla gyöngysort viselnek. Mária Czauzicz József által 1821-ben festett arcképén még egy brosz is kivehető: jellegzetes klasszicista téglányforma modell ovális kövel.

A portrégaléria egyik legérdekesebb és kvalitásosabb festménye Probstner Angelika, későbbi Máriássy XI. Ferencné 1830 körül, talán itáliai utazás (Grand Tour) alkalmával turbános török jelmezben készült portréja. A korallós ékszergarnitúrával díszített ruha a korai biedermeier időszak divatjához kapcsolódik. A háttérben balra datolyapálmák és egy épület látszik. A törökös kosztümben turbánnal ábrázolt női portréhoz több 18. század végi és 19. század eleji párhuzam is kínálkozik, például Sir Joshua Reynoldsnak Mrs. Hortonról festett portréja,⁴⁶ Jean Baptiste van Loo női portréja,⁴⁷ avagy Karoline Seidler Wrantzky 1825-ben készült arcképe.⁴⁸ A *Turquerie és a Costume turc* divatja a 16. század végén kezdődött és a 19. század végéig tartott, csúcspontját a női portrékon a 18. század végén és a 19. század első felében érte el.⁴⁹

Külföldi utazást egyébként a család több tagja is tett a 19. század első felében, például Máriássy Béla (1824–1897) korábbi nevelőjével, Erdélyi Jánossal Nyugat-Európa több nagyvárosát meglátogatta 1844–45-ben.⁵⁰ Erről az utazásról Erdélyi részletesen beszámolt a *Regélő Pesti Divatlap*, majd *Pesti Divatlap* címen megjelent irodalmi hetilapban és leveleiben. Így ír pesti barátnéjának, Sárközy Júliának Amsterdamból 1844 júliusában: „Társam, Máriássy, már óhajtoz hazafelé; nekem még nem ütött a honvágy órája; mert nekem nincs anyyim odahaza, mint neki; vagy inkább, nekem senkim, neki anyja s rokonai.”⁵¹

Egy másik utazó a családban Máriássy Anna Mária (1813–?) férje, Szemere Miklós, aki még 1836-os házasságuk előtt Itáliában utazgatott, és jó barátságban állt Bécsben Barabás Miklóssal.

Probstner Angelika arcképéhez időben közel áll Máriássy II. Ágostonné Kubinyi Lujza klasszikus biedermeier portréja, ami ugyancsak az 1830-as, 1840-es évekre tehető. Dekoltázsában a korban divatos ovális broszot visel, valamint az ujjhasítékoknál ennek apróbb, tűzött változatait.⁵²

Franz Haller müncheni festőnek Máriássy Gizelláról 1889-ben festett portréján a hölgy gyászöltözetet visel nyakbrossal és kalappal. A brosz közepében feltehetően korall van gyöngyökkel vagy gyémántokkal körberakva.

Máriássy XIV. Miklósné Eichinger Máriáról két portré ismert. A Juhásné Simek Dóra által 1930 körül festett art deco képen Mária kivágott nyakú, hosszú fehér estélyi ruhát visel smaragdos függős nyakékkal, ölében szőrmestólával. Az asztalból kevés látszik, a karosszék egy évszázadokon át elterjedt reneszánsz széktípusnak az 1920-as, 1930-as évek modernista stílusában „újráfogalmazott” változata. Az asztal szélén vázában sóvirágok (limonium) láthatók. A Hollósy Lajos müncheni magániskolájában, majd Párizsban tanult, főként

46 Metropolitan Museum of Art, 45.59.3.

47 Marseille, Grand Palais.

48 Staatliche Museen zu Berlin, Nationalgalerie, A I 497.

49 Ld. pl. Buzási Enikő: Az Esterházy család „Török Nászban”. Egy eddig ismeretlen kosztümsős ábrázolás gróf Esterházy Ferenc kancellárról és családjáról. In „*Ez világ, mint egy kert.*” *Tanulmányok Galavics Géza tiszteletére*, szerk. Bubryák Orsolya, Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Gondolat Kiadó, 2010, 249–258.; Isabel Breskin: On the Periphery of a Greater World: John Singleton Copley's „Turquerie” Portraits, *Winterthur Portfolio*, 36, no. 2–3, Summer – Autumn, 2001, 97–123.; Perrin Stein: Amédée Van Loo's Costume turc: The French Sultana. *The Art Bulletin*, 78, no. 3, Sep. 1996, 417–438.

50 T. Erdélyi Ilona: *Erdélyi János 1814–1868*. Pozsony, Kalligram, 2015, 44–48, 114–120.

51 Erdélyi János: *Úti levelek, naplók*. Vál. szerk. bev. T. Erdélyi Ilona, Budapest, Gondolat, 1985, 167.

52 Hasonló ékszer szerepelt a BÁV 62. művészeti aukcióján 2013 májusában a 255. tételként.

tájképeket festő Markó Ernő (1868–1945) által festett portrén Mária virágos kertben, párkányra támaszkodva áll fehér vállatlan tollas díszruhában. Az előtérben dália, a háttérben ciprusokkal és virágos kőkorsóval illusztrált mediterrán táj. A beállítás a Grand Touron járt arisztokraták megörökítésére kifejlesztett 19. századi itáliai képtípust értelmezi újra. Kontyos hajviselete megegyezik, és decens, egy-egy foglalattal ékített ékszer garnitúrája is nagyon hasonló a két festményen.

Páros portrék

Máriássy Imréről és feleségéről gradeczi Horváth Stansith Borbáláról készült két olajfestmény asztal mellett állva ábrázolja a házaspárt, mögöttük függöny és kilátás a kertre. A két festményen látható székek és asztalok különböző daraboknak tűnnek, de korban, stílusban és típusukat tekintve megegyeznek. A feleség portréján az asztal fölött jegenyenyársorra nyílik kilátás. Mindkét kép a 18. század végén vagy a 19. század elején készülhetett. Hasonló szerkezetű bútorokat már az 1780-as években is készítettek, de a puritán kialakítás és a faragott vagy festett díszítmények szinte teljes hiánya miatt inkább későbbiek.⁵³

1830-ban készült Máriássy IX. Pál és felesége, Fáy Petronella portréja. A férj sujtásos díszmagyart, a feleség biedermeier blond csipkés kalapot és ruhát, valamint rövid gyöngyosoros nyakéket visel.⁵⁴

A Bécsben tanult id. Vandrák Károly az 1830-as és 1840-es években készíthette Máriássy V. András és felesége, Szirmay Adél elefántcsontra festett miniatűr portréját.⁵⁵

Zebegnyői Dienes István és felesége, Máriássy Mária portréját Maximilian Kurth festette 1904-ben, illetve 1914-ben. A férj magyaros viseletet, a feleség sötétlila ruhát és nyakában gyémántokkal kirakott keresztet, valamint nyakán átvett világos szőrmestólát visel. Máriássy Mária ölében könyvet tart, és olyan faragott karosszékekben ül, amelynek hát- és kartámláját is huzattal bevont párna borítja.⁵⁶ Ugyancsak a sötét szín dominál Máriássy Mária egyik korábbi, a 19. század végén készült portréján, amelyen ezüstgombokkal és prémszegéllyel díszített női mentét és fekete fátylat visel, nyakában gyöngyosorokkal.

Markup Valéria 1930-ban festette meg Máriássy I. Gusztáv Márk és felesége Székely Mária art decós portréját. A kisgyermekét karján tartó bubifrizurás feleség hasított ujjú kék ruhát és hosszú gyöngyosort visel.

Gyermek- és ifjúportrék, vadászporték

Az uralkodó- és főnemesi családok szokásait követik a 18. század második feléből fennmaradt gyermekportrék, amelyek a kisgyermeket felnőtt mintára szabott díszes öltözetben és tárgyakkal ábrázolják.⁵⁷ Máriássy V. Mihályt gyermekként látjuk félalakos arcképén. Magyar nemesi viselete sötét dolmányból, vállára borított, zsinórral összefogott, prémes mentéből és zsinórövből áll. Oldalán markolatkenyeges díszszabályát visel, baljában gerezdes buzogányt tart. A közelharc fegyverének számító buzogány egyrészt utalhat a csa-

53 Néhány példa az asztalhoz a budapesti Iparművészeti Múzeum Bútorgyűjteményében: ltsz. 51.372.1, 62.1106.1. Néhány analógia a karosszékhez: ltsz. 19758, 53.1819.1.

54 Vö. pl. Bernhard Dietrich Funke: Regina Margareta Schroeder, 1832. Bremer Landesmuseum; Ingrid Loschek: *Reclams Mode- und Kostümlerikon*, Stuttgart, 1988, 311., Abb. 334.

55 *Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból*, szerk. Buzási Enikő, Budapest, 1988, C61, C62.

56 Néhány 18. századi példa a budapesti Iparművészeti Múzeum Bútorgyűjteményében: ltsz. 62.269.1, 69.1456.2, 55.1249.1.

57 Vö. Gróf Csáy József gyermekkori képmása, 1749. *Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból*, szerk. Buzási Enikő, Budapest, 1988, C23.

ládi címerre – buzogányt emelő páncélos kar –, másrészt méltóságjelvényként is értelmezhető. A magyaros viseletben, sárga csizmában ábrázolt Máriássy II. Farkas díszszabályát visel hüvellyel, kardkötővel.

Érdemes összevetni Horváth Stansith Klára, későbbi Máriássy XI. Lászlóné és Horváth Stansith Borbála, későbbi Máriássy V. Imréné portréját. Klárát hatéves korában, 1745 körül szobában, asztal mellett állva, Borbálát háromévesen, 1785 körül kertben, rózsabokor mellett örökítette meg a festő. Klára baljában narancsot, jobbában legyezőt tart. A narancs a luxusra, a fényűző életmódra utalhat.⁵⁸ A háttérben stilizált fenyők vagy ciprusok látszanak. Borbála képén a virágok dominálnak: a bal kezében tartott fehér virág meghatározása bizonytalan: lehet például havasi gyopár, liliom vagy akár narancsvirág. Feje mellett jobbra szürös csodabogyó (*Ruscus aculeatus*) látható, jobbával nyíló rózsához nyúl. A 18. századi portrékon látatható rózsák többnyire tömveteltek, és a rózsaszín valamilyen árnyalatát mutatják. Ezek százlevelű rózsák, vagy más néven káposztarózsa-fajták (*Rosa centifolia*), amelyeket a 16. század végén, a mai Hollandia területén nemesítettek, és a 17. századtól kezdtek elterjedni Európában.

Mindketten magyaros öltözetet viselnek. Jól kivehetők Klára vállfűzőjének kígyófejes kapcsai és a kötény szélét díszítő vert csipke. Sok ékszert viselnek, de ezek eltérnek egymástól. Klára rizsporos haján sötét vendég-haj-közép, benne rátűzött drágaköves-gyöngyös karkötő-díszítmény,⁵⁹ körülötte nyakékszerűen összefogott boglársor masnis függővel és rezgő hajtűk együttese, nyakán fojtóláncszerűen szoros gyöngyös bársonyszalagra akasztott figurális násfát visel. Utóbbi megegyezik a három évvel fiatalabban ábrázolt Borbála ruhájának hasára tűzött násfával, mely ugyancsak stilizált korona alatt csokolózó gerlepárt mutat alján függő gyönggyel. Klára nyakában és csuklóján emellett gyöngysorokat látunk, melyek garnitúraszerű visszatérő eleme a szabályos közönléként kivehető aranszemek közbevetése. Borbála ugyancsak rizsporos haján pártaszerű összességben gyöngysorokat és bogláros ékszert látunk, benne a többi között gyöngyöt tartó zománczott kézzel. A kézfűggők divatja Hispániából terjedt el a 16–17. század fordulóján, még hozzá bajelhárító mágikus funkcióval. A korabeli hit szerint viselőjüket megóvta a rontástól, így elsősorban gyermekekre akasztották. Itt is ezzel találkozunk, bizonyítva, hogy az ilyesféle babonáság markánsan élt még a felvilágosodás korában is. Borbála nyakában és csuklóján vörös drágakövekkel ékített gyöngysorok apróbb gyöngyökből, valamint gyöngyös fülbevalók és kisujjon viselt gyűrűk gazdagítják az ékszert. A leghangsúlyosabb a mellrészen megjelenő – kék-fehér színekben domináló – zománczott csokornásfa, mely ugyancsak vörös drágakövekkel foglalt. Mindkét portrén látványelem az ingujjakat buggyosan összefogó vörös szalag-masnik viselete.⁶⁰ A kislányokon látható figurális ékszerek a klasszikus barokk ékszertípus 17. századi jellemzőit⁶¹ idézik a 18. század végén.

1800 körül keletkezhetett Máriássy Zsófia és Borbála portréja. Az utóbbi csipkével szeptett, fűzős ruhát, nyakában korall gyöngysort, hajában szalagot visel. Az ingváll kivágása szögletes, a ruhaujjat könyök fölött szalag köti le. A szélesen fűzőtt vállfűzőt elől bimbós rózsaszál díszíti. Öltözete a késő barokk és a klaszicizmus stílusát mutatja.

58 A narancsos női portrékról ld. Tüskés Anna: Citrom, narancs s gránátalmával / Jóvoltodból szép kertem bő: Luxus a 18. századi főúri kertekben. *Orpheus Noster*, 8, no. 3., 2016, 138–148.

59 A karkötőhöz analógiaként lásd a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében őrzött, a Bánffy-hagyatékából bekerült karkötőt, aranyozott ezüst, zománczott, gyémántokkal és gyöngyökkel díszített, 17. sz., Ltsz.: 59.64.C. Közölve: Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. Században*. Reprint jegyzetekkel és képekkel, Helikon, 1986, 190. kép.

60 A csokornásfák legnagyobb gyűjteményét a Magyar Nemzeti Múzeum őrzi. Analógiaként például MNM Ltsz.: 60.305.C

61 Ezek sorába tartozik az ékszerek drágaköveinek megválasztása is. A 17. század derekáig a rubin és az akkoriban avval rokonnak gondolt almanyin és gránát álltak az értékhierarchia csúcsán, azaz a vörös árnyalatait mutató drágakövek jóval értékesebbnek számítottak, mint a gyémánt, illetve más drágakövek. Minthogy az ékszer hagyományosan a teaurálás eszköze, így törekedtek azt a legértékesebb kövekkel foglalni. A 17. század derekától apránként a gyémánt került az értékhierarchia csúcsára, ez indokolta a gyémántos ékszerek elterjedését. Itt azonban a 18. század derekán is a vörös drágakövek dominálnak.

Három kutyás gyerekportré maradt fenn: Máriássy II. Boldizsárról kovás elöltöltős vadászpuskával ismeretlen festőtől 1763-ból, Máriássy III. Tiborról duplasoros kabátban Barabás Miklóstól 1879-ből, és Máriássy II. Dezsőről matrözblúzban Maximilian Kurth-tól a 20. század első évtizedéből. Az első portré kutyája pontosan nem meghatározható, a másik kettőn pointerfajta látható. Boldizsár portréjának háttérében erdős táj (baloldalt tölgy, hátul Oszlopos Juniperus), egy kanyargó folyó vadkacsákkal és egy épület látszik.

A család több tagja vadászfelszerelésben örököltette meg magát. Máriássy II. Boldizsár gyermekportréja után a 20. század elején találkozunk ismét vadászportrékkal: Máriássy III. Béla és XI. Pál fegyverrel, vadászöltözetben jelenik meg. A család több más tagja is híres vadász volt. A *Vadász- és Versenylap* 1892-es egyik novemberi száma Máriássy Attila és László részvételével Alsózsukon (ma: Jucu, Románia) rendezett nyúl- és rókavadászatról számol be.⁶²

Fényképek

Dessewffy Arisztid, majd Máriássy XV. János feleségének, szinyei Merse Emmának a fényképe műteremben készült és erősen retusált. A széles krinolin arra enged következtetni, hogy 1860 körüli a felvétel. A ruha miatt a székből semmi nem látszik. Az asztal – amire bal karjával támaszkodik – magassága és a káva erőteljes faragása szokatlan egy íróasztal esetében. Az alsó és a felső rész valószínűleg nem tartozik össze. A felső rész feltehetően egy másik bútorról származik, és egyszerűen ráhelyezték egy hasonló asztalra. A felső rész egy 19. század második felében készült íróasztal felépítményéhez hasonlít.⁶³

Máriássy Ágoston és felesége, szinyei Merse Regina fényképe minden bizonnyal műteremben készült ugyancsak 1860 körül, és erősen retusált. A feleség széles krinolinban rokokó stílusú széken ül, amelyből csak a háttámla teteje látszik, és a faragott rokokó asztalra támaszkodik bal könyökével. A bútorok, akár csak a függöny, a műterem berendezéséhez tartozhattak, és akár a 19. század második felében készült, historizáló darabok is lehetnek. Mind az asztal, mind a szék olyan típusok, amelyek ugyancsak hosszú időn át elterjedtek voltak.⁶⁴ A férj csavart oszlopokkal keretezett, bársonnyal bevont, faragott szék támlájára támaszkodik bal kezével. Ez a széktípus kartámlával vagy anélkül, igen divatos volt a 19. század második felében.⁶⁵

Máriássy I. Attila a Magyar Királyi Darabonttestőrség kapitányaként jelenik meg, magyar 1905 M udvari szolgálathoz rendelt darabonttestőr szablyát visel hüvellyel, kardbojttal. Ez alapján 1904–1918 között készült a felvétel.

Szinyei Merse Emma és Máriássy Ágoston portréját Mayer Gyula fotográfus készítette. A fényképész életéről és munkásságáról nincsenek adatok, de ezek a felvételek bizonyosan az 1860-as években készültek. Szinyei Merse Regina fényképét a Kassán 1856-tól működő Letzter Lázár Simon (1840–1911) fényképész készítette, akinek portréi kimagaslottak minőségükkel a korban: Ferenc József 1877-es kassai látogatásakor chromotípiái eljárással készített fényképe szolgált mintaként az uralkodó hivatalos portréinak elkészítésénél.⁶⁶

62 R.: Agarászat és kopászat: A múlt hét Alsó-Zsukon. *Vadász- és Versenylap*, 36, no. 70, 1892. november 27., 610.

63 Például erre: budapesti Iparművészeti Múzeum, Bútorgyűjtemény, ltsz. 58.1307.1.

64 Példa a budapesti Iparművészeti Múzeum Bútorgyűjteményében: ltsz. 68.5.1.

65 Néhány példa a budapesti Iparművészeti Múzeum Bútorgyűjteményében: karosszék az inkei Rohonczy-kastély berendezéséből, ltsz. 53.1857.1; ltsz. 2005.83.1.1.

66 *Slovník košických osobností 1848–1918*, szerk. Mária Mihóková, Košice, Štátna vedecká knižnica, 1995, 254.

Összegzés

A családi portrék közé tartozik a történész Máriássy I. Béla történést ábrázoló akvarell, és a feleségét, Blaskovich Annát (Herminát) mutató olajfestmény, amit Barabás Miklós készített.⁶⁷ Az örökös nélkül maradt házaspár ezeket a portrékat és sok más történelmi ereklyét ajándékozott Máriássy sógorának, Blaskovich Gyulának (1843–1911), a Blaskovich-gyűjtemény gyarapítójának. Ezek a portrék ma a tápiószelvi Blaskovich Múzeumban találhatóak. A Múzeum eredeti fotóval és irattanyaggal is rendelkezik Máriássy Béláról.⁶⁸ Őrzik a Máriássy család dohánytartó dobozát, az ő tulajdonából került a Blaskovich-gyűjteménybe a glóbusz alakú empire varrószekrényke. Könyvtárunk becses darabjai Máriássy Béla könyvei, amelyek között van olyan, amit személyesen sógorának, Blaskovich Gyulának levél kíséretében küldött.

A családtagok ábrázolásainak sorában nem lehet megfedkezni Holló Barnabásnak a Magyar Tudományos Akadémiának az Akadémia utcai szárny sarkán lévő, a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását ábrázoló, 1893-ban elkészült bronz domborművéről. Az 1825. november 3-i ülés elnöke ugyanis Máriássy XIV. István volt. A domborművön „Az asztalfőn ül Máriássy István elnök, Gömörmegye volt alispánja és követe, a ki az akkori idők divata szerint hosszú haját visel.”⁶⁹ Arcképét unokája, Máriássy Andor küldte el a szobrásznak. Máriássy István nemcsak az Akadémia alapítását szorgalmazta, hanem színház építését is felvetette az 1825-ös országgyűlésen, „mert az javára van az erkölcsöknek és a magyar nyelvnek”.⁷⁰

Egy másik szobrászati alkotást is fontos megemlíteni: Fekete Tamásnak Máriássy Félix filmrendezőről 1983-ban készített szobrát, ami Főton a Keleti Márton út 16. szám alatt, a porta után, jobb oldalon az első épület előterében a bejárati ajtó mellett áll.⁷¹

A 18–20. századi festménygalériát kiegészítik a családtagok kéziratban vagy nyomtatásban fennmaradt műveiből kirajzolódó szellemi portréi, ilyen források például a levelezések: Bornemisza Péter (1535–1584) sógorának, Máriássy I. Pálnak (1529–1587), Szepes vármegye alispánjának írt levelei, amelyekből megtudjuk, hogy elküldte neki a *Négy könyvecske a keresztyéni hitnek tudományáról* című művét (Sempte, 1577) és az *Ördögi kísértetek* című prédikációját (Sempte, 1578).⁷² Jelentős család- és művelődéstörténeti forrás Máriássy Anna 1592-ben kelt végrendelete, és Máriássy Zsófia 1653-as házasságakor kapott hozományának lajstroma ruhadarabok, ötvöstárgyak és ékszerek leírásával.⁷³ Fontos irodalmi mű a Máriássy I. András (1558–1608) leírásában fennmaradt *Mánkóczi István kalandjai* című, ismeretlen szerzőjű elbeszélés.⁷⁴ Egy másik, irodalmi és néprajzi szempontból is kiemelkedő mű Máriássy XI. János 1614 körül keletkezett lógyógyászati kézirata, amelynek második felében több „ember-kúráló” recept, állattenyésztési és növénytermesztési leírások olvashatók.⁷⁵ További irodalmi és művelődéstörténeti forrás például Máriássy V. Ferenc (1597–1649) – Rákóczi Pál (1596–1636) két gyermekének egyik gyámja – és Máriássy Klára (1723–1782)

67 Az akvarell leltári száma: 67.563.1. Az olajfestmény leltári száma: 67.528.1. Gócsáné Móró Csilla: Egy magyar köznemesi gyűjtemény Tápiószelén. *Honismeret*, 25, no. 1, 1997, 69–70; Gócsáné Móró Csilla: Egy festmény margójára. Adatok Máriássy Béla (1824–1897) élettörténetéhez. *Studia Comitatus*, Új folyam 2. A Ferenczy Múzeum Évkönyve, 2015. (Szentendre, 2016), 61–81.

68 Máriássy Béla fotója, TBM Fotótár 71.29.43. Köszönöm Gócsáné dr. Móró Csilla segítségét a kutatásban.

69 Kovács Dénes: Gróf Széchenyi Istvánnak szentelt nemzeti emlény. *Vasárnapi Ujság*, 38, no. 39, 1891, 636. (634–636.)

70 *Vasárnapi Ujság*, 23, no. 21, 1876, 332.

71 Ocsvai András 2011-ben készített leírása és fényképei itt: https://www.kozterkep.hu/-/13902/Mariassy_Felix_Fot_1983.html

72 *Régi magyar levelestár XVI–XVII. század*. Vál., s. a. r., bev., jegyz. Hargittay Emil, Budapest, Neumann Kht., 2002, 37. levél.

73 „Máriássy Anna végrendelete. Közli: R. In *Magyar Történelmi Tár*, 3. sorozat, 5. kötet, 1882, 542–550; Máriássy Sónia parafernuma. Közli: br. Mednyánszky Dénes. In *Magyar Történelmi Tár*, 3. sorozat, 8. kötet, 1885, 170–171.

74 A magyar könyvkultúra múltjából: *Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése*. S.a.r. Herner János, Monok István, Szeged, 1983, 80. /Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 11./

75 Jankovics József: XVI–XVII. századi ráolvasások Máriássy János lógyógyászati kézirataiban. *Acta Universitatis Szegediensis – Acta Historiae Litterarum Hungaricarum*, 21, Szeged, 1985, 55–61.

könyvgyűjteményének leltára.⁷⁶ A család jelentős mecénási és irodalompártolói tevékenységet folytatott a 17. században.⁷⁷

Néhány irodalmi mű is ábrázolja a Máriássyak felvidéki családi és társadalmi életét, funkcióit. Mikszáth Kálmánnak a 17. század végi Lőcsén játszódó *A fekete város* című regényében számos olyan családtagról ad többé-kevésbé forrásokra támaszkodó leírást, akiről nem maradt fenn festett portré: „A mi hősünk, Görgey Pál, már csak az úgynevezett jobb módú nemesek közé tartozott, atyafiságban a Berzeviczyekkel, Jekelfalussyakkal, Máriássyakkal és Darvasokkal – Katalin nővére egy Darvasnál volt férjnél, Gömör megyében, Osgyánban.” „Az erődített városnak nem az a politikája, hogy fényes kastélyai és kertjei legyenek, hanem hogy sok ember elférjen és szaporodjék benne, aki a falakat megvédelmezi. Történetünk idejében még ezek a házak is többnyire fából voltak, csak az előrészüket épült kőből. Egész kőből nem volt több harminc háznál. Kinek is lettek volna ezek a nagy házak? Úr egy se lakott ott, meg se engedték. Az egy Máriássy-családdal tettek kivételt, 1660-ban, mert Máriássynak le volt a város kötelezve.” „Már lánynak is szép volt messze földön Jekelfalussy Karolina, hát még azután menyecskének! A Porubszky krónikájában olvassuk, hogy már tizenhét éves korában kilencvenhat kérője volt, s kevélykedő apja, Jekelfalussy György, semmi szín alatt se akarta odaadni Máriássy Kristófnak (noha úgy őneki, mint a kisasszonynak kedvére való deli és módos gavallér volt), míg nem lesz ki kerekszámba a száz kérő. Nosza fogta magát Máriássy Kristóf, fellovallta ravaszul néhány jó barátját, kérjék meg színből, hadd teljék kedve az öregnek. Így ment oda a nagyfejű Görgey Pál, a jó tréfa kedvéért, s uccu, mi lett belőle, halálosan beleszerettek egymásba, se szó, se beszéd többé Máriássyról (mind ilyen a fehérnép), megtörtént a menyegző s punktum. Maga Thököly Imre nyitotta meg a táncot a szép menyasszonnyal s úgy belemámorosodott, hogy egyszer-kétszer meg is ölelte, amiért láthatólag megneheztelt a vőlegény.”

A három évszázadon átívelő portrégaléria jól tükrözi, hogy a Máriássy család férfi tagjai jelentős tevékenységet végeztek katonai, egyházi, jogi és politikai pályán, nő tagjai egyaránt kivették részüket a család összetartásában, testi-lelki-szellemi gyarapodásában. A képmások különböző vizuális elemei bemutatják az ábrázolt személynek a családban és a társadalomban betöltött aktuális szerepét.

⁷⁶ A magyar könyvkultúra múltjából: *Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése*. S. a. r. Herner János, Monok István, Szeged, 1983, 495–498.

⁷⁷ Heltai János: *Műfajok és művek a XVII. századi magyarországi könyvkiadásban (1601–1655)*, Budapest, Universitas Kiadó – Országos Széchényi Könyvtár, 2008. /Res Libraria II./

Anna Tüskés

Ancestral Portrait Gallery of the Máriássy Clan

(Máriássy de Márkusfalva & Batizfalva)

Introduction

Written records provide a historical background to the Máriássy Clan, from the middle of the 11th century onward, accompanied from the 16th century by artworks, the first of which is the tombstone bas-relief of István Máriássy, commander of the Spiš Fort. This image dating from 1516 is located in the main lodge of the Catholic Church in Markušovce.¹

The family elders appointed Mihály Kayser to write the history of Máriássy Clan from the documents available in the depository of the Máriássy archive. The resulting manuscript was published in 1804, in Pozsony (Bratislava) as *Compendium historiae familiae Máriássy de Markusfalva*². This work forms a starting point for the subsequent genealogical compilations by Béla Iványi in 1917 and, more recently, by Péter Máriássy, delivering a 46 table construct of the family tree spanning X centuries.³ In 1936, the archive of the Máriássy family documents was transferred to the Hungarian National Archives (Magyar Nemzeti Levéltár) and, since then, a number of researchers have made citations from this source in their literary, educational and econo-historical analyses.⁴

The placement of portraits within this historical context is difficult. The main components of this collection are the wedding portraits made from the 18th to the 20th centuries, as well as portraits with the family crest, or having a detailed description of the individuals portrayed, their titles, date of birth and death. Also included are the dates of the portraits and names of their painters. In cases where data are missing, the text provides whatever information is available on the identity of the Máriássy family member depicted. Those portraits which lack family crests and other information are placed in the collection based on written family records.⁵ These images include paintings, drawings, graphic images and photographs.

The noble Máriássy Clan, residing in the Spiš (Szepes) and Gemer (Gömör) counties over ten centuries, enjoyed close relations with the local noble clans through marriages with the Berzeviczy, Bornemisza,

1 Myskovszky Viktor, „A markusfalvi vártemplomról, és a Máriássy család czimerészeti emlékeiről” (About the Markusovce Fort Church and of the Máriássy Clan’s Heraldic Artefacts). *Archaeologiai Értesítő*, 10, no. 9 (1876): 271–272 (269–274); Csergheő Csoma, „Máriássy István síremléke” (The Máriássy István Tomb Cover). *Archaeologiai Értesítő*, 7, no. 5 (1887): 425–427. About Máriássy István see Iványi Béla, „A markusfalvi Máriássy család levéltára” (The markusfalvi Máriássy Clan Archive). *Közlemények Szepes vármegye múltjából*, 9 (1917): XIV–XVIII.

2 The book’s copies are to be found at: Szegedi Tudománygyűjtemény Klebelsberg Kuno Könyvtára, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

3 Iványi Béla, „A markusfalvi Máriássy-család levéltára, 1243–1803” (The markusfalvi Máriássy Clan Archive 1243–1803). Lőcse, 1917; Máriássy Péter, „A Máriássy nemzetség tíz évszázada” (The X centuries of the Máriássy Clan). Kassa, Harlequin, 2007.

4 See Tolnai Gábor, „Újabb adalék a XVI. századi magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem történetéhez” (Another addition to the XVIth century history of the Hungarian book publishing and printing business). *Magyar Könyvszemle* (1937): 161 (160–162); Tilcsik György, „A középbirtokos Máriássy család birtokigazgatása és erdőkezelése, 1841–1863” (The medium-sized landowners of the Máriássy Clan and their holdings, husbandry and forestry practices 1841 – 1863). *Levéltári Szemle*, 29, no. 3 (1979): 499–522.

5 About the Clan’s Family Erb see Máriássy László, „A Máriássy-címer: Egy címer- és het címeres pecset” (The Máriássy-Family Erb: One Erb and seven wax seal stamp images). *Turul* (1942): 79–83; Bertényi Iván, „Címerváltozatok a középkori Magyarországon”. (Family Erb variations in Medieval Hungary). *Levéltári Közlemények*, 59, no. 1 (1988): 63 (3–80).

Dessewffy, Fáy, Görgey, Horváth Stansith, Kubinyi, Merse, and Szirmay families⁶. In the recent past, in both Europe and North America, numerous portraits in the possession of the Máriássy Clan diaspora, as well as portraits in public collections, were successfully collected thanks to the indefatigable efforts of Péter Máriássy. The main sources were private collections, extending from Toronto through London and Munich to Košice. The public collections, among them the Bánffy Palace (Cluj/Kolozsvár), the Markušovce Palace Museum, the Museum of Ferenc Rákóczi (Sárospatak) and the Museum of the Reformed College, the Slovak National Museum in Bratislava, Levoča and Kežmarok, the Eastern-Slovak Museum (Košice), the Gallery of the Hungarian National Museum, the Historical War Museum and the Széchényi Library as well as the Blaskovich Museum (Tápiószele) all currently have portraits of the Máriássy family members in their collections. These sources were mined to obtain digitised images of the portraits for the Album of the Máriássy Ancestral Portraits Collection. The whereabouts of one of the digitised portraits is unknown. Only one of the 18th century images is signed, whilst, of the portraits created in the 19th up to the 21st centuries, many are dated and signed. In 1988 an exhibition of the historical portraiture of Hungarian nobility, largely based on the collections in the Hungarian Historical Gallery, had an accompanying catalogue which contains the description of a miniature of Baron András Máriássy and his wife, Adél⁷. Since then, a number of historical portrait collections have been analysed by Enikő Buzási.⁸ Another important undertaking was the publication detailing the Cziráky Portrait Collection by Zoltán Székely.⁹ My study seeks to examine the available collections of the Máriássy Clan portraits, their placement within the family history and to introduce a few hitherto unknown artists and their creations included in the Collection. Unfortunately, I was unable to examine the majority of the portraits as originals, hence my conclusions are based on the digitised images. In the course of my work on this undertaking, I received many documents and useful information from a number of individuals. I would like to thank Tamás Baczoni for the interpretation of the military uniforms, Viktor Jamrich for the identification of weaponry, Lajos Pallos for determination of the military ranks, medals and decorations, Ildikó Reznik and Nóra Lévy for their interpretation of the flora and landscapes, Balázs Semsey for the identification of furniture, Réka Semsey for the ladies attire, and also István Simonyi for assessing the jewellery, who also extended his help to include historical literature and a search for analogies.

Of the portrait artists, Johann Gottlieb Kramer is noteworthy as the one who painted the life-sized portraits of the Horváth Stansith children.¹⁰ Other 18th century portrait artists are at present unidentified. In

6 About the Clan's 18th century familial relations – Ulrich Attila, „Jobbágyi adóterhek és munkakötelezettségek néhány, a szepesi kamara által elkobzott uradalomokban 1670–1674 között” (Taxation and the high burden on the serfs in a few Spiš district holdings confiscated by the courts between 1670–1674). In „Élet a birtokon” (The life on feudal holdings) compiled by Szirácsik Éva, Salgótarján, Dornay Béla Múzeum, 2013, 107–109 (107–137); /Discussiones Neogradiensis 13./ The Horváth Stansith Clan Archives contain significant Máriássy-documents, for example: I. Rákóczi György and Máriássy Ferenc correspondence (Fasc. 48/1). Iványi Béla, „A grádeczi Horváth Stansith-család levéltára” (The Horváth Stansith Clan Archive in Gradec). *Levéltári Közlemények*, 5, no. 1–4. (1927): 250 (245–253).

7 „Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból: A Magyar Nemzeti Múzeum, az Iparművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1988. március – augusztus” (Baronial historic galleries, Clan Portraits from the Hungarian Historical Gallery: The combined exhibition of the Hungarian National Museum, the Hungarian National Museum of Arts and Crafts and the Hungarian National Gallery, March – August 1988.) The exhibition at the National Gallery was curated by Buzási Enikő, Cennerné Wilhelmb Gizella, Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, 1988, 102, C. 61 – C.62.

8 See Buzási Enikő, „Herceg Grassalkovich és Esterházy családi arcképek a 18. század végétől” (Prince Grassalkovich and Esterházy family portraits at the end of the 18th century). In *Maradandóság és változás* (Persistence and Change), Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Képző- és Iparművészeti Lektorátus, 2004, 241–258; Buzási Enikő, „Képmás és intarziakép: az Esterházy-ősgaléria képi forrásai” (“The Springhead of Portraits and Intarsias in the Esterházy historical gallery”). In „Arisztokrácia, művészetek, mecenatúra: az Esterházy-család: a 2004. április 22–23-án megtartott konferencia előadásai” (Aristocracy, Arts, Patronage: The Esterházy Family – Lectures given at the Conference held on April 22 – 23 2004). Ed. Czoma László, Keszthely, Helikon Kastélymúzeum, 2005, 159–170.

9 Székely Zoltán, „A Cziráky-ősgaléria” (The Cziráky historical gallery”). Prelim. Mojzer Miklós, Győr, Xántus János Múzeum, 1997. /Artificium et historia, 3./

10 In Bratislava, at the Slovak National Gallery. Jávor Anna: „Magda Keleti: Neskora renesancia, manierizmus, barok v zbierkach SNG: Fontes 2. Slovenská narodná galéria” (Magda Keleti: Late Renaissance, Mannerism and Baroque in the collections of SNG: Fontes 2, Slovak National Gallery). *Művészettörténeti Értesítő*, 38, no. 1–4 (1989): 172.

Béla Iványi's research into the family archives, he found only one reference related to an artistic endeavour, but even that was not related to the portraiture. "What we derived is a bill, dated May 20th 1775, from a painter from Levoča, János Reich, for painting the Máriássy Clan Crest on 12 silk panels at 1 forint 30 krajcár per item; and for 20 paper images of the crest, at 36 krajcárs each. These were used during the entombment ceremony for Bishop Sándor Máriássy. The total cost was 30 forints."¹¹

József Czauczik (1781 – 1857) a portrait painter, after completing his studies at the Vienna Academy of Fine Arts, settled in the town of his birth, Levoča; he painted three family member portraits in 1820.¹² Antonin Machek (1775 – 1844), a Czech painter educated in Prague and Vienna, made two portraits of András Máriássy IV in 1814.

Ferenc Kazinczy invited Johann Jakob Stunder, a Danish artist, to Hungary, where he painted the bust image of Júlia Máriássy (married to Sándor Csáky).¹³ A portrait artist from Gemer, Károly Vandrák Snr, (1803 – 1882), painted a couple, András Máriássy and his wife, Adél Szirmay, in a miniature circa 1850. Miklós Barabás (1810 – 1898), possibly due to his friendship with Anna Mária Máriássy (1813 – ?) along with her husband was commissioned to paint three family members. Barabás in his autobiography writes: "while in Vienna I painted a number of portraits in oil, aquarelle etc. ... it turned out that my neighbour was Miklós Szemere, a well-known poet, who befriended me. He was truly a master of all trades, doing a thousand different things every day. He painted one day, carved ivory the next, wrote prose one day, then poetry on the morrow. His moods changed from day to day, with his unique sense of humour exploding into bitter satire, although always remaining witty and entertaining." He often examined my paintings for hours at a time, and expressed a sorrow that I am forced to make my living by doing portraiture. I told him that in my situation there is nary a chance to make a living with anything else. I have to do oils, miniatures, aquarelles and drawings everyday in a variety of styles, as required by the customers.¹⁴

Elemér kőszegi Winkler (1882 – 1954) painted two portraits of Tibor Máriássy III, the President of the Spiš Historical Society: one small, in watercolours, and an official portrait in oils.¹⁵ Kőszeghy Winkler and Máriássy are connected via remote family ties; the artist wrote about it in his 1949 memoirs: "I always liked Tibor Máriássy; I was beholden to his father, János Máriássy, made Baron in 1888, who was a colonel in the Hungarian uprising in 1848. The last time I visited him in Markušovce, he entertained me most graciously despite his advanced age; he was 82. He made kindly inquiries about my mother, whom he called Szidi cousin."¹⁶ A number of portraits were made by the Máriássy Clan members of their fellow Máriássys, as well as self-portraits.

11 Mihalik József, „A Márkusfalvi Máriássy-család levéltára. 1243–1803” (“The Márkusfalvi Máriássy Clan Archive. 1243–1803”). This compilation was made and published by Dr. Iványi Béla. *Muzeumi és Könyvtári Értesítő*, 12, no. 1 (1918): 78 (73–78).

12 Petrová-Pleskotová Anna, „K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve. Jozef Czauczik a jeho okruh” (To the Beginning of realism in Slovak paintings. Jozef Czauczik and his circle). Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 1961; Rózsa György, „Arcképfestészet” (Portraiture). In *Művészet Magyarországon 1780–1830*, ed. Szabolcsi Hedvig – Galavics Géza, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoport, Magyar Nemzeti Galéria, 1980, 73–80.

13 Rózsa György „Kazinczy Ferenc a művészetben” (Kazinczy Ferenc in Art). *Művészettörténeti Értesítő*, 6, no. 2–3. (1957): 178–179. This portrait is similar to the portrait by Stunder, depicting his wife, see Buzási Enikő, „A barátság-motívum térhódítása a 18. századi magyar portréfestészetben” (“The Friendliness motif penetration in 18th century Hungarian Portraiture”). *Művészettörténeti Értesítő*, 33, no. 4 (1984): 223 (212–236); Szentesi Edit, „Johann Jakob Stunder árjegyzéke” (Johann Jakob Stunder's valuation). In „Ez világ, mint egy kert..” *Tanulmányok Galavics Géza tiszteletére* („This world, like a garden..” *Studies celebrating Galavics Géza*), ed. by Bubryák Orsolya, Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Gondolat Kiadó, 2010, 259–270.

14 See in „Barabás Miklós önéletrajza” (Autobiography of Miklós Barabás). Intro with notes by Bíró Béla, arranged by Szegedy-Maszák Elemér-né, Szegedy-Maszák Tihamér, Kolozsvár, Erdélyi Szépművészeti Céh, 1944, 131–132.

15 Elemér kőszegi Winkler, „Elindulásom a művészi pályán” (My beginnings on the path of Art). *Széphalom*, 17 (2007): 494.

16 Elemér kőszegi Winkler, „Utazás a múltba 1910”. (1910, Journey into the past). *Széphalom*, 16 (2006): 448.

Descriptions of the Clan Portraits

The richness of the ancestral gallery is attested by a number of early 20th century printed articles, memoirs and recollections. Firstly, about the centre of the Máriássy Clan: the Máriássy Fort. An article published in *Vasárnapi Újság* [Sunday News] in 1912 describes in relative detail the building and its contents under the title: „Márkusfalvi Máriássy-kastély” [Markušovce Máriássy-Castle]: “One of the very earliest forts built in Hungary is the Markušovce Fort of the Máriássys. Details of its antiquity, vicissitudes and adversity are stored in the Fort Bastion in the Family Archives, wherein a large number of Clan documents have been stored and maintained over the ages by a Clan’s commission-appointed Clan member. Near the fort there are a number of Máriássy Clan mansions. Of these, the one built in the 16th century, and later remodelled into a fortified castle in the Baroque style, the actual [then] owner, Ödön Máriássy, is renovating impressively. The collections of family fine art collectables and artworks, all relating to the Clan’s past, render this collection of great interest. There is the library, full of Clan and other unique bibliographies: evidence of the Clan’s inclination towards culture and learning. One hall is filled with crafts and tools, among them highly interesting Augsburg silver bowls used for christening. There are decanters, challises, fine porcelain and crystal glass items here. In another room, a series of fine items of furniture are to be seen; other rooms are also furnished with outstanding furniture. Some of these possess unique historical references, such as the two leather chairs decorated with István Thököly’s flower print. The rows of ancient family portraits look down from the walls: Máriássy and their close family, the Wesselényi, Bánffy, Szirmay men and women. The Ladies’ salon is decorated with antique fans and embroideries. Ancient collectibles occupy every nook and cranny”.¹⁷ The text of the above article is illustrated by eight photographs, of which the 7th shows the grand salon where, above the mantelpiece, between two fans, is an oval portrait of Rozália Berzeviczy (the wife of Ferenc Máriássy XIII), painted by Miklós Barabás in 1878. This portrait currently forms part of the collection in the Hungarian National Gallery (Magyar Nemzeti Galéria).

The article in a longer form, unfortunately without photographs, appeared in the *Budapest News* (*Budapesti Hírlap*) in 1913, under the authorship of Sándor Gyarmathy, who added this description of an additional portrait: “among the portraits there is one depicting Ferenc Máriássy, a Colonel in Rákóczi’s Army. Baron Ádám Máriássy, the fieldmarshal’s portrait and others of close relatives, including Wesselényi, Bánffy, Szirmay, Rhédey, both male and female. Among the Clan’s images, there is one regarded as a treasure, an oil portrait of the Swedish King, Charles XII, who gave this portrait as a gift to the Clan as he was returning from the Russian war, stopping at Križany (Keresztfalu) on his way to Sweden.”¹⁸

Another important source of information concerning the Clan portraits is Marica Wieland’s (the wife of Béla Bethlenfalvy) memoir of the 1920s, written in 1952. She recalls: “I regarded Markušovce (Márkusfalva) as my second home and, upon leaving the town of Igló (Spišská Nová Ves), I note with pleasure the approaching buildings and the silver strand of the river Hernád next to our driveway leading to my grandfather’s mansion. Nothing has changed since last year! We reach the French-roofed, single-storey house, with its green jalousied windows and open double gates, the residence of my grandfather, János Máriássy. As we turned through the gate, into the flower-strewn yard, there was Granny, (Ómama) waiting to kiss us and lead us through the large western veranda and the hall, with its famous granite cat’s head paving blocks, into the main dining room. In the recess of the bay window there was the iron-bound box

¹⁷ *Vasárnapi Újság*, 59, no. 8 (1912): 152.

¹⁸ Gyarmathy Sándor, „Öreg Szepességünk (Our Old Szepesség). *Budapesti Hírlap*, 33, no. 177 (1913. július 27.): 31–33.

in its accustomed position and on the walls all around the faces of the solemn grandparents, their faces darkened with the age of the oil paint, looking down at me. To the right of the door hangs the image of Ferenc Xavier Máriássy's second wife, Barbara Kanitz (this branch of the Clan was eventually accorded the Baronetcy). Her father, Ernestus Kanitz branden-burgiensis, married a Berzeviczy girl and moved within Spiš to Velká Lomnica. In the picture, Barbara Kanitz is holding two roses representing the two husbands, and the rose leaves bear the names of her children. Beyond the gigantic Biedermeier sideboard hangs a portrait of a nun in a black habit, with the contrasting sun brightly lighting her face. That is Anna Görgey, who is the aunt of my great-grandmother, the wife of János Máriássy, born Zsuzsanna Görgey. Thirty years later, Anna's portrait was presented by my Uncle, Tibor Máriássy, to Albert Görgey of Toporc. To the left of the dining hall entrance I see Ferenc Xavier Máriássy (the father of my grandfather, János Máriássy snr.), the Spiš and Gemer counties' deputy-sheriff. Between the windows, there are portraits of two Churchmen: The first, Tiborc, my grandfather's brother, whom his mother, on noting his lack of handsome features, relegated to the seminary. Tiborc was the parish priest in Batizovce until the 1848 uprising but, after the defeat, his calling waned and he moved to Markušovce into a mansion that he inherited from his uncle, István Máriássy. The second, Sándor Máriássy, the Spiš provost, bishop of Knin [Tinum – a diocese located in Croatia] – Spiš county at that time did not have a full-fledged bishop – in a light blue, red-lined bishop's vestment – has a very interesting face. Above the sideboard is István Máriássy, Ferenc Xavier's father. There is also the portrait of the bishop's bother, Tiborc, wearing a light blue and red-brick-coloured large military uniform; he is very good-looking. Sharing the wall are the portraits of two uncles of Barbara Kanitz, Sándor and Tibor. (Ernestus Kanitz's second wife, Barbara's mother, was Julianna Máriássy.) On the short wall is the portrait of my grandmother formally attired in black, with décolletage accentuating the opal jewellery given to her as a wedding gift by my grandfather. [...] Her spirited [...], vivacious eyes radiate intelligence and my grandfather's popularity, no doubt, attracted into their home a number of distinguished guests including the famous Hungarian writer Kálmán Mikszáth and the bishop of Rab, Vilmos Fraknói. Above the mantelpiece the portrait of János Máriássy, my grandfather's image in his red general's uniform, is well positioned."¹⁹

The Máriássys in Military Service

The first decade of the 18th century is thought to be when the portrait of Pál Máriássy was made. Earlier he was the chamberlain in Mihály Apafi's administration, and later, in 1703, he joined the Ferenc Rákóczi II forces together with other family members, for example, Miklós and Ádám Máriássy.²⁰ This portrait is close to the two oval depictions of Kelemen Mikes and Miklós Bercsényi.²¹ The image shows a male clad in a fur hat, with blue metal buttons on the clasp of his cape. His gloved hand holds a rose.

On the portrait of Sándor Máriássy V (?) from 1760 – at the time the Empress Mária Terézia formed the Hungarian Royal Nobility Personal Guard – he appears in the member's uniform, richly gimped with silver

¹⁹ Bethlenfalvy Béláné Wieland Marica, „Szepesi tájképek – Márkusfalva és Bethlenfalva” (“Landscapes of Szepes County – Márkusfalva and Bethlenfalva”). *Széphalom* (2014): 435–443.

²⁰ Iványi Béla, „A márkusfalvi Máriássy-család levéltára, 1243–1803”. Lőcse, 1917.

²¹ Tüskés Anna, „Mikes Kelemen képzőművészeti ábrázolásai” (“Mikes Kelemen fine art representations”). In *Író a száműzetésben: Mikes Kelemen (Writer in Exile: Kelemen Mikes)*, ed. Tüskés Gábor, Budapest, Universitas, 2012, 255–266; Anna Tüskés, “Kelemen Mikes in the Fine Arts”. In *Literaturtransfer und Interkulturalität im Exil*. Hrsg. Gábor Tüskés, Bern – Berlin – Bruxelles – Frankfurt – New York – Oxford – Wien, Lang, 2012, 404–432.

and gold braids, preceding the Hungarian National Dress Uniform.²² The uniform of Sándor Máriássy V is similar to the attire in the portrait depicting Hussar General Ferenc Károlyi as well as, in the engraving of Christian Schütz, in a Hungarian Nobility Guard Parade Uniform, from cca 1782.²³ He is leaning on a rounded, barely visible Baroque table, a piece of furniture which, over the millennia, was used without much modification in the interior design in residences of the nobility.²⁴ There were three portraits made of Imre Máriássy V (if our identification is correct). An oval one, tempera on ivory, where his attire is the uniform of a green flip yellow-buttoned Imperial-Royal infantry officer; judging by his age, he was probably a lieutenant. In a gouache picture we see him as an Imperial-Royal infantry officer in the so-called überrock uniform; in his right hand he holds a hussar sabre with a sword-knot. On the basis of the uniform style, the painting may be dated between 1798 and 1803. The third full-length figure of Imre Máriássy V dates from the period of the Napoleonic Wars. The Hungarian infantry officer's uniform is completed with the sword having an officer's sword-knot, scabbard and a sword-thigh.

There were quite a few portraits depicting Baron András Máriássy at various stages of his career. In the first, he is a battalion grenadier officer of the Imperial-Royal Hungarian Infantry Regiment from the Napoleonic era. In the portrait made in 1814, he wears the Mária Terézia Military Medal of the third rank. His Knight's Cross is for his action in the battle at Hollabrunn, on July 7th 1809. András Máriássy, who between 1805 and 1809 was a colonel in the 60th Hungarian Infantry Regiment, is depicted with his sidearm, a 1798 Austro-Hungarian infantry general officer's version of the bayonet. In the 1832 etching, next to his Knight's Cross he wears the Armed Forces Cross introduced at the end of the Napoleonic Wars. The star on his left side goes with the Russian Order of St. Anna. In addition to the graphic depictions of Baron András Máriássy, there are also accounts of this commander of the 37th Infantry Regiment, who was characterised by his aide-de-camp Gusztáv Iglói Szontagh in his autobiography: "His Excellency by then was 75 years old, of a kuruc nature, a soldier in body and soul, active and forceful, controlling his officers and men tightly. He was well-known as a field soldier, of a strict but just nature. He was a noble soul, unswerving and irreproachable. He was indefatigable, bearing adversity and deprivation without flinching [...] His face bore an expression of nobility and control. In peace he preferred to have things done before noon and, when things took a wrong turn, he grumbled and swore equally at his generals, at me, or his orderly. After lunch we were friends again. The transformation was always associated with serving coffee and smoking a pipe. His staff were very mindful of him, especially since they were aware that he had a good standing at the court in Vienna. It was known that his buddy Kucsera, the Kaiser's aide-de-camp, counted him as a member of his circle. In his youth, András was known to have neglected his studies, though he became a wizard at cards. He would probably have ended up his soldiering as a major but for his mother's generosity, purchasing him a commission for a battalion of hunters and making him their commander. Now as a staff officer, he no longer indulged in gambling, but became an exacting serviceman. He maintained a strict discipline in his battalion and later in his regiment. As a general, he was not big on imagination, but it was his good fortune to serve under Bianchi, who was noted for his brilliance, hence his fortune abounded. He carried out Bianchi's orders with vigour, and thus both enjoyed the laurels of glory."²⁵

22 Tompos Lilla, „A díszmagyar: A magyar díszöltözet története” (Hungarian Courtly Fashion: Its historical development). Budapest, Magyar Mercurius, 2005, 26.

23 Hungarian National Gallery. F. Dózsa Katalin – Simonovics Ildikó – Sztatmári Judit – Szűcs Péter, „A magyar divat 1116 éve” (The 1116 years of Hungarian Fashion). Budapest, Absolut Media Kiadó, 2012, 48.

24 Similar to the table in the Budapest Arts and Crafts Museum Collection. Inventory number: 53.4090.1.

25 See „Báró Máriássy András tábornaszernagy jellemzése egy magyar gránátoshadnagy önéletrajzában” (Characterisation of Field Marshal Baron András Máriássy in a Hungarian grenadier lieutenant's autobiography) quoted by Markó Árpád. *Hadtörténelmi Közlemények* 29 (1928): 228–234.

János Máriássy XV., Artúr Görgey's cousin, who joined the Kaiser's 60th Infantry Regiment in 1840, distinguished himself during the 1848 – 1849 freedom fight and was promoted from Army Colonel to Lieutenant General in the Royal Hungarian Armed Forces. His memoirs are an important historical source, while also providing information about him.²⁶ Rounding up some additional portraits: Miklós Barabás' pencil drawing "about nature" made in Olomouc prison during the years he spent there, prior to 1856. From the winter of 1851, a charcoal drawing, and a full figure in oils by Lajos Ábrányi from 1887. In the drawing by Miklós Barabás, the Hungarian Military Order of Merit, the temporary 3rd grade, is visible, which Máriássy received after storming the Buda castle. His left hand rests on an Austria – Hungarian Hussar Officer's sabre from around 1845, but this area of the drawing is rather rough. This drawing is mentioned in Barabás' autobiography, in the introduction to the 1849 account of the Buda Fortress occupation: "I've drawn Máriássy, who then became a colonel, I've drawn Guyon, the Földváry brothers: Károly, the Hero of Vác and his brother Sándor, the Hero of St. Tamás, as well as Artúr Görgey, who is godfather to my son Elemér. He was born on January 26th, but we christened him on 29th May."²⁷ In Olomouc Lénárd Berzsenyi drew portraits of his 290 fellow prisoners.²⁸

In addition to the drawing of Máriássy in the private collection, three further copies are known.²⁹ In the painting by Lajos Ábrányi, in gala general's uniform, János Máriássy wears around his neck the Austrian Kaiser Iron crown Order Class II, on his left breast the Austrian Imperial Liptov Order Knight's Cross, while on the right the Officer's Military Service II Class may be seen. With his left hand, he leans on an Austria – Hungarian Infantry Sabre from 1861 with an arm-tight and sabre knot, while in his right hand is a heron-plumed hat. The Hungarian Hussar General belonged with the cavalry but, to this particular uniform, an infantry officer's sabre was usually worn. Close to the portrait is János Máriássy's obituary with his image, appearing in *Vasárnapi Ujság* 1905 February 5th edition. The signed image is marked "based on a photograph", which leads us to presume that Ábrányi's painting and the newspaper image came from the same photograph.³⁰ Numerous members of the Máriássy Clan took part in the 1848 – 1849 Freedom Fight, for example Arisztid Dessewffy, who wears an 1848 – 1849 Hungarian Military Order of Merit, temporary Class II on his dolman sleeve; in his right hand is an 1837 Austrian infantry officer's sabre in its scabbard, though the grip is not visible. A similar attire and military regalia are seen in the portrait of Tiborc Máriássy.

His military career afforded a lofty ascent to Attila Máriássy who, in the service of King Vilmos II, became colonel of the 6th Württemberg Hussar Regiment. There are two oil paintings in which István Máriássy XXI looks remarkably similar in both posture and uniform, lending credence to the idea that one is a copy of the other. Both depict a World War I Captain decked out in a field uniform (not a railroad transportation officer). László Máriássy XIX fought in World War I in a cavalry unit as a 1st lieutenant. He was portrayed in 1918, during his Siberian captivity, with two military ribbons on his chest; on his left is the Military Merit Cross, IIIrd Class, decorated with Active Duty Insignia. On the right is the ribbon of the Knight's Medal. Otherwise, the ribbons of the two decorations are the same. Below, and towards the middle, partially

26 Máriássy János, „Visszaemlékezések az 1848–49. évi szabadságharc alatt végzett szolgálataimra” (Reminiscences on my military service during the freedom fight of 1848–49). Ed. Sugár István – Hermann Róbert, Budapest, Argumentum, 1999.

27 „Barabás Miklós önéletrajza” (Autobiography of Miklós Barabás). Intro. and notes: Biró Béla, commentary by Szegedy-Maszácz Elemérné, Szegedy-Maszácz Tihamér, Kolozsvár, Erdélyi Szépművés Céh, 1944, 191.

28 Barsi József, „Utazás ismeretlen állomás felé, 1849–1856. Berzsenyi Lénárd rajzai. Az olmützi foglyok arcképsorozata” (Travelling towards an unknown station, 1849–1856, Berzsenyi Lénárd drawings. The Olomouc captives portrait series), Budapest, Európa, 1988, 336–339 (215–423). /Bibliotheca historica/

29 Savaria Múzeum, Szombathely, Inventory number: 9220; Celldömölk, 3. sz. Elementary School local history collection; Military History Museum, Budapest, Inventory number: 0594.

30 „Régi honvéd, »Máriássy János 1822–1905«” (“The old Freedom Fighter, János Máriássy 1822–1905”). *Vasárnapi Ujság*, 52, no. 6 (1905): 81–82.

obscuring the German Iron Cross second-class, a white, black and white ribbon is visible. Quite a few of the Clan members belong to the Order of the Knights of Malta.³¹ To some, this is so important that their regalia are depicted on their portraits: on the portrait of János Máriássy XXI (made in 2004 by Alexander Jazykov), the Malta Pin Badge with the Jerusalem decoration (this shows a white Maltese Cross on a red ground) is in evidence.

Members of the Máriássy Clan in religious careers

The grey eminence, Sándor Máriássy III, appears in a high priest's vestment in this half-length religious style iconography: the bishop's right hand is holding a diamond-encrusted gold cross hanging from his neck. A purple pileolus adorns his pate. His white robe is topped by a shoulder-length purple mozzetta, piped and lined with silk. The white surplice is lace-trimmed. In the top left corner of the portrait, above the family crest, a six-tasselled galero is present. Below the crest, his posts and affiliations: Prelate of Spiš and Esztergom Prelate's spiritual representative, his birth and death dates are legible.

Gábor Máriássy is portrayed in similar vestments. Under Archbishop Béla Bartakovics, Gábor Máriássy, as canon, played an important role in the life of the town of Eger, where he acted as an administrator of social services.³² In 1864 he sponsored the construction of the Miskolc Calvary³³. In 1861 Archbishop Béla Bartakovics promoted him to be his deputy and, on May 14th 1865, he was sanctified as Auxiliary Bishop (paleopolis).³⁴ The black cassock contrasts with the Cross on a long chain and the sign of the Eger Archbishopric established for the Collegiate in 1829.³⁵

The Máriássy Nobility in Formal Hungarian Attire

According to the description found in the upper corner of the portrait, one image depicts Boldizsár Horváth Stansith from Gradecz, the husband of Klára Máriássy who passed away in 1685. He is wearing a small buttoned shako, with matching dolman, bound by a blue string belt, and on his shoulders a blue fur-lined mazzetta. His right hand is on his hip, with the left leaning on a table, holding a watch. His fur hat rests next to his hand. This small portrait is probably a part of a series of inexpensive, low-quality images. Due to the lower quality of the painting, the details of the furniture are more difficult to distinguish. One can discern the marble top of the table, which is carved, perhaps even gold-plated.³⁶ The same unknown

31 For info. about the Knight candidate Lajos Máriássy from Márkus and Batizfalva see Marczlányi György Knight, „Nemesség” (The Nobility). Budapest, 1886, 130–139. To be accepted by the Sovereign Maltese Knighthood, one needs 16 generations of ancient straight lineage (Filiatio) to justify the noble approbation.

32 Lesko József, „Az egri érsekség” (The Eger Archdiocese). In Borovszky Samu, Magyarország vármegyéi és városai: Heves vármegye (Hungarian Counties and Towns: Heves County), Budapest, 1909; In honour of Gábor Máriássy literary and musical pieces were created, for example Ferenc Zsaskovszky, the Eger diocese conductor, composed a four-part harmony for male voice choir, sung at Gábor Máriássy's silver mass in 1855; László Sebők, a priest, wrote a poem in celebration of the promotion and sanctification of Gábor Máriássy to Bishop in 1865.

33 Szendrei János, „Miskolcz város története és egyetemes helyiratai IV. Miskolcz város története 1800–1910” (History of Miskolc Town and its University's documents IV. See Miskolc Town History 1800–1910). Miskolc, 1911, 315.

34 „Püspökké szentelés” (Episcopal ordination). *Vasárnapi Ujság*, 12, no. 22 (1865. május 28.): 264.

35 Pandula Attila, „Káptalani jelvények Magyarországon” (Káptalani Insignia in Hungary) In Honfoglalásunk és előzményei. A tizenegyedik Magyar Östörténeti Találkozó és ötödik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. (Our conquest and its early history. The 14th Ancient Hungarian Historical Meeting and 5th Hungarian Historical School lectures and manuscripts), Tapolca, 1996, (Budapest – Zürich, 1997), 246–252.

36 Similar to the table in the Budapest Arts and Crafts Museum furniture Collection: Inventory number 61.903.1.

painter made a portrait of the elderly Boldizsár Horváth Stansith from Gradecz, which shows an identical table visible.³⁷

The attire of Márk Máriássy VI is not Hungarian, but French. In the French fashion his silk coat is worn with Hungarian tails. József Gvadányi's poetry from 1788 entitled "A country lawyer's travels in Buda" details this observation. Similar attire is visible in János Stock's painting of Gróf Sámuel Teleki, dating from 1787.³⁸ The buttonhole of his white silk coat contains an emblem framed by two sprigs of rosemary. Above his heart, contrasted by the black dolman, hangs a small oval gold coin on a red ribbon. It cannot be ascertained if this is a personal, possibly heraldic medal, or perhaps a token of civil merit acknowledgement received from royalty. The first possibility is more likely. Beneath the unbuttoned coat, the undergarment is exposed. Máriássy leans with his left hand on a parade sabre with a bird's head decoration on the hilt.³⁹ In the oval portrait, the upper left area contains the Máriássy family crest annotated with 1744 below the crest in the foreground, emphasising the heraldic strap helmet decorated with feathers.⁴⁰ Two portraits of István Máriássy X. are known to exist dating from the mid-18th century. In one, his right hand holds a wax-sealed document, while the left hand rests on a table. Both portraits have a very similar setting, and it is difficult to judge whether they are copies of each other or a third version of the portrait. He wears a tightly buttoned dolman and a fur-bordered short cloak ["mente"], with a belt encrusted with semi-precious stones or enamelled imitations supporting a dress sword. The sabres differ in the two portraits; in one the hilt has a bird head, while the other has a lion head. In a similar fashion, there are two known portraits of Boldizsár Máriássy. In one, in a somewhat degraded state, the figure is wearing a tightly buttoned dolman and a string belt, with a parade sword in his left hand with an animal-morphed hilt. In the other portrait, above the dolman can be seen a cloak, while the focal point is on the family crest in the top left corner. László Máriássy, in a portrait made in 1759, is standing next to a table with his left hand inserted in the dolman. He wears his fur-lined cloak and possesses a bird's head-hilted parade sabre. On the table a watch and a fur hat are visible. Ferenc Xavier Máriássy I, in a portrait from 1780, appears as a Spiš Region's Representative. He wears a red dolman, fur-lined mente and a red string belt. The belt's sword tie is distinctly visible, the sword not so much. János Gömöry was married twice, both times to Máriássy women. His portrait is likely to date from the 1790s; this deduction may be made from the hairstyle and frilled shirt, bursting forth from a cloud of white linen, depicted in this work. The style is reminiscent of János Jakab Stunder's paintings. The portrait of Ödön Ferenc Máriássy II completed between the two world wars shows him in Hungarian parade uniform. His cloak is held in place by a chain clasp. This type of Hungarian apparel had been worn unchanged for a number of decades. A similar garment is worn by Ubul Kállay, Csík County Sheriff in a Hungarian Parade Uniform, made in 1898, currently on display

37 Quoted: *Ars inter Arma: Art and Culture of the early modern period in eastern Slovakia, Kaštieľ Strážky, (Castle Strážky) Prízemie, (1st floor) Spišská Belá – Strážky, October 4th 2008 – April 12th 2009, Exhibition Catalogue and curator: Katarína Kolbiarz-Chmelinová.*

38 The Hungarian National Gallery. F. Dózsa Katalin – Simonovics Ildikó – Szatmári Judit – Szűcs Péter, "A magyar divat 1116 éve" (The 1116 Years of Hungarian Fashion). Budapest, Absolut Media Kiadó, 2012, 47.

39 For a comparison of the sabre grip see the Esterházy-treasury piece in the Arts and Crafts Múzeum Collection, once Esterházy Pál Antal Prince's property, the 1807 parade sabre with the inscription "ANTON ROSSI IN WIEN". Inventory number: E.60.23.1–2). Published with photos by Szilágyi András, „Műtárgyak a fraknoi Esterházy-kincstárból" (Artefacts from the Esterházy Treasury in Frakno). Budapest, Iparművészeti Múzeum, 2014. II.21. 187–188.

40 See Antal Kálnoky's (early) portrait. "Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból 2328" (The Baronial historical galleries, and clan portraits from the Hungarian Historical Gallery 2328). Ed. Buzási Enikő, Budapest, 1988, C47.

in the Hungarian Museum of Applied Arts and Textiles.⁴¹ Mihály Máriássy VIII wears a black jacket and pantaloons of fine wool, a Bocskai outfit, topped with a silver-fringed black silk tie.⁴²

The Portraits of Máriássy Women

Most of the ladies' portraits from the 18th century depict the family members in Hungarian formal attire. Zsófia Máriássy in her eighteenth year in 1736, Anna Mária Horváth Stansith from Gradecz (married to Ferenc Máriássy VIII) in her twenty-second year in 1749 and Klára Horváth Stansith from Gradecz at nineteen years old were immortalised in Hungarian national dress by an unknown painter in 1759. The "Hungarian" here indicates a traditional 17 – 18th century Hungarian nobility attire, fused with French contemporary Rococo fashion. Some of the details of this are: powdered hair with tiaras, trapezoid-shaped thinning stiffened corsets with puffed sleeves, abundant lace can be seen, especially on the images of the Horváth Stansith women. Next to them, the portrait of Zsófia appears more puritan, Calvinistic, displaying a more German influence. It is worth examining the three three-quarter images together as they nicely illustrate the characteristics of the gentry variants of 18th century female fashion. While Klára's décolletage is arching, her companion's style is lace-lined. The typical shirt sleeve "frothing" is achieved by ribbons fastened tightly above the elbow, following the French fashion of the era. The three-quarter length sleeves are finished off with a wrist-laced cuff. The Stansith girls have white lace-finished aprons, and wear tiaras with precious stones, while Zsófia has her bun covered with a lace bonnet and the background of tiny flowers on her skirt is accentuated by the large embroidered flowers on her apron. Her embroidery projects the floral renaissance typical of the Hungarian style. Her shoulders are wrapped in a gold-embroidered shawl.

Klára's outfit is close to Zsuzsanna (Milkovich) Milkovics's (1727 – 1787) Hungarian attire made around 1750 in the French Rococo style (recently to be found in the Museum of Applied Arts, Textile Collection).⁴³

Zsófia is holding a prayer-book in her left hand, with an opening rose in her right, while Anna Maria has half a pair of gloves and fans, and Klára is feeding a pigeon from her right hand resting on a table. Their jewellery varies significantly for the reasons outlined above: Zsófia is wearing a seven-row graded pearl necklace around her neck with a gold Hungarian braided chain necklace; she also wears under her embroidered laced bonnet hair-clips pinned to a headband and a braided bracelet on her wrist. Anna Mária's headgear is ornamented with plenty of gold clips and hairpins, while she is wearing a girandole pendant attached to a jewellery velvet ribbon on her neck. Her neck and dress are decorated with a multi-line necklace as well as a horizontal laying pendant. The latter aptly illustrates the varied jewellery-wearing habits of the era. Klára is wearing beaded headgear on her head fleshed out with hairpins in the Rococo style. Similar to Anna Mária, a girandole-type pendant is placed on a velvet ribbon bound around her neck, while on her corsage in the middle part an archaic Baroque diamond jewellery cluster can be seen on an accentuated red ribbon bow.⁴⁴

41 Inventory number: 79.44.1-10.

42 Tompos Lilla, „A díszmagyar: A magyar díszöltözet története” (The Díszmagyar: The history of Hungarian court attire). Budapest, Magyar Mercurius, 2005, 22.

43 Inventory number: 14954.a-b.

44 In this view, a rough depiction of lobed socket rows of a diamond and precious-stone-encrusted jewel worn by Hélène Fourment P. P. in the Rubens painting, dating from around 1630, Rijksmuseum, Amsterdam, SK-C-295.

These portraits – as well as their preserved 18th century analogues – depict a widely observable feature of the ambivalent duality that reflects actual features of the contemporary Western European fashion along with elements of the fashion existing one hundred and fifty years earlier.

The portrait of Krisztina Máriássy (married to Ádám szathmári Király, notable as a noble servant of Ferenc Rákóczi II, then subsequently chronicler of his exile up to 1717) was painted around 1770. The more demure appearance in contrast with the previous images is mostly indicated by the change in fashion moving towards the taste for Classicism. The lady wears a bodice with décolletage accompanied with shirt sleeves tied with ribbons and laced cuffs at their ends. The broad-laced shoulder strap is decorated with black lace on the side. Formal clothes in the same fashion to Krisztina's dress have been conserved in the Hungarian National Museum as a heritage of the Majtényi family from the mid-18th century. The lady's hair is covered with a bonnet. She wears on her neck and wrist a cluster of corals known in the historical Hungarian language as jewellery known as "kláris". The accessories to the rings and the headband are not discernible. The red coral collected from the Sicilian area was a popular souvenir for travellers on the Grand Tour up to the mid-19th century, which explains its frequent incidence in 18 – 19th century records. She leans her right hand on a console table, only a little of which can be seen so it is not apparent whether the top is made of marble or polished and waxed wood. The second wife of Ferenc Xavér Máriássy I, Barbara von Kanitz, is wearing a white cloth (fichu) laced with black lace in her portrait (painted around 1780) in line with the contemporary Western European trend in fashion. An apron pocket is visible between the upper dress and the petticoat. Barbara, coming from a Silesian family of Counts, wears a combination of jet and garnet mourning jewellery. On her slightly old-fashioned white powdered wig, a faintly reddish-toned garnet jewellery, a black pearl necklace and bracelets can be seen along with rings on her little fingers. On the leaves of the rose in her left hand are listed the forenames of their eleven children. Her right hand rests on a marble-topped table with a closed book next to her hand. In the upper left corner can be seen the crest of the Kanitz family – red roses between the stems of an András-cross. Roses are also the accentual motif on the table edge decoration.

The portrait of Anna Krisztina Máriássy (married to László szinyei Merse) was made around 1800. She wears a silk dress lined with lace and diamond-like jewellery. From the picture, the material of the jewellery cannot be clearly identified: she wears a hairpin and earrings encrusted with diamonds or diamond-shaped quartz crystals, and a pearl necklace.⁴⁵

These jewels became commonly distributed between 1800 and 1820 as everyday replacements of the high-value white-gold-diamond combined specimens. Although such jewels have also been found in the richest aristocratic treasuries, it may be assumed that the families of the rather less wealthy gentry preferred them. The formal features of the jewellery in the picture correspond with the European jewellery trends of the early 19th century.

The oval portraits of Mária Máriássy and Konstancia Jekelfalussy painted in the Neoclassical style are worth examining together, although they were made with twenty years between them: they are both dressed in white, wearing veils and a double string of pearls in their hair. In the image of Mária painted by József Czauzík in 1821, a brooch can even be observed: a typical Classicist brick-shaped model with an oval stone. One of the most interesting and qualitative pieces in the portrait gallery was made of Angelika Probstner (later married to Ferenc Máriássy XI), possibly painted during her Italian trip (Grand Tour),

⁴⁵ Similar to the necklace and earrings: „Ékszerek könyve” (The Jewellery Book). Ed. Daniela Massetti – David Bennet, Budapest, SubRosa, 1994, 66–67.

depicting her in Turkish attire with a turban. Her coral jewellery-adorned dress is reminiscent of the fashion of the early Biedermeier period. In the background, date palms and a partial view of a building can be seen. Women dressed in a Turkish style with a turban have parallel depictions at the end of the 18th and beginning of 19th centuries, for example, Sir Joshua Reynolds' portrait of Mrs. Horton,⁴⁶ Jean Baptiste van Loo's portrait of a woman,⁴⁷ or the portrait of Karoline Seidler Wranitzky made in 1825.⁴⁸ The Turquerie and costume turc fashion started at the end of the 16th century and lasted until the end of the 19th century, with this style peaking at the end of the 18th and the first half of 19th century.⁴⁹ A number of family members took part in European travel in the first half of the 19th century, for example, Béla Máriássy (1824–1897) with his tutor, János Erdélyi, visited a number of Western European cities in 1844 – 45.⁵⁰ Erdélyi published a detailed weekly account in the literary magazine *Regélő Pesti Divatlap* (later known as *Pesti Divatlap*) and in his other correspondence. So he writes to his friend, Júlia Sárközy, from Amsterdam in July 1844, “my partner, Máriássy, is wishing to head homeward, but for me the time has not yet come, for I have not a thing at home, as he has, or rather I don't have anybody and he has his mother and family.”⁵¹ Another traveller in the family was Anna Mária Máriássy's (1813–?) husband, Miklós Szemere who, in 1836, prior to their marriage, travelled all over Italy and was good friends with Miklós Barabás in Vienna. Lujza Kubinyi's (married to Ágoston Máriássy II) Neoclassical Biedermeier portrait stands close in time to that of Angelika Probstner, whose image was also made in the eighteen-thirties or forties. In her décolletage she wears an oval broach, fashionable at the time, and on her dress a smaller version of the same.⁵² In 1889 Franz Haller, a Munich painter, painted Gizella Máriássy in morning attire with a broach and hat. In the centre of the broach is a coral surrounded by either pearls or diamonds.

There are two known portraits of Mária Eichinger (married to Miklós Máriássy XIV). In the Art Deco portrait painted by Juhásné Simek Dóra cca 1930, Mária wears a deep-cut, long white evening dress with an emerald pendant. In her lap she has a fur stole. There is, however, only a small portion of table visible, while the chair is a Renaissance-type piece, copied in a newly interpreted version of the modernistic style in the nineteen-twenties and thirties. Limonium flowers are visible on the edge of the table. Although Ernő Markó (1868 – 1945), who studied at Maister Lajos Hollósy's private Munich atelier, and subsequently in Paris, predominantly painted landscapes, he made a portrait of Mária Eichinger in a flower garden, leaning on a windowsill in a long white evening dress with feathers. In the foreground are dahlias and in the background a Mediterranean landscape, with cypresses and stone vases. The composition is a re-interpretation of the Italian depiction style popular in the 19th century, imitating the nobility on their travels during the Grand Tour. The bun-type hairstyles and jewellery sets are very similar in both paintings.

46 Metropolitan Museum of Art, 45.59.3.

47 Marseille, Grand Palais.

48 Staatliche Museen zu Berlin, Nationalgalerie, A I 497.

49 See, for example, Buzási Enikő, „Az Esterházy család „Török Nászban”. Egy eddig ismeretlen kosztümös ábrázolás gróf Esterházy Ferenc kancellárjáról és családjáról” (“The Esterházy Family 'In Turkish wedding attire'. To-date unknown costume-clad depiction of chancellor gróf Esterházy Ferenc and his family”) In „Ez világ, mint egy kert..” Tanulmányok Galavics Géza tiszteletére (Studies in honour of Géza Galavics). Ed. Bubryák Orsolya, Budapest, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Gondolat Kiadó, 2010, 249–258; Isabel Breskin, “On the Periphery of a Greater World”: John Singleton Copley's “Turquerie” Portraits”. *Winterthur Portfolio*, 36, no. 2–3 (Summer – Autumn, 2001): 97–123; Perrin Stein, “Amédée Van Loo's Costume turc: The French Sultana”. *The Art Bulletin* 78, no. 3 (Sep. 1996): 417–438.

50 T. Erdélyi Ilona, „Erdélyi János 1814–1868” (János Erdélyi 1814 – 1868). Pozsony, Kalligram, 2015, 44–48, 114–120.

51 Erdélyi János, „Úti levelek, naplók” (“Travel correspondence, diaries”). Ed. Prelim. T. Erdélyi Ilona, Budapest, Gondolat, 1985, 167.

52 A similar piece of jewellery was exhibited at BAV artistic auction in May 2013 as item number 225.

Portraits of couples

There are two known paintings of Imre Máriássy and his spouse, Borbála Horváth Stansith from Gradecz. Both depict them standing next to a table, with behind them a curtain and a view of a garden. The furniture in both portraits, while appearing different, is similar in both style and vintage. In one portrait, there is a view of a row of fir trees. Both paintings were probably made at the end of the 18th or the early 19th century. Furnishings of a similar structure were available in the seventeen-eighties; however the puritan finish and the lack of adornment indicate a later date of manufacture.⁵³

The portrait of Pál Máriássy IX and his spouse, Petronella Fáy, was made in 1830. The husband is dressed in formal, frogged Hungarian court attire, the wife in a blonde Biedermeier dress and laced hat and has a short pearl necklace around her neck.⁵⁴ A member of the Viennese art school, Károly Vandrák snr., painted the portrait of András Máriássy V. and his wife, Adél Szirmay, in the 1830s or 1840s as a miniature on ivory.⁵⁵ István Dienes from Zebegnyő and his spouse, Mária Máriássy, were painted by Maximilian Kurth in 1904 or possibly 1914. The husband wears Hungarian court attire, the wife a pale dark lilac dress with a diamond-encrusted cross around her neck. A fur stole is draped over her shoulder. Mária Máriássy holds a book in her lap whilst sitting in a carved, upholstered chair.⁵⁶ Similarly, darker hues predominate in an earlier portrait of Mária Máriássy, made at the end of the 19th century. She wears a fur-lined, silver-buttoned jacket with a black veil and a pearl necklace. In 1930 Valéria Markup painted Gusztáv Márk Máriássy I and his wife Mária Széky in the Art Deco style. The wife, with her hair in a bob-cut, holds a small child in her arms. She is dressed in a split-sleeved blue dress, adorned with a long string of pearls.

Children, Youths and Hunting Portraits

Mimicking the royal and high aristocracy fashion of the 18th century, children were dressed up in adult-styled formal clothing and adornments for portraiture.⁵⁷ Mihály Máriássy V as a child is seen in a half-figure depiction. His Hungarian nobility dress consists of a dark dolman draped over his shoulders, bound by a corded clasp, and a fur-lined cloak and corded belt. At his side, there is the grip of a parade sabre, while his left hand grasps a ribbed mace. This close combat weapon may be intended to reflect the family crest – the mace raised by a mailed fist – and it may also indicate the status of nobility. In his portrait, Farkas (Wolfgang) Máriássy II holds a parade sabre with a sword-knot, scabbard and a sword thigh. It is worth comparing the portraits of Klára Horváth Stansith from Gradecz, eventually the wife of László Máriássy XI, and Borbála Horváth Stansith from Gradecz, later the wife of Imre Máriássy V. The six-year-old Klára was painted indoors standing next to a table in about 1745, and the three-year-old Borbála was immortalised

53 Examples of the tables in the Budapest Arts and Crafts Museum collection: inventory numbers 51.372.1 and 62.1106.1. Some analogues to the armchair: inventory numbers. 19758, 53.1819.1.

54 See Bernhard Dietrich Funke, "Regina Margareta Schroeder", 1832, Bremer Landesmuseum. Ingrid Loschek, "Reclams Mode- und Kostümlerikon". Stuttgart, 1988, 311, Abb. 334.

55 „Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból” (Baronial historical galleries and clan portraits from the Hungarian Historical Gallery). Ed. Buzási Enikő, Budapest, 1988, C61, C62.

56 Examples of 18th century furniture in the Budapest Arts and Crafts Museum Collection, inventory numbers 62.269.1, 69.1456.2 & 55.1249.1.

57 See Gróf Csáky József's childhood image, 1749. In „Főúri ősgalériák, családi arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból” (Baronial historical galleries and clan portraits from the Hungarian Historical Gallery). Ed. Buzási, Enikő, Budapest, 1988, C23.

by the painter in a garden next to a rosebush sometime around 1785. In her left hand Klára holds an orange, in her right a fan. The fruit may symbolise luxury, the fan lifestyle.⁵⁸ In the background, stylised pines and cypresses can be seen. In Barbara's portrait the flowers predominate: determination of the variety of white flower is uncertain: it could be edelweiss, a lily or even an orange blossom. Close to her head and to the right a thorny plant (*Ruscus aculeatus*) is visible. With her right hand, she is reaching to the roses in bloom. In 18th century portraits, rose blossoms tended to be solid and with pinkish hues. These were the "hundred petals" roses, also known as cabbage rose (*Rosa centifolia*) varieties, which were bred at the end of the 16th century in what is today's Holland and began to spread throughout Europe in the 17th century.

Both girls wear Hungarian-style court attire. Klara's shoulder corset is clasped with serpent head brooches and the apron is bordered with lace. They both wear multiple jewels, but these differ in the two images. In Klara's rice-powdered hairdo, there is a dark central hairpiece and in it a bracelet-shaped adornment, decorated with precious stones and pearls⁵⁹; around it there is a neck adornment bound with gold clasps, a bow clasp above a pendant, and a shimmering hair-pin assembly, a tight velvet pearly choker hung with a stylised lavalier. The latter is similar to the depiction of Borbála dating from three years later, having a lavalier pinned to her stomach, similarly showing a stylised crown, below which a pair of kissing doves are underscored by a pendant pearl. Klára has pearls alternating with gold beads on her neck and wrist in tight loops as necklace and bracelet. Borbála, too, has rice-powdered hair adorned with a tiara studded with pearls and buttercups, a row of precious stones and an enamelled hand holding a pearl. The hand pendant fashion was spreading from Spain at the turn of the 16th – 17th centuries, affording magical protection from evil. The contemporary belief was that the image of an enamelled hand protected the wearer from the wicked, protecting children in particular. This suggests that the superstition still pertained after the Age of Enlightenment. Borbála's necklace and bracelet with a small enamelled bouquet are comprised of pearl strings adorned with red precious stones. Her pearl earrings and the rings on her little finger complete the jewellery she wears. On the most prominent part of her chest is a blue and white dominant enamelled bouquet, which is also set with red stones. In both portraits the puffed sleeves are fastened with a red ribbon bow.⁶⁰ Such jewellery as is displayed on the girls was the classic jewellery fashion of the 17th century, revisited⁶¹ at the end of the 18th century. Zsófia and Borbála Máriássy's portraits date from the turn of the 18th century. The latter wears a trimmed corseted dress, a pearl necklace and a ribbon in her hair. The blouse has a square décolletage; the sleeves are fastened above the elbows with ribbons. The broad-laced shoulder corset is adorned with a single rosebud. Her attire displays a style transitioning between the late Baroque and Classicism. There are three portraits of children with dogs, including a portrait of Boldizsár Máriássy II with a muzzle-loading flintlock gun (used for hunting), painted by an unknown artist

58 Re. citrus fruit symbolism in ladies' portraiture see Tüskés Anna, „Citrom, narancs s gránátalmával / Jóvoltodból szép kertem bő: Luxus a 18. századi főúri kertekben” (With lemon, orange and pomegranate / Thanks to your blessing, my pretty garden is bountiful: Luxus in 18th century baronial gardens). *Orpheus Noster*, 8, no. 3. (2016): 138–148.

59 For an analogue to the bracelet, see the 17th century arm-band from the Bánffy bequest in the Hungarian National Museum Collection, a gold-plated silver piece, enamelled, diamond and pearl decorated. Inventory number: 59.64.C. Quoted by Radvánszky Béla, „Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században” (Hungarian Family Life and Household activities in the XVI. and XVII. centuries”). Reprint with commentaries and illustrations: Helikon, 1986) Illustration no. 190.

60 The largest collection of precious stone-encrusted lavalier jewellery is conserved in the Hungarian National Museum. For a similar example, see MNM, Inventory number: 60.305.C

61 In these lists one needs to include the choices of precious stones in the jewellery. In the mid 17th century, rubies and at that period also almandines and garnets were considered within the same group to be the peak in the hierarchy of precious stones. That is, the reddish hues of these stones made them more valuable than diamonds and other less colourful stones. Inasmuch as jewellery traditionally represented an investment tool, it follows that the settings contained the most valuable lapidary products. In the mid 17th century, little by little the diamond came to represent the top value in precious stones, justifying the spread of diamond jewellery. Here, however, the red shades of stones still predominate in the 18th century.

from 1763, and Tibor Máriássy III painted in a double-breasted coat by Miklós Barabás, made in 1879, and Dezső Máriássy II presented in a sailor's shirt by Maximilian Kurth, from the first decade of the 20th century. The last two portraits depict pointers, while the breed in the first image cannot be determined. Boldizsár's image is against a background of a forest, (on the left an oak and at the back towering junipers), while on the bank of a meandering river ducks and a partial view of a building are visible. Other members of the Máriássy family had themselves painted in hunting attire. At the beginning of the 20th century Béla Máriássy III and Pál Máriássy XI appear in hunting gear with weapons. Other members of the family were well-known hunters. In the *Vadász-Versenylap* (Hunter & Races) magazine, November 1892 issue, Attila and László Máriássy reportedly took part in the Alsózsuk (today: Jucu, Romania) organised hare and fox hunt.⁶²

Photographs

The image of Emma szinyei Merse, the wife of Arisztid Dessewffy, later János Máriássy XV, was made in an atelier and has been heavily retouched. The voluminous crinoline suggests the portrait was made around 1860. The dress obscures the chair design. The table on which she leans with her left hand is unusually high and its bold carvings are not typical for a writing desk. The unusual combination of the upper and lower parts of this table stems from the stacking of two tables of different design. Hence, the upper part resembles writing desks made in the 2nd half of the 19th century.⁶³ The photograph of Ágoston Máriássy and his wife, Regina Szinyei Merse was likewise taken in an atelier around 1860, and was heavily retouched. Regina wears a crinoline partially obscuring a Rococo style chair of which only the top part is visible. Her left elbow is leaning on a carved Rococo table. The furniture and curtains are part of the atelier background and may have been made in the 2nd half of the 19th century imitating earlier designs. They are varieties of styles widespread throughout Europe for a long time.⁶⁴ Her husband has his left hand resting on a chair, lined with velvet and framed with spiralled columns. This type of chair, with or without arm-rests, was very fashionable in the latter part of the 19th century.⁶⁵ Attila Máriássy I appears dressed in a Captain's uniform of the Hungarian Royal Guards. Ordered to duty at Court in 1905, he wears the Guards' parade sword with a grip, sword knot and scabbard. From the above one may assume that the photograph was composed between 1914 and 1918. Emma szinyei Merse's and Ágoston Máriássy's portrait was made by Gyula Mayer, photographer. While no data or accomplishments are known of this artist, it is likely, judging by their quality, to date from the 1860s. Regina Szinyei Merse's photograph was made in Košice by Lázár Simon Letzter (1840–1911), an artist-photographer who worked there from 1856 and whose outstanding portraits resulted in a commission to photograph the Austrian-Hungarian Kaiser Ferenc József in 1877 during his visit to Košice. He used the Chromatype process to produce the portrait used for preparation of the Kaiser's official portrait.⁶⁶

62 Reference: „Agarászat és kopászat: A mult hét Alsó-Zsukon” (Hunting and Fishing: Last week at Alsó-Zsuk). *Vadász- és Versenylap*, 36, no. 70 (27 November 1892.) 610.

63 An example for this: Budapest Arts and Crafts Museum collection, Inventory number 58.1307.1.

64 Example in the furniture collection of the Budapest Arts and Crafts Museum collection: Inventory number 68.5.1.

65 A few examples of furniture in the Budapest Arts and Crafts Museum collection: Armchair from the Inke-Rohonczy-Castle furnishings, inventory numbers 53.1857.1; & 2005.83.1.1.

66 Dictionary of Slovak Personalities 1848–1918. Ed. Mária Mihóková. Košice: Štátna vedecká knižnica, (Scientific State Library) 1995, 254.

Summary

Although it does not figure in the Máriássy Clan Portrait Album, it belongs among their number – the watercolour of the historian Béla Máriássy I., and an oil painting of his wife, Anna (Hermina) Blaskovich by Miklós Barabás.⁶⁷ The couple, being childless, bequeathed these items and many others to his brother-in-law, Gyula Blaskovich (1843 – 1911), a collector and founder of the Tápiószele Blaskovich Museum, preserving the above portraits in its collection. The collection also contains original photographs and texts regarding Béla Máriássy.⁶⁸ In the same museum there are various items of Máriássy memorabilia: the family tobacco box and a globe-like empire sewing kit. Their library contains volumes from Béla Máriássy, some personalised with dedications. Some were sent by mail, with the personal letter of dedication to Gyula Blaskovich included. Although the following are not part of the Family album, images of the families occur in public depictions such as the Hollo Barnabas bas-relief of the establishment of the Hungarian Academy of Sciences, made in 1983. The Congress of 3rd November 1825 was presided over by István Máriássy XIV. On the sign with a bas-relief surface: “At the head of the table sits István Máriássy, the president, and former “ispán” (vicecomes) of Gemer county, and its representative in the National Congress, who wore his hair long following the contemporary fashion”.⁶⁹ He not only urged, he also proposed the building and establishment of the National Theatre at the Session of the Congress.

“Because that is for the benefit of morals, comportment and, most importantly, the Hungarian language”. His image was sent to the sculptor by his grandson Andor Máriássy.⁷⁰ Another sculptural creation worth noting is the statue of Félix Máriássy, the film director, created by Tamás Fekete in 1983, currently located in Fót at Keleti Márton road 16; behind the gate on the right of the foreground, the statue stands next to the entrance.⁷¹ The image gallery is further augmented by the correspondence and relevant press art completing the spiritual portraits. Such sources are, for example, correspondence: from Péter Bornemisza (1535 – 1584) to his brother-in-law, Pál Máriássy I (1529 – 1587), Head of Spiš County (ispán), written material from which we discover that Peter sent to Pál “*Négy könyvecske a keresztyéni hitnek tudományáról*” (Sempte, 1577)” (Four booklets about the Science of Christian Religious Belief), and the “*Ördögi kísértetek*” (Sempte, 1578)” (Devilish Temptations) titled ceremony.⁷² Significant sources of family and also cultural history are Anna Máriássy’s last will and testament written in 1592, and Zsófia Máriássy’s list of items in her dowry dating from 1653, including a description of dresses, gold and silver items and jewellery descriptions.⁷³ An important literary work is *Mánkóczi István kalandjai* (Adventures of István Mánkóczi), an unknown author’s story in the narration of András Máriássy I.(1558–1608).⁷⁴ Another important item from a literary and folkloric perspective

67 Aquarelle inventory number: 67.563.1. Oilpainting inventory number: 67.528.1. Gócsáné Dr. Móró Csilla, „Egy magyar köznemesi gyűjtemény Tápiószelén”(“A Hungarian gentry’s artefacts collection in the Tápiószele Museum”). *Honismeret* 25, no. 1 (1997), 69–70; Gócsáné Móró Csilla, „Egy festmény margójára. Adatok Máriássy Béla (1824–1897) élettörténetéhez” (At the edge of a painting. Data concerning Béla Máriássy’s [1824–1897] life story). *Studia Comitatusiensia*, Új folyam 2., A Ferenczy Múzeum Évkönyve, 2015. (Szentendre, 2016): 61–81.

68 Photograph of Béla Máriássy, TBM Fotótár 71.29.43. (photo collection) Many thanks to Dr. Csilla Gócsáné Móró for her kind help in this research.

69 Kovács Dénes, „Gróf Széchenyi Istvánnak szentelt nemzeti emlény” (“National “forget-me-not” devoted to Gróf Széchenyi István”). *Vasárnapi Ujság*, 38, no. 39 (1891): 636 (634–636).

70 *Vasárnapi Ujság*, 23, no. 21 (1876): 332.

71 Description and photographs made in 2011 by András Ocsovai can be found at: https://www.kozterkep.hu/-/13902/Máriássy_Felix_Fot_1983.html

72 „Régi magyar levelestár XVI–XVII. század” (Ancient Hungarian Correspondence Archive XVI–XVII. Centuries). Selected, published, Prelim., comments Emil Hargittay. Budapest, Neumann Kht., 2002, 37. Letter.

73 „Máriássy Anna végrendelete”(Anna Máriássy’s Last Will and Testament), published by R. In *Magyar Történelmi Tár*, ed. 3, vol. 5, 1882, 542–550; „Máriássy Sófia parafernuma” (Dowry of Sófia Máriássy), published: br. Dénes Mednyánszky. In *Magyar Történelmi Tár*, ed. 3, vol. 8., 1885, 170–171.

74 From the history of Hungarian Literary Publications: „Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése” (Béla Iványi’s Articles and Literary Collections). Published by János Herner, István Monok. Szeged, 1983, 80. / Digital database to the history of our intellectual movements in XVI–XVIII. centuries, 11/

is the manuscript of János Máriássy XI dating from around 1614, a treatise on equine medicine, which in its second half contains a number of recipes for “curing human illnesses”, descriptions of animal husbandry and agricultural methods.⁷⁵ A further literary source is the inventory of the book collection of Ferenc Máriássy V (1597-1649) – a guardian of Pál Rákóczi's (1596-1636) two children – and Klára Máriássy (1723-1782).⁷⁶ The family patronised and actively supported the fine arts in the 17th century.⁷⁷ A number of literary works depict the highlander Máriássy Clan, its members and social life functions. Kálmán Mikszáth, the well-known Hungarian writer in his novel „*A fekete város*” (The Black Town) describing the end of the 17th century in a story set in Levoča (Lőcse), where he gives balanced descriptions of family members that do not have painted images of themselves, writes: “Our hero, Pál Görgey, belongs among the so-called better sort of nobles, being well connected with the Berzeviczys, Jekelfalussys, Máriássys and Darvases – his older sister was married to a Darvas in Gemer County, in the village of Osgyán.” The reason for the existence of the fortified town of Levoča is “not to have splendid manors and gardens but to have many inhabitants that go forth and multiply, so they can defend the town walls. Their abodes were mostly wooden, only some had the fronts facing the streets made of stonework. Only some thirty houses were made entirely of masonry. To whom would such houses belong? None of the lords lived here, they weren't allowed. Although they made an exception for one family, the Máriássys, in 1660 because the town was indebted to them.” “As a young girl, pretty Karolina Jekelfalussy was already known far and wide as a beauty, so imagine her then as a gorgeous bride!” (Transl. A.M.) We read in the Porubszky chronicle that at age 17 she had 96 marriage proposals and that her haughty father, György Jekelfalussy, would not consider giving her in marriage to Kristóf Máriássy (although to him and to the bride-to-be, he was a perfectly satisfactory young man) until the number of proposals had reached a hundred! So the crafty Kristóf persuaded a few of his friends to ask for her hand, to let the old man have his hundred. So there went the big-headed Pál Görgey, for the sake of a good joke and, low and behold, he and Karolina fell head over heels in love. No word any longer about Kristóf Máriássy (mind you, such are womenfolk), and the wedding was held and punctum! Imre Thököly himself opened the dancing, with the beautiful bride on his arm, and he was so taken with Karolina that he embraced her once or twice, thereby making the groom visibly resentful.”

The Portrait Gallery spanning three centuries mirrors the important activities performed by the Máriássy Clan, the males in their military, religious and political endeavours, the female members playing their part in family cohesion, corporal, spiritual growth and development. The visual elements of the Portraits in the Album depict the individuals, their spirit and their role in the Family and society.

Translation: Andrew T. Máriássy

75 Jankovics József, „XVI-XVII. századi ráolvasások Máriássy János lógyógyászati kéziratában” (XVI-XVII. Century incantations in the Máriássy János Equine medicine manuscript). *Acta Universitatis Szegediensis - Acta Historiae Litterarum Hungaricarum*, 21 (Szeged, 1985): 55-61.

76 From the history of Hungarian Literary Publications see „Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése” (Béla Iványi's Articles and Literary Collections), 495-498.

77 Heltai János, „Műfajok és művek a XVII. századi magyarországi könyvkiadásban (1601-1655)” (Genres and Works in XVII. Century Hungarian Literature Publishing 1601-1655). Budapest, Universitas Kiadó – Országos Széchényi Könyvtár, 2008. /Res Libraria II./

Anna Tüskés

Galéria portrétov rodu Máriássy

Úvod

Históriu rodu Máriássy, ktorá sa začala písať v polovici 11. storočia, poznáme nielen prostredníctvom písomných prameňov, ale od 16. storočia aj vďaka výtvarným vyobrazeniam, ktoré ich sprevádzajú. Ako najstarší možno spomenúť náhrobný kameň spišského kapitána Istvána Máriássyho z roku 1516, ktorý sa nachádza v hlavnej lodi kostola v blízkosti Markušovského hradu.¹ Z poverenia rodiny spracoval Mihály Kayser s použitím originálnych prameňov dejiny tohto rodu, ktoré vyšli v Prešporku v roku 1804 pod názvom *Compendium historiae familiae Máriássy de Marskusfalva*.² Táto kniha predstavuje východiskové dielo pre všetky ďalšie genealogické práce a dokumenty o dejinách rodu, čiže aj pre dielo Bélu Iványiho z roku 1917 a Pétera Máriássyho spred desiatich rokov, ktoré obsahuje štyridsaťšesť rodokmeňov.³ Rodinný archív sa dostal do Krajinského archívu v Budapešti (dnes Maďarský národný archív) v roku 1936 a odvtedy na základe týchto prameňov uverejnili bádatelia z rôznych vedných oblastí početné štúdie z literárnych, kultúrnych aj hospodárskych dejín.⁴

Začlenenie rodinných portrétov do historického kontextu nie je jednoduché. Základnými stavebnými kameňmi zbierky sú svadobné portréty z 18. – 20. storočia, ako aj obrazy s erbmi a písomnými záznamami o veku, hodnosti a dátume narodenia a úmrtia zobrazovanej osoby.⁵ Skutočnosť, že ide o podobizeň členov rodiny, signalizuje v prípade absentujúceho záznamu len erb rodu, alebo ak chýba aj erb, krátky nápis. Medzi tieto artefakty sa zaraďujú aj malby, kresby, grafiky a fotografie bez erbu a nápisu, ktoré v duchu tradície zachytávajú členov rodiny.

Zemepanský rod Máriássy, žijúci v Spišskej a Gemerskej stolici (neskôr župe), udržiaval vďaka manželstvám svojich členov po stáročia blízke vzťahy s inými rodmi, a to najmä s rodmi ako napr. Berzeviczy, Bornemisza, Dessewffy, Fáy, Görgey, Horváth Stansith, Kubinyi, Merse a Szirmay. Jednotlivé exempláre rodovej galérie, ktoré sa v uplynulých storočiach „roztrhali“ na dvoch kontinentoch (v Amerike a v Európe), zozbieral počas dlhoročnej práce do uceleného albumu Péter Máriássy.⁶ Obrazy pochádzajú najmä zo súkromných

1 Myskovszky, Viktor. A markusfalvi vártemplomról, s a Máriássy család czimerészeti emlékeiről. In: *Archaeologiai Értesítő* 10, č. 9 (1876), s. 271 – 272 (269 – 274). Csergheő, Csoma. Máriássy István síremléke. In: *Archaeologiai Értesítő* 7, č. 5 (1887), s. 425 – 427. Máriássy, Istvánról: Iványi, Béla. A márkusfalvi Máriássy család levéltára. In: *Közlemények Szepes vármegye múltjából* 9 (1917), XIV – XVIII.

2 Exempláre knihy sa nachádzajú o. i. v nasledovných knižniciach: Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár.

3 Iványi, Béla. *A márkusfalvi Máriássy-család levéltára, 1243 – 1803*. Lőcse, 1917. Máriássy, Péter. *A Máriássy nemzetség tíz évszázada*. Kassa. Harlequin, 2007.

4 Napr. Tolnai, Gábor. Újabb adalék a XVI. századi magyar könyvkiadás és könyvkereskedelem történetéhez. In: *Magyar Könyvszemle*, 1937, s. 161 (160 – 162). Tilcsik, György. A középbirtokos Máriássy család birtokigazgatása és erdőkezelése, 1841 – 1863. In: *Levéltári Szemle* 29, č. 3 (1979), s. 499 – 522.

5 O erbe rodu pozri: Máriássy, László. A Máriássy-címer: Egy címer- és hét pecsétképpel. In: *Turul*, 1942, s. 79 – 83. Bertényi, Iván. Címerváltozatok a középkori Magyarországon. In: *Levéltári Közlemények* 59, č. 1 (1988), s. 63 (3 – 80).

6 O príbuzenských väzbách rodiny v 18. storočí: Ulrich, Attila. Jobbágyi adóterhek és munkakötelezettség néhány, a szepesi kamara által elkobzott uradalomban 1670 – 1674 között. In: *Élet a birtokon*. Red. Szirácsik, Éva. Salgótarján: Dornyay Béla Múzeum, 2013, s. 107 – 109 (107 – 137)./ *Discussiones Neogradienses* 13. Archív rodu Horváth-Stansith obsahuje významné dokumenty o rode Máriássy, napr. korešpondenciu Györgya I. Rákocziho a Ferencu Máriássyho (Fasc. 48/1). Iványi, Béla. A grádeczi Horváth Stansith-család levéltára. In: *Levéltári Közlemények* 5, č. 1 – 4 (1927), s. 250 (245 – 253).

zbierok od Toronta cez Londýn a Mníchov až po Košice. Rodinné portréty v súčasnosti uchovávajú vo svojich verejných zbierkach v Bánffyho paláci v Kluži, múzeum v kaštieli v Markušovciach, Rákóczyho múzeum a Múzeum reformovaného kolégia v Sárospataku, Slovenské národné múzeum v Bratislave, Levoči a v Kežmarku, Východoslovenské múzeum v Košiciach, Historická obrazáreň Maďarského národného múzea v Budapešti, Maďarská národná galéria, Múzeum vojenských dejín a ELTE v Budapešti, ako aj Blaskovichovo múzeum v Tápiószele. Miesto výskytu jedného z portrétov je neznáme. Spomedzi autorov obrazov pochádzajúcich z 18. storočia poznáme len jedného; v prípade obrazov z 19. – 20. storočia sú už viaceré signované a datované.

Jedným z dôležitých míľnikov v rámci kultúrnohistorického výskumu uhorských rodových galérií a rodinných portrétov je predovšetkým výstava s názvom *Šľachtické rodové galérie, rodinné portréty* usporiadaná v roku 1988 zo zbierok Historickej obrazárne Maďarského národného múzea, Maďarskej národnej galérie a Umeleckopriemyselného múzea, ako aj katalóg z tejto výstavy, v ktorom sa napr. môžeme dočítať o miniatúrnom portréte dvoch členov rodiny Máriássy – Andrása Máriássyho a jeho manželky Adél.⁷ Odvtedy spracovala zbierky portrétov viacerých rodov Enikő Buzási.⁸ Významná je aj kniha o rodovej galérii rodiny Cziráky, ktorú napísal Zoltán Székely.⁹

Cieľom mojej štúdie je sprostredkovať prehľad zachovaných portrétov rodiny Máriássy a začleniť ich do kontextu dejín tohto rodu, zároveň však predstaviť aj niekoľko diel doposiaľ „neznámych“ autorov a zdefinovať ich miesto v rámci celoživotného diela umelca. Nemala som príležitosť študovať originály týchto portrétov, a preto moje závery vychádzajú z analýzy ich reprodukcii. Počas svojho výskumu na portrétoch som získala mnoho ďalších údajov, za upresnenie ktorých sa chcem poďakovať: Tamásovi Baczonimu za pomoc v súvislosti s charakteristikou vojenského oblečenia, Viktorovi Jamrichovi v súvislosti s chladnými zbraňami, Lajosovi Pallosovi v súvislosti s radmi a vyznamenaniami, Ildikó Reznik a Nóre Lévy v súvislosti s flórou a krajinárskym pozadím, Balázsovi Semseyu v súvislosti s nábytkom, Réke Semsey v súvislosti so ženským odevom, ako aj Istvánovi Simonyimu za pomoc pri definovaní zlatníckych prác a za pomoc pri štúdiu odbornej literatúry a pri hľadaní analógií.

Z maliarov by som rada vyzdvihla najmä spišského umelca Johanna Gottlieba Kramera, ktorý namaloval trojštvrťové celofigurálne portréty detí z rodu Horváth-Stansith.¹⁰ Autori ďalších portrétov z 18. storočia sú zatiaľ neznámi. Béla Iványi, ktorý v rodinnom archíve pátral po kunsthistorických súvislostiach, objavil údaj o jedinom maliarovi, avšak ani ten nesúvisel s portrétom: „To, čo z neho môžeme využiť, je jediný účet, spájajúci sa s osobou levočského maliara Jána Reicha, ktorý pochádza z 20. mája 1775 a informuje o tom, že piktor za erb namalovaný na 12 bielych taftoch, vytvorený pri príležitosti pohrebu zosnulého biskupa Sándora Máriássyho žiada – pri cene 1 rýnsky florén a 30 grajciarov za kus – 18 florénov a za 20 erbov namalovaných na papier – pri cene 26 grajciarov za kus – 12 florénov, čiže spolu 30 rýnskych florénov.“¹¹

7 *Főúri ősgalériák, családí arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból: A Magyar Nemzeti Múzeum, az Iparművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1988. március – augusztus.* Katalóg zostavila Enikő Buzási. Kurátorka výstavy: Enikő Buzási, Gizella Cenner Wilhelmb. Budapest: Magyar Nemzeti Galéria, 1988, s. 102, C. 61– C. 62.

8 Napr. Buzási, Enikő. Herceg Grassalkovich és Esterházy családí arcképek a 18. század végéről. In: *Maradandóság és változás.* Budapest: MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Képző- és Iparművészeti Lektorátus, 2004, s. 241 – 258. Buzási, Enikő. Képmás és intarziakép: az Esterházy-ősgaléria képi forrásai. In: *Arisztokrácia, művészetek, mecenatúra: az Esterházy-család: a 2004. április 22–23-án megtartott konferencia előadásai.* Red. Czoma, László. Keszthely: Helikon Kastélymúzeum, 2005, s. 159 – 170.

9 Székely, Zoltán. A Cziráky-ősgaléria. Predslov: Mojzer, Miklós. Győr: Xántus János Múzeum, 1997/ *Artificium et historia* 3.

10 V Slovenskej národnej galérii v Bratislave. Jávor, Anna. Magda Keleti: Neskora renesancia, manierizmus, barok v zbierkach SNG. Fontes 2. Slovenská národná galéria. In: *Művészettörténeti Értesítő* 38, č. 1 – 4 (1989), s. 172.

11 Mihalik, József. A Márkus falvi Máriássy-család levéltára. 1243 – 1803. Irta és sajtó alá rendezte: dr. Iványi Béla. In: *Muzeumi és Könyvtári Értesítő* 12, č. 1 (1918), s. 78 (73 – 78).

Portrétista József Czauzík (1781 – 1857), ktorý študoval na viedenskej akadémii a následne pôsobil v rodnom meste Levoča, namaľoval okolo roku 1820 podobizne troch členov rodiny Máriássy.¹² Český maliar Antonín Machek (1775 – 1844), ktorý absolvoval štúdiá v Prahe a vo Viedni, vytvoril v roku 1814 hneď dva portréty Andrása IV. Mariássyho. Dánsky maliar Johann Jakob Stunder, ktorý prišiel do Uhorska na pozvanie Ferenca Kazinczyho, namaľoval portrét Júlie Máriássy, manželky Sándora Csákyho.¹³ Gemerský maliar Karol Vandrák st. (1803 – 1882) vytvoril v 50. rokoch 19. storočia miniatúrne portréty Andrása Máriássyho a jeho manželky Adél Szirmay. Miklós Barabás (1810 – 1898) zvečnil troch členov rodiny a blízke vzťahy s rodinou nadviazal pravdepodobne vďaka priateľstvu s Miklósom Szemere, manželom Anny Márie Máriássy (1813 – ?). Vo svojej autobiografii sa o tomto priateľstve Barabás zmiňuje nasledovne: „Vo Viedni som namaľoval viacero portrétov, oleje, akvarely atď. (...) ukázalo sa, že mojím susedom je znamenitý básnik Miklós Szemere, s ktorým sme sa čoskoro spriatelili. Szemere bol vskutku majstrom tisícich remesiel, no každý deň sa venoval čomusi inému. V jeden deň maľoval, na druhý deň vyrezával všelijaké predmety zo slonoviny, na tretí deň písal a veršoval. Bol síce náladový, no vyznačoval sa skvelým zmyslom pre humor, a aj keď jeho prekypujúcu srdečnosť vystriedala trpká satira, vždy ostal duchaplný a zábavný. (...) Szemere ma často celé hodiny sledoval pri maľovaní a vyjadroval ľútosť nad tým, že sa musím zapodievať portrétmi. Povedal som mu, že u nás nie sú vyhliadky na iné, lepšie živobytie. Rovnako ako sa v malomeste nachádza v jednom priestore kníhkupectvo aj krám a majiteľova manželka je zároveň aj predavačkou módného zbožia, aj ja sa musím zapodievať viacerými vecami naraz. Musím tvoriť olejomalby, miniatúry, akvarely aj litografie, každý deň v inom štýle.“¹⁴

Elemér Kőszegi Winkler (1882 – 1954), obdivovateľ portrétov Józsefa Czauzíka, vytvoril dva portréty predsedu Spišského dejepisného spolku Tibora III. Máriássyho, líšiace sa veľkosťou a technikou: jeden akvarel malého formátu a jednu oficiálnu olejomalbu.¹⁵ Kőszegiho Winklera a Máriássyho spájali aj vzdialené príbuzenské vzťahy. Umelec o tom vo svojich spomienkach v roku 1949 píše nasledovne: „Tibora Máriássyho som mal vždy rád, bol som zaviazaný jeho otcovi Jánosovi Máriássymu, ktorý získal v roku 1888 titul baróna a v roku 1848 bol honvédskeým plukovníkom a generálporučikom. Keď som ho v poslednom roku jeho života navštívil v Markušovciach, 82-ročný starý pán ma prijal vo veľmi familiárnej atmosfére. Láskyplne sa informoval o mojej starej matke, ktorú spomínal ako svoju cousin (sesternicu) Szidi.“¹⁶ Viaceré portréty seba i svojich príbuzných vytvorili samotní členovia rodiny.

Zmienky o rodinných portrétach

O bohatstve niekdajšej rodovej galérie svedčí viacero novinových článkov a spomienok zo začiatku 20. storočia. Prvým bol článok o Markušovskom hrade, sídle rodu, ktorý vyšiel v roku 1912 v týždenníku *Vasárnapi*

12 Petrová-Pleskotová, Anna. *K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve. Jozef Czauzík a jeho okruh*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1961. Rózsa, György. *Arcképfestészet*. In: *Művészet Magyarországon 1780–1830*. Red. Szabolcsi, Hedvig – Galavics, Géza. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoport, Magyar Nemzeti Galéria, 1980, s. 73 – 80.

13 Rózsa, György. *Kazinczy Ferenc a művészetben*. In: *Művészettörténeti Értesítő* 6, č. 2 – 3 (1957), s. 178 – 179. *K portrétu stojí blízko Stunderov portrét o svojej manželke, pozri Buzási, Enikő. A barátság-motívum térhódítása a 18. századi magyar portréfestészetben*. In: *Művészettörténeti Értesítő* 33, č. 4 (1984), s. 223 (212 – 236). Szentesi, Edit. *Johann Jakob Stunder árjegyzéke*. In: *„Ez világ, mint egy kert.” Tanulmányok Galavics Géza tiszteletére*. Red. Bubryák, Orsolya. Budapest: MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Gondolat Kiadó, 2010, s. 259 – 270.

14 *Barabás Miklós önéletrajza*. Predslov a pozn. Bíró, Béla. Súpis umeleckých diel zost. Szegedy-Maszák, Elemérné – Szegedy-Maszák, Tihamér. Kolozsvár: Erdélyi Szépművészeti Társaság, 1944, s. 131 – 132.

15 Kőszegiho Winklera a Máriássyho. *Elindulásom a művészi pályán*. In: *Széphalom* 17 (2007), s. 494.

16 Kőszegi Winkler. *Utazás a múltba 1910*. In: *Széphalom* 16 (2006), s. 448.

Ujság (Nedel'né noviny), a pomerne detailne opisuje budovu aj jej zariadenie: „HRAD RODU MÁRIÁSSY V MARKUŠOVCIACH. Jedným z najstarších hradov v Uhorsku je hrad rodu Máriássy v Markušovciach. Dôkazy o jeho starobylosti a o skúškach, ktorými prešiel, sú uložené v archíve v hradnej bašte. Rodinný archív, v ktorom sa nachádza množstvo listín z pradávnej minulosti, ale aj historicky dôležité a zaujímavé fakty, po stáročia spravovali členovia rodiny určení rodinnou radou. V blízkosti hradu, priamo v dedine, stojí celý rad kúrií, ktoré patria členom rodiny Máriássy. Najzaujímavejší z nich je kaštieľ zo XVI. storočia, neskôr prestavaný v barokovom slohu, ktorý dáva renovovať jeho terajší majiteľ Ödön Máriássy. V pravom krídle kaštieľa sa nachádza zbierka rodinných cenností. Jej súčasťou sú predmety spojené s rodom Máriássy, ktoré jej dodávajú výnimočný charakter. Nachádza sa tu aj knižnica plná bibliofilských unikátov: dôkazy o inklinácii predkov ku kultúre. Jedna sála je plná umeleckopriemyselných výrobkov a nájdú sa tu aj mimoriadne zaujímavé kúsky: dva strieborné augsburské kalichy, ktoré sa používali pri krste (väčší pri krste chlapcov, menší pri krste dievčat), pekné krčahy, poháre, vzácne porcelánové a sklenené predmety. V ďalšej sále objavíme bohatú zbierku starožitného nábytku, ktorý inak nájdeme takmer v každom kúte kaštieľa. Niektoré kusy majú aj veľkú historickú hodnotu, napríklad dve kožené stoličky s kvetinovou potlačou, ktoré parili Istvánovi Thökölymu. Z celého radu portrétov na stenách hľadajú muži a ženy rodu Máriássy a s nimi rodinne spojené rodiny: Wesselényi, Bánffy, Szirmay. Steny priestraného dámskeho salóna zdobia starodávne vejáre a výšivky. Takpovediac každý kút kaštieľa je presiaknutý atmosférou dávnych čias.“¹⁷ Celostranový článok ilustruje osem fotografií – siedma z nich zachytáva veľký salón. Na nej možno medzi dvomi vejármi nad krbom identifikovať oválny portrét z dielne Miklósa Barabása, ktorý zachytáva Rozáliu Berzeviczy, manželku Ferencu XIII. Máriássyho, a dnes tvorí súčasť zbierok Maďarskej národnej galérie v Budapešti.

Článok uverejnený v novinách *Vasárnapi Ujság* bez mena autora vyšiel opäť v roku 1913 v dlhšej verzii bez fotografií v novinách *Budapesti Hírlap (Budapeštianske noviny)* pod menom Sándora Gyarmathyho. Autor v ňom píše aj o ďalších portrétoch: „Steny zdobí dlhý rad starých rodinných portrétov, medzi inými podobizeň „vitéza“ (bojovníka) plukovníka Rákócziho, Ferencu Máriássyho a z neskoršieho obdobia poľného zbrojmajstra baróna Ádáma Máriássyho, ako aj portréty ženských a mužských príslušníkov spríbuznených rodov: Wesselényi, Bánffy, Szirmay či Rhédey. Medzi týmito rodinnými portrétmi rodina uchováva (čoby spomienku) podobizeň švédskeho kráľa Karola XII.“ Keď sa Karol XII. vracal cez Spiš z protiruského ťaženia, prenocoval na statku rodiny v Krížovej Vsi a vtedy im daroval túto olejomalbu.¹⁸

V súvislosti s portrétmi je rovnako dôležitým prameňom text Marice Wieland, manželky Bélu Bethlenfalvyho, pochádzajúci z roku 1952, v ktorom sa vracia do 20. rokov 20. storočia. Zmieňuje sa o mnohých rodinných portrétoch z albumu: „Ja som Markušovce vždy považovala za svoj druhý domov, a keď sme opustili Spišskú Novú Ves, s radosťou som pozorovala budovy aj klukatiacu sa striebornú stuhu – Hornád, ktoré som nevidela od minulého roka. (...) Prešli sme popri niekoľkých domoch a zastali sme pred prízemným domom s francúzskou strechou a so zelenými okenicami, ktorý mal kvôli symetrii dve brány: bol to dom môjho starého otca Jánosa Máriássyho. Brána bola otvorená, čakali nás. Zabočili sme do dvora plného kvetov a tam už stála Ómama, aby nás pobozkala a aby nás cez veľkú severnú verandu a vychýrenú sálu s kamennými kockami zaviedla do priestrannej jedálne. Rozhliadla som sa okolo seba a vidím, že od minulého roka sa nič nezmenilo. V okennom výklenku stojí neodmysliteľná železná truhlica, dookola na stenách visia podobizne vážne sa tváriacich praotcov a pramatiek, ktoré pôsobením času takmer úplne sčerneli. Poznám ich už od vlašajška, len si ich musím oživiť v pamäti. Napravo od dverí visí portrét Borbály Kanitz

¹⁷ *Vasárnapi Ujság* 59, č. 8 (1912), s. 152.

¹⁸ Gyarmathy, Sándor. Öreg Szepességünk. In: *Budapesti Hírlap* 33, č. 177 (27. júl 1913), s. 31 – 33.

(rodina neskôr získala grófsky titul), druhej manželky Ferenca Xavéra Máriássyho. Jej otec Ernestus Kanitz brandenburgiensis sa usadil na Spiši vo Veľkej Lomnici, kvôli istému dievčaťu z rodu Berzeviczy. Na portréte drží Borbála K. v ruke dve ruže: symbolizujú jej dvoch manželov a na ich lístkoch sú zvečnené mená jej detí. Vedľa biedermaierovského kredenca visí podobizeň reholnej sestry, ktorej z čierneho habitu a závoja svieti iba tvár. To je Anna Görgey, teta mojej prastarej matky Zsuzsanny Görgey, manželky Jánosa Máriássyho, staršieho. Tento obraz daroval o 30 rokov neskôr môj strýko Tibor Albertovi Görgeymu do Toporca. Naľavo od vchodu vidím Ferenca Xavéra Máriássyho (otec Jánosa Máriássyho – staršieho), podžupana Spišskej a Gemerskej župy. Medzi oknami visia portréty dvoch cirkevných hodnostárov: je to Tiborc, Ópapov starší brat, ktorý ako jediný medzi chlapcami nevyňikal krásou, preto ho matka dala na kňazskú dráhu. Tiborc pôsobil do revolúcie 1848 ako kňaz a kanonik v Batizovciach, no po jej potlačení – keďže viac už nepovažoval kňazskú dráhu za svoje poslanie – sa usadil v markušovskej kúrii, ktorú zdedil po svojom strýkovi Istvánovi Máriássym. Druhým cirkevným predstaviteľom je spišský prepoš a titulárny biskup (Spiš v tom čase ešte nemal biskupstvo) Sándor Máriássy vo svetlomodrom biskupskom rúchu s červeným lemovaním – veľmi zaujímavá tvár. Nad kredencom sa nachádza István Máriássy, otec Ferenca Xavéra. Vidím tam aj kňaza, kanonika Tiborca vo svetlomodrej a tehlovej vojenskej rovnošate s vysokými štulpňami – je to veľmi pekný človek –, ako aj portréty dvoch strýkov Borbály Kanitz: Sándora a Tibora. (Druhou manželkou Ernestusa Kanitz – bola Borbálinka matka – Julianna Máriássy.) Na kratšej stene je umiestnený Ómamin portrét. Má na ňom oblečené čierne večerné šaty s dekoltom a šperky z opálu, ktoré dostala ako svadobný dar od Ópapu. (...) Ómamin (...) bystrý um a Ópapova popularita prilákala do jej salóna mnoho znamenitých mužov; ich hosťami boli aj Kálmán Mikszáth a biskup Vilmos Fraknói. Nad krbom sa dobre vyníma portrét Ópapu Jánosa Máriássyho v červenej generálskej uniforme.“¹⁹

Vojenská kariéra členov rodiny Máriássy

V prvom desaťročí 18. storočia vznikol portrét Pála Máriássyho, ktorý bol predtým správcom kniežata Mihálya Apaffiho a neskôr v roku 1703 vstúpil do služieb Ferenca II. Rákócziho – spolu s ďalšími členmi rodiny, napr. Miklósa a Ádáma.²⁰ Tento polportrét je umiestnený v blízkosti dvoch ďalších oválnych portrétov Kelemena Mikesa a Miklósa Bercsényiho).²¹ Pál Máriássy má na sebe kožušinovú čiapku (kučmu), modrú mentieku s kovovými gombíkmi a dolomán. Mentieka je zopnutá spínadlom ozdobeným striebornými cizelovanými prvkami. V ruke drží rukavicu a červenú ružu. Sándor V. Máriássy (?) sa na obraze predstavuje ako člen uhorskej kráľovskej telesnej stráže, ktorú v roku 1760 založila Mária Terézia a tvorili ju uhorskí šľachtici. Odev s bohatým zlatým a strieborným lemovaním sa stal symbolom Uhrov.²² Oblečenie na portréte sa veľmi podobá na oblečenie na podobizni husárskeho generála Ferenca Károlyiho, ako aj na rytine Christiana Schütza z roku 1782, ktorá zachytáva príslušníka uhorskej kráľovskej telesnej stráže.²³ Postava sa opiera

19 Bethlenfalvy Béláné Wieland, Marica. Szepesi tájképek – Márkusfalva és Bethlenfalva. In: *Széphalom* 24 (2014), s. 435 – 443.

20 Iványi, Béla. *A márkusfalvi Máriássy-család levéltára, 1243–1803*. Lőcse: 1917.

21 Tüskés, Anna. Mikes Kelemen képzőművészeti ábrázolásai. In: *Író a száműzetésben: Mikes Kelemen*. Red. Tüskés, Gábor. Budapest: Universitas, 2012, s. 255 – 266. Tüskés, Anna. Kelemen Mikes in the Fine Arts. In: *Literaturtransfer und Interkulturalität im Exil*. Hrsg. Tüskés, Gábor. Bern – Berlin – Bruxelles – Frankfurt – New York – Oxford – Wien: Lang, 2012, s. 404 – 432.

22 Tompos, Lilla. *A díszmagyar: A magyar díszöltözete története*. Budapest: Magyar Mercurius, 2005, s. 26.

23 (Magyar Nemzeti Galéria) F. Dózsa, Katalin – Simonovics, Ildikó – Szatmári, Judit – Szűcs, Péter. *A magyar divat 1116 éve*. Budapest: Absolut Media Kiadó, 2012, s. 48.

o typický barokový stôl s vyrezávaným okrajom a so zaoblenými hranami, ktorý nie je takmer vôbec vidieť. Ide o druh nábytku, ktorý sa – až na drobné rozdiely v zdobení – vyrábala a používal celú stáročia.²⁴

Imre V. Máriássy sa zachoval na troch portrétoch (ak je ich identifikácia správna). Na oválnom portréte, namaľovanom temperou na slonovinu, sa objavuje ako nižší dôstojník cisársko-kráľovského pešieho pluku so zeleným golierom a žltými gombíkmi na uniforme; vzhľadom na vek bol pravdepodobne v hodnosti poručíka. Na gvaši ho vidíme ako dôstojníka cisársko-kráľovského pešieho pluku v tzv. überrocku; v ľavej ruke drží jazdeckú šablú so strapcom (portepé). Podľa oblečenia môžeme predpokladať, že maľba vznikla v rokoch 1798 – 1803. Tretia podobizeň – celofigurálna olejomalba – pochádza tiež z obdobia napoleonských vojen: je na ňom vyobrazený s rakúskou šablou dôstojníka pešieho pluku M 1811 (s pošvou, strapcom a opaskom), vyrábanou pre dôstojníkov uhorských peších plukov.

Baróna Andrása Máriássyho zachytávajú viaceré portréty v rôznom veku. Na prvom ho vidíme ako dôstojníka granátového práporu cisársko-kráľovského uhorského pešieho pluku v období napoleonských vojen. Na portréte z roku 1814 má pripnutý rytiersky kríž Vojenského radu Márie Terézie III. triedy, ktorý dostal za vojenské zásluhy v bitke pri Hollabrunne 7. júla 1809. András Máriássy, ktorý bol v rokoch 1805 – 1809 plukovníkom 60. (uhorského) pešieho pluku, má na boku pripnutý variant šable s kordovou čepeľou generála pešieho pluku M 1798. Na rytine z roku 1832 má na sebe okrem rytierskeho kríža aj Armádny kríž, založený pri príležitosti ukončenia napoleonských vojen, ktorý dostal každý zúčastnený vojak. Hviezda naľavo je súčasťou ruského Radu svätej Anny, pozostávajúceho z veľkého kríža.

O barónovi Andrásovi Máriássym, majiteľovi 37. mariášiovského pešieho pluku, sa okrem výtvarného portrétu zachoval aj písomný portrét. Pomocný dôstojník Gusztáv iglói Szontagh ho vo svojej *Autobiografii* charakterizoval nasledovne: „Jeho excelencia mala vtedy 75 rokov, bol to starý orol s kuruckou náturou. Vojak telom i dušou, mimoriadne činorodý, rázny človek, ktorý dokázal svojich podriadených držať na uzde. Vynikajúci, odvážny vojak – prísny, no spravodlivý. Okrem toho nesporne šľachetný, neochvejný a neprístupný. Zdravý muž strednej postavy, schopný znášať únavu, hlad aj smäd. (..) Jeho tvár vykazuje aristokratické črty. V mierových časoch mal vo zvyku vykonať službu v predpoludňajších hodinách. Vtedy mu nebolo nič po vôli, šomral, správal sa grobiansky ku každému, kto mu prišiel do cesty – ku generálovi, ku mne ako k svojmu pomocníkovi i ku kaprálovi. Popoludní sa z nás stávali dobrí priatelia. K obratu dochádzalo pri káve, keď mu sluha odovzdal naplnenú fajku. Podriadení mali pred ním rešpekt a autoritu vzbudzoval aj vo Viedni – o to viac, že medzi jeho dobrých priateľov patrila cisársky pobočník Kucsera. V mladosti sa venoval málo štúdiu, o to viac hraniu kariet, dlho bol kapitánom a možno by nikdy nedosiahol majorskú hodnosť, keby jeho matka počas francúzskej vojny nezriadila na vlastné náklady poľný prápor a on by sa nestal jeho veliteľom. Ako štábný dôstojník zanechal karty, v službe sa vyznačoval precíznosťou a pomocou tvrdých trestov udržiaval vo svojom prápore a neskôr v pluku vzorný poriadok. Ako generál by s nedostatočným vojenským vzdelaním bez pomoci a podpory zrejme „strelil capa“, no mal šťastie, že permanentne podliehal príkazom geniálneho vodcu Bianchiho, ktorý ich vedel vydávať a Máriássy ich s plným nasadením plnil. Takto sa vzájomne dopĺňali a spoločne žali úspechy.“²⁵

V roku 1840 vstúpil do 60. pešieho pluku cisárskej armády János XV. Máriássy, bratranec Artúra Görgeyho, plukovník, generálporučík uhorského kráľovského vojska; vyznamenal sa už počas revolúcie v rokoch

²⁴ Analógia k stolu v Expozícii nábytku Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti: pozri 53.4090.1.

²⁵ Báró Máriássy András tábornaszernagy jellemzése egy magyar gránátoshadnagy önéletrajzában: Közli Markó Árpád. In: *Hadtörténelmi Közlemények* 29 (1928), s. 228 – 234.

1848 – 1849. Jeho memoáre predstavujú dôležitý historický prameň, no zároveň dotvárajú jeho obraz,²⁶ dopĺňajúc tak zachované portréty: kresbu ceruzou s motívom prírody, ktorú v roku 1849 vytvoril Miklós Barabás, uhľokresbu, ktorá vznikla v zime roku 1851 počas rokov strávených v olomouckom väzení (do roku 1856), i celofigurálnu olejomalbu od Lajosa Ábrányiho z roku 1887.

Na kresbe Miklósa Barabása vidno Maďarský vojenský záslužný rad dočasnej III. triedy z rokov 1848 – 1849, ktorý dostal Máriássy po obliehaní Budína. Lavou rukou sa opiera o rakúsku šabľu jazdeckého dôstojníka M 1845, avšak táto časť kresby je pomerne nedotiahnutá. Kresbu spomína aj Barabás vo svojej *Autobiografii*, a to v odseku nasledujúcom po opise obsadenia Budínskeho hradu v roku 1849: „Ešte som nakreslil Máriássyho, ktorý bol vtedy plukovník, nakreslil som Guyona, súrodencov Földváriovcov: vacovského hrdinu Károlya a jeho brata, hrdinu bitky pri Srbobrane, Sándora, ako aj Arthura Görgeyho, ktorý bol krstným otcom môjho syna Eleméra. Môj syn sa narodil 26. januára, no pokrstili sme ho až 29. mája, po obsadení hradu.“²⁷ V olomouckom väzení nakreslil Lénárd Berzsényi portréty svojich 290 spoluväzňov.²⁸ Kresba Máriássyho nachádzajúca sa v súkromnej zbierke má aj ďalšie tri existujúce verzie.²⁹ Portrét od Lajosa Ábrányiho zobrazuje Jánosa Máriássyho v slávnostnej (gala) generálskej uniforme, na krku mu visí Rad železnej koruny II. triedy, ľavú časť hrude mu zdobí rytiersky kríž Radu cisára Leopolda, pravú zasa Vojenský služobný odznak pre dôstojníkov II. triedy. Lavou rukou sa opiera o šabľu dôstojníka pešieho pluku M 1861, ktorú dopĺňa opasok a stravec, v pravici drží kučmu s volavčím perom. Uhorský husársky generál bol súčasťou jazdectva, ale k tomuto typu uniformy prislúchala šabľa dôstojníka pešieho pluku. Malba má blízko k ilustrácii z nekrológu Jánosa Máriássyho publikovaného v novinách *Vasárnapi Ujság* 5. februára 1905, pri ktorej je uvedené „podľa fotografie“, na základe čoho predpokladáme, že Ábrányiho portrét aj ilustrácia vznikli podľa tej istej fotografickej predlohy.³⁰

Revolúcie v roku 1848 – 1849 sa zúčastnili viacerí členovia rodiny, o. i. Aristid Dessewffy, ktorý má na svojej atile pripnutý Maďarský vojenský záslužný rad dočasnej II. triedy a vo svojej pravici drží rakúsku šabľu dôstojníka pešieho pluku M 1837 spolu s pošvou a so strapcom. Aj Tiborc Máriássy drží vo svojej ľavici pravdepodobne šabľu dôstojníka pešieho pluku M 1837 s pošvou; rukoväť však nevidno. Na uniforme má pripnutý Maďarský vojenský záslužný rad dočasnej III. triedy.

Vysokú vojenskú hodnosť dosiahol aj Attila Máriássy, ktorý bol plukovníkom 6. husárskeho pluku Viliama II., württemberského kráľa. Podoba Istvána XXI. Máriássyho sa zachovala na dvoch portrétoch – olejomalbách.

Rovnaká štylizácia aj oblečenie na portrétoch naznačuje predpoklad, že jeden vznikol na základe druhého: na oboch je István XXI. Máriássy zachytený v uniforme kapitána vozatajstva (trén) z obdobia 1. svetovej vojny.

László XIX. Máriássy bol počas 1. svetovej vojny nadporučikom jazdectva. Na portréte zo sibírskeho zajatia (1918) má v hornej časti kazajky dve stuhy z obdobia monarchie: naľavo stuhu Vojenského záslužného radu III. triedy s vavrínovým vencom, napravo stuhu Medaily za statočnosť. Mimochodom, stuha sa na oboch vyznamenaníach zhoduje. Uprostred nižšie je pod kazajkou zakryté ďalšie vyznamenanie: bielo-čierno-biela stuhu nemeckého Železného kríža II. triedy.

26 Máriássy, János. *Visszaemlékezések az 1848–49. évi szabadságharc alatt végzett szolgálataimra*. Edit. Sugár, István – Hermann, Róbert. Budapest: Argumentum, 1999.

27 *Barabás Miklós önéletrajza*. Predslov a pozn. Bíró, Béla. Súpis umeleckých diel zost. Szegedy-Maszák, Elemérné – Szegedy-Maszák, Tiharmér. Kolozsvár: Erdélyi Szépművészeti Társaság, 1944, s. 191.

28 Barsi, József. *Utazás ismeretlen állomás felé, 1849–1856. Berzsényi Lénárd rajzai. Az olmützi foglyok arcképsorozata*. Budapest: Európa, 1988, s. 336 – 339 (215 – 423). /Bibliotheca historica/

29 Savaria Múzeum, Szombathely, pozri 9220; Celldömölk, historická zbierka Základnej školy č.3; Hadtörténeti Múzeum, Budapest, pozri 0594. 30 Régi honvéd, Máriássy János 1822–1905. *Vasárnapi Ujság* 52, č. 6 (1905), s. 81 – 82.

Viacerí príslušníci rodu boli členmi Maltézskeho rádu (Rádu maltézskech rytierov)³¹ a pre niektorých bolo členstvo v tomto ráde natoľko dôležité, že jeho odznak umiestňovali aj na svoje portréty: na portréte (2004) od Alexandra Jazykova má János XXI. Máriássy zavesený na krku rádový znak Rádu maltézskech rytierov s jeruzalemským ornamentom (hore: biely kríž v červenom poli).

Cirkevná kariéra členov rodiny Máriássy

Na portréte šedivého Sándora III. Máriássyho v ornáte príslušníka vysokého kléru sa uplatňuje zaužívaný druh cirkevnej portrétnej ikonografie: v pravej ruke drží biskup zlatý pektorál vykladaný diamantmi tabuľového výbrusu, ktorý má zavesený na krku. Hlavu mu pokrýva fialový pileolus (okružla kňazská čiapočka zahalujúca vrch hlavy). Oblečenie pozostáva z bielej rochety a z fialovej mozety (časť odevu zakrývajúca plec a až po lakte) s purpurovou podšívkou. Rocheta je okolo zápastia ozdobená čipkou. V ľavom hornom rohu nad erbom rodu vidno galero so šiestimi strapcami, pod ktorými je uvedený zoznam jeho hodností (spišský veľkoproš, duchovný zástupca ostrihomského arcibiskupa v Spišskej diecéze), ako aj roky jeho narodenia a úmrtia.

V ornáte príslušníka vysokého kléru je zvečnený aj Gábor Máriássy. Za arcibiskupa Bélu Bartakovicsa plnil lektor Gábor Máriássy významnú úlohu v živote mesta Jáger, kde stál na čele tamojšieho chudobinca.³² V roku 1864 bola na jeho náklady postavená kalvária v Miškovci.³³ Bartakovics ho v roku 1861 vymenoval za zástupcu arcibiskupa a 14. mája 1865 ho vysvätil za pomocného biskupa (paleopoliského).³⁴ Čierna reverenda vyzdvihuje pektorál na dlhej reťazi a kapitulský odznak (založený v roku 1829) arcibiskupstva v Jágri.³⁵

Muži rodu Máriássy v slávnostnom uhorskom odevu

Nápis v ľavom hornom rohu prezrádza, že Boldizsár Horváth-Stansith z Gradeca, manžel Kláry Máriássy, zomrel v roku 1685. Mal oblečený červený dolomán s drobnými gombíkmi, okolo pása šnúrový opasok a na pleciah modrú kožušínovú mentieku. Pravú ruku má položenú vbok, v ľavej ruke, ktorou sa opiera o stôl, drží hodinky. Na stole má položenú kožušínovú čiapku (tzv. süveg). Maloformátový portrét nízkej kvality môže pochádzať z portrétnej série. Zjavné nedostatky v maliarskom stvárnení spôsobujú, že nábytok na obraze je len ťažko identifikovateľný: ide o vyrezávaný (možno pozlátený) stôl s mramorovou doskou.³⁶ Ten istý neznámy maliar zhotovil aj starecký portrét Boldizsára Horváth-Stansitha z Gradeca, na ktorom nájdeme rovnaký stôl.³⁷

31 O Lajosovi Máriássy z Markušoviec a Batizoviec, tzv. „rytierskom kandidátovi“ pozri: Marciányi, György Lovag. *Nemesség*. Budapest: 1886, s. 130 – 139. –Aprobácia šľachtického pôvodu a potvrdenie 16 predkov v priamej línii v nadväznosti s prijímaním do suverénneho Maltézskeho rádu.

32 Lesko, József. Az egri érsekség. In: Borovszky, Samu: *Magyarország vármegyéi és városai: Heves vármegye*. Budapest, 1909. Na počesť Gábora Máriássyho sa zrodili literárne aj hudobné diela, napr. Ferenc Zsaskovszky, zbormajster katedrály v Jágri, skomponoval pri príležitosti zlatej omše Gábora Máriássyho v roku 1855 skladbu pre mužský štvorhlas, farár László Sebök napísal báseň pri príležitosti jeho biskupskej vysviacky v roku 1865.

33 Szendrei, János. *Miskolcz város története és egyetemes helyiratai IV. Miskolcz város története 1800–1910*. Miskolc: 1911, s. 315.

34 Püspökké szentelés. In: *Vasárnapi Ujság* 12, č. 22 (28. jún 1865), s. 264.

35 Pandula, Attila. Káptalani jelvények Magyarországon. In: *Honfoglalásunk és előzményei. A tizenegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó és ötödik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai: Tapolca, 1996*. Budapest – Zürich: 1997, s. 246 – 252.

36 Analógia k stolu v Expozícii nábytku Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti: pozri 61.903.1.

37 Publikované pod názvom: *Ars inter Arma: Art and Culture of early modern period in eastern Slovakia, Kaštieľ Strážky, Prízemie, Spišská Belá-Strážky, 4. October 2008 – 12. April 2009*. Katalóg k výstave. Kurátor: Katarína Kolbiar Chmelinová.

Odev Márka VI. Máriássyho má francúzsky, nie uhorský charakter: tvorí ho hodvábna vesta v duchu francúzskej módy s uhorským frakom. Na tomto portrète sa objavuje francúzska móda z roku 1788, ktorú vo svojej epickej básni *Cesta dedinského notára do Budína (Egy falusi nótáriusnak budai utazása)* opísal József Gvadányi. Rovnako je oblečený aj gróf Sámuel Teleki na portrète z roku 1787 od Johanna Stocka.³⁸ Jednu z gombíkových dierok na jeho bielej hodvábnej veste zdobí odznak s dvoma rozmarínovými vetvičkami; na čiernom dolománe nad srdcom mu na červenej stuhe visí oválny medailónik. Nedá sa presne určiť, či ide o osobný, príp. heraldický medailón, alebo o záslužnú medailu udeľovanú panovníkom, zdá sa však, že o to prvé. Spod rozopnutej vesty mu vykúka spodný odev. Máriássy sa ľavou rukou opiera o slávnostnú šabľu s vtáčou hlavou.³⁹ V ľavej hornej časti oválneho portrétu vedľa hlavy zobrazovanej osoby je namaľovaný erb rodu a datovanie 1744. V popredí sa nachádza heraldická turnajová prilba so zamrežovaným priezorom zdobená vtáčim perom.⁴⁰

István X. Máriássy sa zachoval na dvoch portrétach z polovice 18. storočia. Oblečenie, listina s pečatou v pravej ruke a motív ľavej ruky opretej o stôl vypovedajú o vzájomnej súvislosti, no je ťažké určiť, ktorý slúžil ako predloha, resp. či obe podobizne vznikli podľa rovnakej, zatiaľ neznámej obrazovej predlohy. Postava má na sebe modrý dolomán s „hustým“ zapínaním, kožušínovú mentieku a reťazový opasok, zdobený drahými kameňmi alebo ich emailovými imitáciami, na ktorom má pripevnenú slávnostnú šabľu. Rukoväť šable je na portrétach odlišná: na jednom pripomína vtáčiu hlavu, na druhom hlavu leva.

Zachovali sa aj dva portréty Boldizsára Máriássyho. Na jednom z nich, ktorý je v zlom stave, má oblečený dolomán s husto našitými gombíkmi a šnúrový opasok; v ľavej ruke drží slávnostnú šabľu so zvieracou hlavou. Na druhom portrète je nad dolománom rozpoznateľná mentieka a výrazným prvkom je erb umiestnený v ľavom hornom rohu. László Máriássy na portrète z roku 1759 stojí pri stole a ľavú ruku má zasunutú do modrého dolománu. Aj on má oblečenú kožušínovú mentieku a slávnostnú šabľu s vtáčou hlavou. Z predmetov na stole si môžeme všimnúť hodinky a kučmu.

Ferenc Xavér I. Máriássy sa na portrète z roku 1780 objavuje ako poslanec uhorského snemu za Spišskú stolicu. Oblečený má červený dolomán a kožušínovú mentieku, opásaný je červeným šnúrovým opaskom. Opasok je jasne viditeľný, no šabľu môžeme len tušiť. Podobizeň Jánosa Gömöryho, ktorý sa prvý- aj druhýkrát oženil s dievčaťom z rodu Máriássy, mohla vzniknúť v 90. rokoch 18. storočia – aspoň podľa dobového účesu a volánov na prednej časti košeľe (žabó), vychádzajúcich spod kožušínovej mentieky. Maliarskym štýlom portrét pripomína obrazy Jakuba Jána Stundera.

Ödön Ferenc II. Máriássy má na portrète, ktorý vznikol medzi dvomi svetovými vojnami, oblečený slávnostný uhorský odev so spínadlom. Tento typ slávnostného oblečenia nosili šľachtici v podstate bez zmeny celé desaťročia. K odevu Ödöna Máriássyho má blízko slávnostný uhorský odev hlavného župana Čičkej župy Ubula Kállayho z roku 1898, ktorý tvorí súčasť zbierky textilu a odevov Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti.⁴¹ Oblečenie Mihályja VIII. Máriássyho je inšpirované štýlom kniežata Istvána Bocskaiho (tzv.

38 Maďarská národná galéria. F. Dózsa, Katalin – Simonovics, Ildikó – Szatmári, Judit – Szűcs, Péter. *A magyar divat 1116 éve*. Budapest: Absolut Media Kiadó, 2012, s. 47.

39 Analógia k rukoväti šable pozri: slávnostná šabľa z roku 1807+ sign. ANTON ROSSI IN WIEN (Inv. č. E.60.23.1 – 2) pochádzajúca z klenotnice Esterházyovcov, ktorá predstavovala vlastníctvo kniežata Pála Antala Esterházyho, je dnes súčasťou zbierok Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti. Publikované s fotografiami: Szilágyi, András. *Műtárgyak a frankói Esterházy-kincstárból*. Budapest: Iparművészeti Múzeum, 2014. II. 21. s. 187 – 188.

40 Porovnaj: portrét grófa Antala Kálnokyho (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok 2328): *Főúri ősgalériák, családai arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból*. Red. Buzási, Enikő. Budapest: 1988, C.47.

41 Inv. č. 79.44.1 – 10.

bočkajovský štýl), ktorý pozostáva z atily ušitej z jemnej čiernej vlnenej látky, z nohavíc a z čiernej hodvábnej kravaty so striebornými strapcami.⁴²

Ženské portréty

Prevažná väčšina ženských portrétov z 18. storočia zobrazuje príslušníčky rodu Máriássy v uhorskom odevu. Neznámy maliar takto zachytil osemnásťročnú Zsófiu Máriássy v roku 1736, dvadsaťdvaročnú Annu Máriu Horváth Stansith z Gradeca, manželku Ferenca VIII., v roku 1749 a devätnásťročnú Kláru Horváth Stansith z Gradeca v roku 1759. Prívlastok *uhorský* v tomto prípade odkazuje na módnú variáciu, ktorá vznikla vzájomným pôsobením tradičného uhorského šľachtického odevu zo 17. – 18. storočia a dobového francúzskeho rokoka. Jej súčasťou – vlasy vybielené ryžovým púdom a zároveň zakryté partou a šperkmi, naškrobený stomacher predĺženého strihu, nazberané rukávy, nadmiera čipky – sú zvlášť dominantné na portrétoch dievčat z rodiny Horváth Stansith. Žofiiin vzhľad popri nich pôsobí puritánskejšie a odkazuje skôr na nemecký vplyv. Tri trojštvrťové portréty je vhodné skúmať súčasne, keďže názorne odzrkadľujú špecifiku zemepanského variantu dámskej módy 18. storočia. Kým u Kláry nachádzame oblúkovitý výstrih, jej súčasníčky majú hranatý výstrih lemovaný čipkou. Charakteristickým prvkom sú „našľahané“ rukávy na košeli – túto nadýchanosť dosahujú (pod vplyvom francúzskej módy) pomocou dvoch stúh na každom rukáve. Konce trojštvrťových rukávov zdobia čipkované manžety. Dievčatá z rodiny Stansith majú na sebe bielu zásteru lemovanú paličkovanou čipkou a partu zdobenú šperkmi, kým Zsófiine vlasy zahaluje čipkovaný čepiec, časť sukne s kvietkovaným vzorom prekrýva zásterka s veľkými vyšívanými kvetmi a plecica jej zahaluje ručník vyšívaný škofiom (zlatými niťami na vyšívanie), ktorého vzor pripomína štýl „kvetovanej renesancie“ v Uhorsku. Klárino oblečenie má blízku k odevu Zsuzsanny Milkovich (1727 – 1787), ktorý vznikol okolo roku 1750 v Uhorsku a strihom pripomína francúzske rokoko. Dnes tvorí súčasť zbierky textilu a odevov Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti.⁴³

Zsófia drží v ľavej ruke modlitebnú knižku, v pravej rozkvitnutú ružu, Anna Mária zasa rukavičku a vejár, Klára pravou rukou, ktorou sa opiera o stôl, kŕmi holubicu. Ich šperky sa vzhľadom na uvedené dôvody výrazne líšia: Zsófiin krk zdobí sedemradový perlový náhrdelník a jedinečný zlatý šperk (podobný retiazke, tzv. forgácslánc), ktorý má aj pod čipkovaným čepcom vyšívaným perlami; vo vlasoch sa jej vyníma ozdobná čelenka a na zápästí náramok (tiež forgácslánc). Dekoratívnu partu Anny Márie dopĺňajú ihlice do vlasov; na krku má girandole (členitý prívesok k náušniciam) na zamatovej stužke. Na krku aj na šatách má niekoľko radov perál. Netradične naaranžovaný náhrdelník odzrkadľuje variabilitu dobovej šperkovej módy. Klára má na hlave perlami zdobenú partu, ktorú dopĺňajú ihlice v rokokovom štýle. Na zamatovej stužke tesne obopínajúcej krk jej visí – podobne ako pri Anne Márii – vertikálny šperk typu girandole a uprostred živôtika (lajblíka) na výraznej červenej mašli vidíme archaický barokový diamantový prívesok.⁴⁴ Charakteristickým, na prvý pohľad viditeľným znakom týchto portrétov je – rovnako ako v prípade ich zachovaných analógií z 18. storočia – ambivalentnosť: odzrkadľujú aktuálne znaky dobovej západoeurópskej módy, no zároveň na nich môžeme pozorovať prvky módy spred sto až stopäťdesiatich rokov.

42 Tompos, Lilla. *A díszmagyar: A magyar díszöltözet története*. Budapest: Magyar Mercurius, 2005, s. 22.

43 Inv. č. 14954.a – b.

44 Ako analógiu k náhrdelníku pozri: Hélène Fourment na obraze P. P. Rubensa (okolo roku 1630), Rijksmuseum, Amsterdam, SK-C-295.

Portrét Krisztiny Máriássy, manželky Adama szathmári Királyiho, ktorý bol najprv pážaťom Ferencu II. Rákócziho a neskôr, do roku 1717, jeho kronikárom, vznikol okolo roku 1770. V porovnaní s predchádzajúcimi portrétmi pôsobí decentnejšie, čo možno vysvetliť módnymi zmenami podmienenými klasicistickým štýlom. Žena na tomto portrète má oplecko s oblúkovitým výstrihom a rukávy zakončené čipkovanou manžetou sú previazané stuhami. Voľne šnurovaný živôtik zdobí naboku čierna paličkovaná čipka. Slávnostný odev podobného strihu z polovice 18. storočia, ktorý pochádza z pozostalosti rodiny Majtényi, uchováva vo svojich zbierkach Maďarské národné múzeum v Budapešti. Zobrazená postava má vlasy začesané pod čepiec. Na krku a na zápästí má tzv. kláris (v archaickej maďarčine), čiže rady koráľov. Remeselné spracovanie prsteňov a výzdobu čepca nie je možné bližšie identifikovať. Do polovice 19. storočia boli červené korále zo Sicílie obľúbeným suvenírom z tzv. Grand Tour. To vysvetľuje jeho častý výskyt v historických zbierkach z 18. – 19. storočia. Postava sa pravou rukou opiera o konzolový stolík, ktorý je len veľmi málo viditeľný, preto sa nedá určiť, či bola jeho doska vyrobená z mramoru alebo z lešteného a voskovaného dreva. Borbála von Kanitz, druhá manželka Ferencu Xavéra I. Máriássyho, má na portrète, ktorý vznikol okolo roku 1780, odev zodpovedajúci západoeurópskej móde – doplnený bielou šatkou (fichou) s čiernym čipkovaným lemom. Medzi vrchným oblečením a spodnou sukňou vidno vrecko na zástere. Borbálu, pochádzajúcu zo sliezkej rodiny, zdobia smútočné gagátové a granátové šperky. Trochu staromódnou parochňu posypanú ryžovým púdom dopĺňajú granátové šperky s jemným červenkastým nádychom, na krku má čierny perlový náhrdelník, na zápästiach náramky a na každom malíčku po jednom prsteni. Na lístkoch ruže, ktorú drží v ľavej ruke, sú uvedené krstné mená jej jedenástich detí. Jej pravá ruka spočíva na stole s mramorovou doskou, vedľa ruky leží zatvorená kniha. V ľavom hornom rohu je umiestnený erb rodu Kanitz s ondrejským krížom a červenými ružami.

Portrét Anny Krisztiny Máriássy, manželky Lászlóa szinyeiho Merse, vznikol okolo roku 1800. Žena má oblečené hodvábné šaty s čipkovaným lemom a šperky pripomínajúce diamanty. Nevieme jednoznačne určiť materiál, z ktorého sú šperky vyrobené: vidíme rad perál, ozdobnú ihlicu vo vlasoch a náušnice vykladané diamantmi alebo horskými krištálmi, ktoré svojím výbrusom pripomínajú diamant.⁴⁵ Tento druh šperkov sa rozšíril v rokoch 1800 – 1820 a dámy ich využívali na každodenné nosenie namiesto mimoriadne cenných exemplárov z bieleho zlata a diamantov. A hoci sa takéto šperky vyskytovali aj v klenotniciach najbohatších šľachtických rodín, predsa môžeme predpokladať, že ich preferovali najmä menej solventné zemianske rodiny. Formálne znaky šperkov na obraze zodpovedajú európskej móde zo začiatku 19. storočia.

Klasicizujúce oválne portréty Márie Máriássy a Konstancie Jekelfalussy je vhodné analyzovať súčasne, hoci vznikli s odstupom dvadsiatich rokov: obe dámy majú na sebe biele šaty, závoj a vo vlasoch dva rady perál. Na Máriinom portrète, ktorý namaloval József Czauczik v roku 1821, možno dokonca identifikovať brošňu: príznačný klasicistický model tehlovitého tvaru zdobený oválnym kameňom.

Medzi najzaujímavejšie a najkvalitnejšie exponáty portrétnej galérie patrí podobizeň Angeliky Probstner, neskoršej manželky Ferencu XI. Máriássyho, ktorá vznikla okolo roku 1830, možno počas cesty po Itálii (Grand Tour). Postava je zobrazená v tureckom kostýme s turbanom na hlave. Šaty zdobené setom koráľových šperkov vychádzajú z dobovej módy raného biedermeieru. V pozadí vľavo sa črtajú datľové palmy a budova. Ženský portrét s tureckým kostýmom a turbanom ponúka viaceré paralely z konca 18. a zo začiatku 19. storočia, napr. Portrét Pani Hortonovej (Mrs. Horton)⁴⁶ od sira Joshuu Reynoldsa, Portrét ženy v tureckom kostýme Jeana Baptistu van Loaa⁴⁷ či podobizeň Karolíny Seidler-Wranitzky z roku 1825.⁴⁸ Móda

⁴⁵ Analógia k náhrdelníku a náušniciam: *Ékszerék könyve*. Zost. Daniela Massetti – David Bennet. Budapešť: SubRosa, 1994, s. 66 – 67.

⁴⁶ Metropolitan Museum of Art, 45.59.3.

⁴⁷ Marseille, Grand Palais.

⁴⁸ Staatliche Museen zu Berlin, Nationalgalerie, A I 497.

turquerie a costume turc odštartovala koncom 16. storočia a trvala do konca 19. storočia, pričom svoj vrchol v ženských portrétoch dosiahla koncom 18. a v prvej polovici 19. storočia.⁴⁹

Zahraničné cesty v prvej polovici 19. storočia podnikli viacerí členovia rodiny, napr. Béla Máriássy (1824 – 1897) so svojim bývalým vychovávateľom Jánosom Erdélyim navštívili v rokoch 1844 – 1845 viaceré západoeurópske veľkomestá.⁵⁰ O tejto ceste Erdélyi podrobne referuje v literárnom týždenníku *Regélő Pesti Divatlap* (neskôr vychádzal pod názvom *Pesti Divatlap*) aj vo svojich listoch. Svojej priateľke Júlii Sárközy adresuje v júli 1844 z Amsterdamu do Pešti nasledovné riadky: „Môjho spoločníka Máriássyho už ovládla túžba po domove; mňa clivota zatiaľ obchádza; lebo ja nemám doma to, čo on; alebo skôr – ja nemám nikoho, on svoju matku a príbuzných.“⁵¹

Druhým cestovateľom bol Miklós Szemere, manžel Anny Márie Máriássy (1813 – ?), ktorý pred svojím sobášom v roku 1836 cestoval po Itálii a vo Viedni udržiaval dobré priateľské vzťahy s Miklósom Barabásom.

Z časového hľadiska má k podobizni Angeliky Probstner blízko klasický biedermeierovský portrét Lujzy Kubinyi, manželky Ágostona II. Máriássyho, ktorý môžeme tiež datovať do 30. – 40. rokov 19. storočia. Výstrih jej zdobí brošňa v duchu dobovej módy, pričom jej menší, pripínací variant nachádzame aj na okraji rozdvojeného rukáva.⁵²

Gizella Máriássy je na portréte od mníchovského maliara Franza Hallera z roku 1889 zvečnená v smútočných šatách, s brošňou pri krku, a v klobúku. Uprostred brošne sa nachádza pravdepodobne korál lemovaný perlami alebo diamantmi.

Mária Eichinger, manželka Miklósa XIV. Máriássyho, má známe dva portréty. Na obraze v štýle *art déco*, ktorý okolo roku 1930 namaľovala Dóra Simek (Juhás), má Mária dlhé biele šaty s odhaleným dekoltom a ramenami a na krku náhrdelník so smaragdovým príveskom; na kolenách má položenú kožušinovú stólu. Zo stola vidno len málo, stolička nesie znaky modernistického smeru z 20. – 30. rokov 20. storočia – ide o redefinovaný variant renesančného, po stáročia rozšíreného typu nábytku. Na kraji stola vidno vázu s limonkami (limonium). Na druhom portréte od Ernőa Markóa (1868 – 1945), ktorý študoval v súkromnej škole Lajosa Hollósyho v Mníchove a neskôr v Paríži a venoval sa najmä krajinomalbe, stojí Mária v kvetinovej záhrade a v slávnostných bielych šatách bez rukávov, zdobených pierkami, sa opiera o rímsu. Stredomorskú krajinu v popredí podčiarkujú georgíny, v pozadí zasa cyprusy a kamenná váza s kvetmi. Portrét svojou štylizáciou redefinuje taliansky typ portrétnej maľby z 19. storočia, zvečňujúci aristokratov, ktorý absolvovali Grand Tour.

Párové portréty

Dve olejomalby, zobrazujúce Imrea Máriássyho a jeho manželku Borbála Horváth Stansith z gradeca, zachytávajú manželov stojacich pri stole, za nimi vidno záves a záhradu. Kreslá a stoly na oboch obrazoch sa zdajú byť odlišné, avšak dobovo, štýlovo aj typologicky sú identické. Nad stolom, pri ktorom stojí manželka, sa otvára výhľad na topoľovú aleju. Oba portréty mohli vzniknúť koncom 18. alebo na začiatku 19. storočia.

49 Pozri napr. Buzási, Enikő. Az Esterházy család „Török Nászban”. Jedno doteraz neznáme zobrazenie kancelára grófa Ferenca Esterházyho a jeho rodiny. In: „Ez világ, mint egy kert..” *Tanulmányok Galavics Géza tiszteletére*. Red. Bubryák, Orsolya. Budapest: MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Gondolat Kiadó, 2010, s. 249 – 258. Breskin, Isabel. „On the Periphery of a Greater World : John Singleton Copley's „Turquerie” Portraits In: *Winterthur Portfolio* 36, č. 2 – 3 (Summer – Autumn, 2001), s. 97 – 123; Stein, Perrin. Amédée Van Loo's Costume turc: The French Sultana. In: *The Art Bulletin* 78, č. 3 (sept. 1996), s. 417 – 438.

50 T. Erdélyi, Ilona. *Erdélyi János 1814–1868*. Pozsony: Kalligram, 2015, s. 44 – 48, 114 – 120.

51 Erdélyi, János. *Úti levelek, naplók*. Zost. a predslov T. Erdélyi, Ilona. Budapest: Gondolat, 1985, s. 167.

52 Podobný šperk bol uvedený na 62. aukcii umeleckých diel aukčnej spoločnosti BÄV v máji 2013; položka 255.

Nábytok podobnej konštrukcie vyrábali už aj v 80. rokoch 18. storočia, no jeho puritánsky dizajn a takmer úplná absencia vyrezávaných či maľovaných ornamentov odkazuje na neskoršie obdobie vzniku.⁵³ V roku 1830 vznikol portrét Pála IX. Máriássyho a jeho manželky Petronely Fáy. Manžel má na sebe lemovaný slávnostný uhorský odev, manželka veľký biedermeierovský klobúk a šaty s blond čipkou, ako aj niekoľkoradový krátky perlový náhrdelník.⁵⁴

Miniatúrne portréty Andrása V. Máriássyho a jeho manželky Adél Szirmay, namaľované na podklade zo slonoviny, mohol Károly Vandrák, študujúci vo Viedni, vytvoriť v 30. – 40. rokoch 19. storočia.⁵⁵

Portrét István Dienesa zo Zbehňova (de Zebegnyő) a jeho manželky Márie Máriássy namaľoval Maximilian Kurth v roku 1904, resp. v roku 1914. Manžel má na sebe slávnostný uhorský odev, manželka tmavofialové šaty a na krku kríž vykladaný diamantmi, ako aj svetlú kožušinovú štólu prehodenú cez krk. Mária drží v lone knihu a sedí vo vyrezávanom kresle s čalúnenými opierkami na chrbát a ruky.⁵⁶ Tmavá farba dominuje aj portrétu Márie Máriássy zo skoršieho obdobia, z konca 19. storočia, kde má na sebe dámsku mentieku zdobenú striebornými gombíkmi a kožušinovým lemom, čierny závoj a na krku niekoľkoradový náhrdelník.

Valéria Markup namaľovala v roku 1930 *art déco* portrét Márka Gusztáva I. Máriássyho a jeho manželky Márie Széky. Manželka s účesom „Bob“ drží na rukách malé dieťa, oblečené má modré šaty a na krku dlhý perlový náhrdelník.

Portréty z detstva a mladosti, poľovnícke portréty

Zvyky panovníckych a šľachtických rodín odzrkadľujú detské portréty z druhej polovice 18. storočia, ktoré zobrazujú deti v zmenšenej verzii slávnostného oblečenia pre dospelých a s rôznymi predmetmi.⁵⁷ Na pol-portréte vidíme v detskom veku Mihály V. Máriássyho. Jeho slávnostný uhorský šľachtický odev pozostáva z tmavého dolománu, kožušinovej mentieky na pleciah zopnutej spínadlom a zo šnúrového opaska. Na boku má šablú so strmeňovou rukoväťou, v lavici drží palcát. Palcát ako zbraň používaná na boj zblízka môže na jednej strane odkazovať na rodinný erb – pancierová ruka dvíhajúca palcát – na druhej strane ho môžeme vnímať ako znak majestátu. Farkas II. Máriássy, zvečnený v uhorskom odeve, drží v ruke slávnostnú šablú zasunutú do pošvy.

Za porovnanie stojí portrét Kláry Horváth Stansith, neskoršej manželky Lászlóa XI. Máriássyho, a Borbály Horváth Stansith, neskoršej manželky Imrea V. Máriássyho. Kláru zachytil maliar ako šesťročnú okolo roku 1745, ako stojí v izbe pri stole, Borbálu ako trojročnú okolo roku 1785 pri ružovom kríku v záhrade. Klára drží v ľavej ruke pomaranč a v pravej vejár. Pomaranč môže odkazovať na luxus, na prepychový životný štýl.⁵⁸ V pozadí vidno štylizované ihličnany alebo cyprusy. Na Borbálinom portréte dominujú kvety: biely kvet v jej ľavej ruke nedokážeme presne identifikovať – môže to byť napr. plesnivec, ľalia či kvet pomarančovníka. Napravo vedľa jej hlavy vidno pichľavý listnatec trnistý (*Ruscus aculeatus*), pravou rukou sa dotýka

53 Niekoľko príkladov k stolu v Expozícii nábytku Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti: inv. č. 51.372.1, 62.1106.1. Niekoľko analógií ku kreslu: inv. č. 19758, 53.1819.1.

54 Porovnaj napr. Bernhard Dietrich Funke: Regina Margareta Schroeder (1832, Bremer Landesmuseum). Loschek, Ingrid. *Reclams Mode- und Kostümllexikon*. Stuttgart: 1988, s. 311, Abb. 334.

55 *Főúri ősgalériák, családí arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból*. Ed. Buzási, Enikő. (Budapest: 1988) C61, C62

56 Niekoľko príkladov z 18. storočia v Expozícii nábytku Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti: inv. č. 62.269.1, 69.1456.2, 55.1249.1.

57 Porovnaj Gróf Csáy József gyermekkori képmása, 1749. *Főúri ősgalériák, családí arcképek a Magyar Történelmi Képcsarnokból*. Ed. Buzási Enikő (Budapest: 1988) C23.

58 O ženských portrétoch s pomarančom pozri: Tüskés, Anna: Citrom, narancs s gránátalmával / Jóvoltodból szép kertem bõ: Luxus a 18. századi főúri kertekben. In: *Orpheus Noster* 8, č. 3 (2016), s. 138 – 148.

kvitnúcich ruží. Na portrétoch z 18. storočia majú ruže väčšinou plné kvety ružových odtieňov. Ide o odrody ruže stolistej (*Rosa centifolia*), ktoré koncom 16. storočia vyšľachtili na území dnešného Holandska a od 17. storočia sa rozšírili na európskom kontinente.

Dievčatá majú na sebe uhorský odev. Na Klárinom živôtiku sú jasne identifikovateľné spony s hadou hlavou a na zástere čipkovaný lem. Obe majú na sebe množstvo šperkov, ktoré sa však odlišujú. V Kláriných vlasoch posypaných ryžovým púdom vidíme tmavú dekoráciu s pripnutou ozdobou náramkového tvaru z drahých kameňov a perál;⁵⁹ pod ňou vykladaná čelenka s prívěskom v tvare mašle a set ihlič do vlasov. Na zamatovej stužke posiatej perlami, ktorá jej obopína krk, vidno figurálny prívěsok. Ten sa zhoduje s prívěskom, ktorý má o tri roky mladšia Borbála pripnutý na prednom diele šiat. Jej prívěsok so štylizovanou korunou, ktorý – rovnako ako v Klárinom prípade – zachytáva párik bozkávajúcich sa holubov, je zakončený visiťou perlou. Na Klárinom krku a zápästí vidíme aj niekoľko radov perál, ktoré sú pravidelne striedajú so zlatými očkami. V Borbáliných vlasoch, ktoré má tiež posypané ryžovým púdom, vidíme rady perál a čelenku, ktoré akoby spolu vytvárali bohato zdobený čepiec. Na ňom upúta na prvý pohľad motív emailovej ruky držiacej perlu. Móda náramkových prívěskov, ktorým bola dokonca prisudzovaná magická sila, sa k nám dostala na prelome 16. – 17. storočia zo Španielska. Podľa dobových povier chránili ich nositeľov pred urieknutím, a tak ich vešali najmä na deti. Je zrejmé, že z podobného dôvodu ich majú na sebe aj dievčatá na oboch portrétoch. Zaujímavé je, že tieto povery boli v spoločnosti rozšírené dokonca ešte aj v období osvietenstva.

Borbálin krk a zápästia zdobia rady perličiek, doplnené červenými drahými kameňmi, a kolekciu šperkov uzatvárajú perlové náušnice a prstene na malíčkoch. Najvýraznejší je emailový bielo-čierny prívěsok na hrudi, zdobený červenými drahými kameňmi. Na oboch portrétoch pútajú pozornosť červené stuhy s mašľami okolo nariasených rukávov.⁶⁰ Figurálne šperky z konca 18. storočia dokonca pripomínajú charakteristické prvky barokovej šperkovej módy zo 17. storočia.⁶¹

Portréty Zsófia a Borbály Máriássy mohli vzniknúť okolo roku 1800. Borbála má oblečené šnurovacie šaty lemované čipkou, na krku korálový náhrdelník a vo vlasoch stužku. Výstrih na oplecku je hranatý, rukávy na šatách sú nad lakťami previazané stužkou. Živôtik s voľným šnurovaním vpredu zdobí ružový púček. Jej odev odkazuje na prelom neskorého baroka a klasicizmu.

Zachovali sa aj tri detské portréty so psom: podobizeň Boldizsára II. Máriássy od neznámeho autora z roku 1763, na ktorej drží odpredu nabíjateľnú loveckú pušku s kresadlovým kameňom (pazúrikom), portrét Tibora III. Máriássyho v kabátiku s dvojradovým zapínaním od Miklósa Barabása z roku 1879 a podobizeň Dezsőa II. Máriássyho v matrónskej blúze od Maximiliana Kurtha z prvého desaťročia 20. storočia. Psa na prvom portréte nie je možné jednoznačne identifikovať, na ďalších dvoch ide o plemeno pointer. Pozadie na Boldizsárovom portréte tvorí zalesnená krajina (napravo dub, vzadu stĺpovitá borievka), klukatá rieka s divými kačicami a budova.

Viacerí členovia rodiny sa nechali zvečniť v poľovníckom výstroji. Po detskom portréte Boldizsára II. Máriássyho sa s poľovníckymi portrétmi opätovne stretávame na začiatku 20. storočia: Béla III. Máriássy a Pál XI. Máriássy sa objavujú so zbraňou, v poľovníckom obleku. Vychýrenými poľovníkmi boli aj mnohí iní

59 Analógia k náramku – pozri pozlátený strieborný, emailový, diamantmi a perlami zdobený náramok zo 17. storočia z pozostalosti Bánfióvcov; Inv. č. 59.64.C. Publikované: Radvánszky, Béla. *Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században* (Reprint s poznámkami a ilustráciami). Helikon, 1986, s. 190.

60 Najväčšia zbierka prívěskov sa nachádza v Maďarskom národnom múzeu. Ako analógia napr. MNM Inv. č. 60.305.C

61 Patrí sem aj výber drahých kameňov na šperky. Do polovice 17. storočia stál na vrchole hodnotového rebríčka rubín, ale aj almandín a granát, o ktorých sa v tom čase predpokladalo, že sú príbuzné s rubínom. Z uvedeného vyplýva, že drahé kamene v odtieňoch červenej boli považované za oveľa hodnotnejšie ako diamant, resp. iné drahé kamene. Keďže šperk je tradične nástrojom tezurácie, snažili sa pri ich výrobe používať čo najdrahšie kamene. Od polovice 17. storočia sa pomaly dostal na vrchol hodnotového rebríčka diamant, čo viedlo k rozšíreniu diamantových šperkov. Tu však až do polovice 18. storočia dominovali drahé kamene v odtieňoch červenej.

príslušníci rodiny. Novembrové číslo novin *Vadász- és Versenylap (Poľovnícke a súťažné noviny)* z roku 1892 informuje o poľovačke na zajace a líšky v obci Alsózsuk (dnes: Jucu, Rumunsko), ktorej sa zúčastnili aj Attila a László Máriássy.⁶²

Fotografie

Litografický portrét Arisztida Dessewffyho a Emma szinyei Merse, neskoršej manželky Jánoša XV. Máriássyho, vznikol v ateliéri a je výrazne retušovaný. Podľa Emminej širokej krinolíny predpokladáme, že záber vznikol okolo roku 1860. Šaty zakrývajú takmer celú stoličku. Výrazná drevorezba a výška stola, o ktorý sa ľavou rukou opiera, je pri písacom stole nezvyčajná. Vrchná a spodná časť pravdepodobne netvorí jeden celok. Vrchná časť mohla byť predtým súčasťou iného kusa nábytku a len ju položili na podobný stôl. Konštrukcia vrchnej časti sa podobá na nadstavbu písacieho stola z druhej polovice 19. storočia.⁶³

Fotografický portrét Ágostona Máriássyho a jeho manželky Regina szinyei Merse vznikol podľa všetkého v ateliéri – rovnako okolo roku 1860 – a je výrazne retušovaný. Manželka sedí v širokej krinolíne na rokokovej stoličke, z ktorej je viditeľná len vrchná časť operadla, lakťom ľavej ruky sa opiera o vyrezávaný rokokový stôl. Nábytok – rovnako ako záves – boli pravdepodobne súčasťou zariadenia ateliéru a mohli to byť historizujúce kusy z druhej polovice 19. storočia. Ide o typ stola a stoličky, ktorý bol dlhodobo rozšírený.⁶⁴ Manželova ľavá ruka spočíva na operadle vyrezávanej stoličky so zamatovým poťahom, ktorú lemujú špirálové stĺpy. Tento typ stoličky – s operadlom na ruky alebo bez neho – bol veľmi módny v druhej polovici 19. storočia.⁶⁵

Attila I. Máriássy sa objavuje ako kapitán Uhorskej kráľovskej drabantskej telesnej stráže a na boku má drabantskú šabľu M 1905 určenú na výkon služby na dvore, ktorú dopĺňa pošva a stravec. Na základe toho môžeme predpokladať, že fotografia vznikla v rokoch 1904 – 1918.

Portrét Emmy szinyei Merse a Ágostona Máriássyho zhotovil fotograf Gyula Mayer. O živote a diele tohto fotografa nemáme žiadne údaje, no tieto zábery vznikli určite v 60. rokoch 19. storočia. Fotografie Reginy szinyei Merse zhotovil Simon Lázár Letzter (1840 – 1911), ktorý od roku 1856 pôsobil v Košiciach a jeho portréty sa vyznačovali na tú dobu výnimočnou kvalitou: fotografia, ktorú vytvoril chromotypickým postupom počas návštevy Františka Jozefa I. v Košiciach v roku 1877, slúžila ako predloha pri tvorbe oficiálnych portrétov panovníka.⁶⁶

Resumé

Medzi rodinné portréty patrí aj akvarel zachytávajúci historika Bélu I. Máriássyho a olejomalbu s podobizňou jeho manželky Anny (Hermíny) Blaskovich, ktorú vytvoril Miklós Barabás.⁶⁷ Manželský pár, ktorý zostal

62 R. Agarászat és kopászat: A mult hét Alsó-Zsukon. *Vadász- és Versenylap* 36, č. 70 (27. november 1892), s. 610.

63 Napr. na tento: Zbierka nábytku Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti, inv. č. 58.1307.1.

64 Příklad v Zbierke nábytku Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti: inv. č. 68.5.1.

65 Niekoľko príkladov v Zbierke nábytku Umeleckopriemyselného múzea v Budapešti: kreslo zo zariadenia kaštieľa Rohonciovcov v Inke, inv. č. 53.1857.1; inv. č. 2005.83.1.1.

66 *Slovník košických osobností 1848 – 1918*. Zost. Mária Mihóková. Košice: Štátna vedecká knižnica, 1995, s. 254.

67 Inv. č. akvarelu: 67.563.1. Inv. č. olejomalby: 67.528.1. Gócsáné Móró, Csilla. Egy magyar köznemesi gyűjtemény Tápiószelén. In: *Honismeret* 25, č. 1 (1997), s. 69 – 70. Gócsáné Móró, Csilla. Egy festmény margójára. Adatok Máriássy Béla (1824–1897) életrajzához. In: *Studia Comitatusiensis*. Új folyam 2. A Ferenczy Múzeum Évkönyve, 2015 (Szentendre 2016), s. 61 – 81.

bez potomkov, daroval tieto portréty, spolu s množstvom ďalších historických relikvií, Máriássyho švagrovi Gyulovi Blaskovich (1843 – 1911), zveľaďovateľovi zbierky rodu Blaskovich. Tieto portréty dnes tvoria súčasť expozície Múzea Blaskovich v Tápíószele. Múzeum disponuje aj originálnymi fotografiami a písomnými dokumentmi.⁶⁸ Uchovávajú tu dózu na tabak, ktorá patrila rodine Máriássy; z jej vlastníctva sa do blaskovichovskej zbierky dostala aj empírová skrinka na šijacie potreby v tvare glóbusu. K vzácnym exemplárom rodinnej knižnice patria knihy Bélu Máriássyho; nájdú sa medzi nimi aj zväzky, ktoré osobne poslal spolu s listom svojmu švagrovi Gyulovi Blaskovich.

Nemôžeme vynechať ani bronzový reliéf od Barnabása Hollóa z roku 1893, ktorý zobrazuje založenie Maďarskej akadémie vied a nachádza sa na krídle budovy Maďarskej akadémie vied na Akademickej ulici v Budapešti. Predsedom zasadnutia, ktoré sa konalo 3. novembra 1825, bol totiž István XIV. Máriássy. Na reliéfe „sedí za vrchstolom predseda István Mariássy, bývalý podžupan a poslanec za Gemerskú stolicu, ktorý mal v duchu dobovej módy dlhé vlasy.“⁶⁹ Jeho podobizeň poslal sochárovi jeho vnuk Andor Máriássy. István urgoval nielen založenie Akadémie, ale na zasadnutí snemu v roku 1825 prišiel aj s návrhom na výstavbu divadla, „pretože je na prospech dobrým mravom a maďarskému jazyku“.⁷⁰

Je dôležité spomenúť aj ďalšie sochárske dielo: sochu filmového režiséra Félixu Máriássyho z roku 1983, ktorú vytvoril Tamás Fekete a nachádza sa na ulici Mártona Keletiho č. 16 vo Fóte.⁷¹

Galériu obrazov z 18. – 20. storočia dopĺňajú duchovné portréty členov rodiny, odrážajúce sa v ich rukopisných i tlačených dielach; medzi takéto pramene patria napr. listy, ktoré Péter Bornemisza (1535 – 1584) adresoval svojmu švagrovi, podžupanovi Spišskej stolice Pálovi I. Máriássymu, z ktorých sa dozvedáme, že mu poslal svoje *Štyri knižočky o náuke spätej s kresťanskou vierou (Négy könyvecske a keresztyéni hitnek tudományáról; Šintava, 1577)*, kázeň *Diabolské pokušenia (Ördögi kísérletek; Šintava, 1578)*.⁷² Významným genealogickým a kultúrohistorickým prameňom je testament Anny Máriássy z roku 1592 a súpis vena Zsófiu Máriássy, ktoré dostala pri príležitosti svojho sobáša v roku 1653, aj s opisom oblečenia, zlatníckych výrobkov a šperkov.⁷³ Dôležitým dielom je literárny text *Dobrodružstvá Štefana Mankóciho (Mánkóczi István kalandjai)* od neznámeho autora, ktorý sa zachoval v opise Andrása I. Máriássyho (1558 – 1608).⁷⁴ Výnimočným dielom literárneho aj etnografického významu je rukopis Jánosa XI. Máriássyho o liečbe koní, ktorý vznikol okolo roku 1614 a v jeho druhej časti sú uvedené viaceré recepty „na kurírovanie ľudí“, ako aj opisy chovu zvierat a pestovania rastlín.⁷⁵ Ďalšími literárnymi a kultúrohistorickými prameňmi sú napríklad inventár knižnice Ferenca V. Máriássyho (1597 – 1649) – jedného z poručníkov dvoch detí Pála Rákócziho (1596 – 1636) – a Kláry Máriássy (1723 – 1782).⁷⁶ V 17. storočí rodina vyvíjala významné mecenášske aktivity na podporu literatúry.⁷⁷

68 Fotografia Bélu Máriássyho. Fotoarchív TBM 71.29.43. Ďakujem dr. Csille Móró (Gócsa) za pomoc pri výskume.

69 Kovács, Dénes. Gróf Széchenyi Istvánnak szentelt nemzeti emlény. In: *Vasárnapi Ujság* 38, č. 39 (1891), s. 636 (634 – 636).

70 *Vasárnapi Ujság* 23, č. 21 (1876), s. 332.

71 Opis a fotografie Andrása Ocsovaiho z roku 2011. Dostupné na: https://www.kozterkep.hu/-/13902/Mariassy_Felix_Fot_1983.html (2019-01-01)

72 *Régi magyar levelestár XVI–XVII. század*. Zbrané spisy, predslov., pozn. Hargittay, Emil. Budapest: Neumann Kht., 2002, 37. list.

73 Máriássy Anna végrendelete. Vyd.: R. In: *Magyar Történelmi Tár*, 3. Edícia, 5. kniha, 1882, s. 542 – 550. Máriássy Sónia parafernuma. Vyd.: br. Mednyánszky Dénes. In: *Magyar Történelmi Tár*, 3. Edícia, 8. kniha, 1885, s. 170 – 171.

74 A magyar könyvkultúra múltjából: *Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése*. Vyd.: Herner, János – Monok, István. Szeged: 1983, s. 80. /Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 11./

75 Jankovics, József. XVI–XVII. századi ráolvasások Máriássy János lógyógyászati kéziratában. In: *Acta Universitatis Szegediensis – Acta Historiae Litterarum Hungaricarum* 21. Szeged: 1985, s. 55 – 61.

76 A magyar könyvkultúra múltjából: *Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése*. Vyd.: Herner, János – Monok, István. Szeged: 1983, s. 495 – 498.

77 Heltai, János. *Műfajok és művek a XVII. századi magyarországi könyvkiadásban (1601–1655)*. Budapest: Universitas Kiadó – Országos Széchényi Könyvtár, 2008/Res Libraria II.

Rodinný a spoločenský život rodu Máriássy i funkcie, ktoré príslušníci rodu zastávali v Hornom Uhorsku, dokumentuje aj niekoľko literárnych diel. V románe Kálmána Mikszátha *Čierne mesto (A fekete város)*, ktorý sa odohráva koncom 17. storočia v Levoči, sa podáva viac či menej historickými prameňmi inšpirovaný opis viacerých členov rodiny, ktorých maľované portréty sa nezachovali: „Náš hrdina Pál Görgey patril už medzi takzvaných lepšie situovaných šľachticov, v príbuzenstve s rodinami Berzeviczy, Jekelfalussy, Máriássy a Darvas – jeho staršia sestra Katalin bola v Ožďanoch, v Gemerskej stolici, vydatá za jedného z rodiny Darvas. (...) Politika opevneného mesta nespočíva v tom, aby mala skvostné kaštiele a záhrady, ale aby sa v ňom pomestilo a množilo veľa ľudí, ktorí obránia jeho hradby. V čase, keď sa náš príbeh odohráva, boli aj tieto domy zväčša drevené, len ich predná časť bola z kameňa. Domov postavených iba z kameňa nebolo viac než tridsať. Veď komu by aj slúžili tieto veľké domy? Nebýval tam ani jediný pán, ani by mu to nedovolili. Výnimku učinili len v prípade rodu Máriássy v roku 1660, lebo Máriássymu bolo mesto zviazané. Karolina Jekelfalussy vynikala krásou už ako dievča, a čo ešte ako nevesta! V Porubszkého kronike čítame, že už sedemnástich rokoch mala deväťdesiatšesť pytačov a jej pyšný otec György Jekelfalussy ju za nič na svete nechcel dať Kristófovi Máriássymu (hoci jemu aj slečne sa veru tento urastený a zamožný gavalier pozdával), kým počet pytačov nedosiahne okružle číslo sto. A tak sa Kristóf Máriássy schytil a nahovoril niekoľko svojich priateľov, aby dievča naoko požiadali o ruku, nech je starec spokojný. A tak prišiel veľkohlavý Pál Görgey a už to bolo, smrteľne sa do seba zamilovali a o Máriássym už viac nepadlo ani slovo, slávila sa svadba a punktom. Svadobnú veselicu otvoril samotný Imre Thököly tancom s peknou nevestou, ktorá ho tak očarila, že ju raz či dvakrát aj objal, za čo mal naňho ženích zjavne ťažké srdce.“

Galéria portrétov, v ktorej sa stretávajú tri storočia, jasne odzrkadľuje významné aktivity mužských členov rodiny, ich vojenskú, cirkevnú, právnickú a politickú kariéru; k súdržnosti rodiny však prispievali aj ženy – a rovnako aj k jej fyzickému, duševnému a duchovnému rozkvetu. Rôzne podobizne predstavujú aktuálnu úlohu zobrazovaných osôb v rodine a v spoločnosti.

Preložila Jitka Rožňová

Ed. pozn.: Kvôli lepšej identifikácii a čitateľnosti sme historické mená ponechali v ich originálnej forme bez ohľadu na pravidlá slovenského pravopisu.

Máriássy Péter

Képek, szemelvények a Máriássy család
történetéből

A vörös márványból készült sírkő a Szent Mihály tiszteletére épített márkusfalvi XIV. századi templom főhajójának déli falába befalazva található. Magassága 2,13 m, szélessége 1,02 m. Közepén Máriássy István egész dombormívű páncélos alakja látható. „A páncélos alak mérsékelten szétvetett lábakkal egy hibásan »lebegőnek« faragott, ágaitól megfosztott fatörzsön áll, feje virágmustrával díszített, sarkain bojtos párnán nyugszik, tehát helyzete kettős, álló és fekvő. A sírkő egyik fő érdekességét az képezi, hogy a páncélos alak a címeres pajzsot kezében tartja, mint tényleg viselt fegyverzetének egy darabját, melyet valószínűleg használt. Magyar sírköveken ez szokatlan, miért is abban bizonyítékát látjuk annak, hogy a domborművet olasz mester faragta.”

márkus- és batizfalvi Máriássy VI. István

*Márkusfalva, 1485 – *Márkusfalva, 1516. 04. 03

1. ∞ domahídi Csáholy Lucia (*1502)
 2. ∞ Bornemisza Potenciána
- Szülei: Máriássy V. László (*1466),
csehi Csehy Anna (*1466 – *1502)

Szepesi, sárosi és gölnici várkapitány. Szepesi alispán, főispán. II. Ulászló királytól 1504-ben nemességmegegerősítést és címet kapott. Kibővítette a Márkusfalvi várat. Két kápolnát építtetett: északon Szt. Damjának és Kozmának, délen Szt. Annának

Latin szöveg: Stephanus hac tomba positus Mariasy | jaceo hoc generi statuens monumentum perpetuum ut sit posteris ossa tegendum gratus eram pa
| trie atque domui zapoliane. ast. jam. mortale | reddens. teliari corpus anima (sic) magne. queso § suscipe pater et coeli optata pace. repone 1516

Nemesi címének megerősítéseként 1504. február 29-én Budán II. Ulászló király egyesített címet adományozott márkus- és batizfalvi Máriássy VI. Istvánnak

A Máriássy nemzetség beszélő címere

Kerek talpú, vörös katonai pajzs, melynek alsó mezejében három ezüst színű szikla emelkedik ki, szimbolizálva a Tatra Lengyelország felől látható hegycsúcsait. Jobbról a Viszóka, balról a Szalóki-csúcs látható, melyekből három-három zöld leveles fehér rózsza nő ki. A hat rózsza a következő hat fiatal testvért személyesíti meg: Batizt, Miklóst, Pétert, Márkot, Jánost, Mihályt. A középső – Gerlachfalvi-csúcsot megjelenítő – sziklacsúcsból egy ezüst páncélba öltözött, fején salade sisakot viselő vitéz emelkedik ki, aki felemelt jobbáiban, a pajzs felső részével párhuzamosan, ütésre kész gerezdes buzogányt tart, mintegy jelképezve, hogy mind az ország, mind saját birtokainak határát kész megvédelmezni. Csípőjéhez vont bal kezében egy arany apostoli kettős keresztet tart, melynek alsó szára a középső sziklaszirten nyugszik – a keresztény hit terjesztésének és annak megőrzésének attribútumaként

gradeczi Horváth Stansith Boldizsár

*1652 – †1721

∞ márkus- és batizfalvi Máriássy Klára, († Szentiván, 1755)

Szülei: Horváth Stansith Boldizsár,
nemes Kiss Katalin

Latin szöveg: Balth. Horvath Stansith de Gradecz Obiit 6. January A.D. 1685 Consors hujus Clara Mariassy
Olaj, vászon, 66,5 x 88 cm, Slovenské Národné Múzeum, Késmárk, mk 17 317

márkus- és batizfalvi Máriássy V. Pál

*1681 – †1710

∞ rozgonyi és szinai Várady Anna

Szülei: Máriássy IX. László (*1649 – †1682 előtt),
muronyi és köröstarcsai Weér Mária (*1662 – †1725 után)

Apaffy Mihály főkamaraása, insurgents kapitány.

„A II. Rákóczi Ferenc szabadságharcában részt vevő Máriássy Pált, Gömör vármegye 1704-ben alispánjának választotta meg. Mint ilyen 1708-ben a szécsényi országgyűlésen, II. Rákóczi Ferenc fejedelem és az országos rendek szövetséglevelét, Gömör vármegye nevében ő írta alá.”²

Olaj, vászon, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy X. István

*1677 – †1759, Haraszt

∞ kapivári Kapy Zsófia, 1707

Szülei: Máriássy III. Zsigmond (†1677 után),

liptószentiványi Szent Ivány Borbála (†1722)

II. Rákóczi Ferenc apródja, „a fejedelem nemes compániájában 1710-ben strázsza-mesteri rangban szolgált”³, Szepes vármegye alispánja. Katolizált

Latin szöveg: Stephanus Mariasy I. Com. Scepusiensis Ordinarium V. Comes A. D 1738

Olaj, vászon, 80 x 104 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy X. István

*1677 - †1759, Haraszt

Latin szöveg: Stephanus Mariassy 24 Annis O. vice-Comes Scepusiensis Obijt in Haraszt 10. Aprilis 1754
Olaj, vászon, 80 x 104 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy III. Sándor

*1686, Márkusfalva – †1755, Szepeshely

Szülei: Máriássy X. Miklós (*1656),
petneházi Petneházy Éva (*1709)

Katolizált, jezsuitáknál nevelkedett. 1703-tól Rómában tanult, ahol teológiai doktorrá avatták, 1713-ban pappá szentelték. 1715-től egri kanonok, 1727-től dulmi címzetes püspök. 1729-ben tinini püspökké szentelték. 1741-től tapolcai apát, 1745-től Mária Terézia által szepesi nagyprépost

„Szép szines barok cimere, a miskolci mindszenti templom portáléja felett ma is látható, mely építését ő fejezte be, 1755-ben. [...] Mint legidősebb családtag, a családi igazgató tisztét is viselte.”⁴ „Több kongregációt alapított s a kassai kongregációs könyv(d)en festett cimere is látható.”⁵

Akvarell, csont, 5,8 x 4,6 cm, magángyűjtemény

Máriássy X. Miklósné

petneházi Petneházy Éva

†1709

Szülei: Petneházy Dávid,
csernelházi Chernel Mária

Máriássy III. Sándor, anyának az apja Petneházy Dávid, Thököly Imre seregének ismert lovaskapitánya volt a Habsburg-török-harcokban

Akvarell, csont, 5,8 x 4,6 cm, magányűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy III. Sándor

*1686, Márkusfalva – *1755, Szepeshely

„Az egykor önálló Miskolc település barokk kori egyházi építkezéseinek kiemelkedő egyénisége volt Máriássy Sándor, aki 1735–1743 között mint tapolcai apát a templom felépítésében is komoly feladatokat vállalt magára. Emlékét a bejárati kapu fölött családi címere őrzi, s ugyanez megtalálható a padsorok faragott padelőin is.”⁶

A bal felső sarokban: Máriássy-címer az egyházi méltóság jeleivel: hat-hat püspöki bojtjal, a címer mögött harántírányban püspöki süveggel és pástorbottal. Latin szöveg: ILLM, & RM, D. D. Alexander Mariassi de Marc, falva Epp, Tinsis, Propi, insignis Collogi: Es: Martini de Scep, cesmi ac Rssmi D Archi Eppi Strigo in Pontifib, Sufragane, et per dictum Teram in Spiri-tualibus Unari, et Causarum Auditor Generalis. Nat: Ad 1686 die 1776. Obiit die 19 Aprilis. 1755

Olaj, vászon, 62 x 84 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy VI. Márk

*1698, Berzété – †1760, Berzété

∞ dobozi és kisszántói Dobozy Erzsébet (1719)

Szülei: Máriássy I. Pál (*1675 – †1708),

rozgonyi és színai Várady Anna

A gömri és szepesi nemesi felkelők kapitánya. Visszaszerezte (-kapta) az elkobzott családi birtokokat „ellenséggel szemben tanúsított érdemeiért”⁷, 1720-ban Berzétén építtetett egy emeletes kastélyt. A Református Egyház főgondnoka volt

Bal felső sarok: Máriássy-címer, 1744

Olaj, vászon, 102,5 x 71,5 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva – s 130/69

**Máriássy I. Ferenc Xavérné
Barbara von Kanitz**

*1732 – †1802, Haraszt

1. ∞ Engelhardt Dániel

2. ∞ Máriássy I. Ferenc Xavér (*1675 – †1708)

Szülei: Kanitz Gyula,

márkus- és batizfalvi Máriássy Julianna

Máriássy Ferenc „Két ízben házasodott. Első felesége cserneki és tarkói Dessewffy Zsuzsanna, második pedig nemes Kanitz Borbála volt. – »Az első dúsgazdag hozományáról, a második pedig a latin nyelvben, nőnél ritkán található jártassága miatt lett emlékezetes«”.⁸

Bal felső sarok: Kánitz-címer

Olaj, vászon, 109 x 77 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy I. Ferenc Xavér

*1708, Kapi – †1783, Haraszt

1. ∞ cserneki és tarkeói Dessewffy Zsuzsanna, 1744, Haraszt

2. ∞ Barbara von Kanitz, 1756

Szülei: Máriássy X. István (*1677 – †1759, Haraszt),

kapivári Kapy Zsófia, (*1692, Kapivár – †1753, Haraszt)

Gömör és Szepes vármegye alispánja, országgyűlési követ, királyi biztos és tanácsos.
„1764-ben II. József lakodalmán Szepes vármegyét Máriássy Xavér Ferencz képviseli.”⁹

Bal felső sarok: Máriássy-cimer, lent: Terra Scepusiensis Leutschoviae die ex libris 1780

Olaj, vászon, 110 x 80 cm, magányűjtemény

**vitális Vitális Jánosné
márkus- és batizfalvi Máriássy Zsófia Katalin**

*1718, Batizfalva

∞ vitálisfalvi Vitális János

Szülei: Máriássy XII. János (*1671 – *1731, Batizfalva),
gradecki Stansith Horváth Zsófia (*1754)

Latin szöveg a bal oldalon: Sophia Mariassy de picta Ad aetatis 18 Consors Grofi Joanes Vitalis de Eadem

Latin szöveg a jobb oldalon: Mater Sophiae Grofi Antonii Korponay de Komonka Consortis

Jobb felső sarok: Máriássy-címer

Olaj, vászon, Muzeul de Artă, Cluj-Napoca, Románia

**szatmári Király Ádámné
márkus- és batizfalvi Máriássy Krisztina**

*1708 – †1776, Boldva

∞ szatmári Király Ádám, 1724, Boldva

Szülei: Máriássy V. Pál (*1681 – †1710),

∞ rozgonyi és szinai Várady Anna (*1639 – †1695 körül)

Máriássy Krisztináról kevés adat maradt fenn, férje szatmári Király Ádám Rákóczi Ferenc apródja, íródeákja volt, aki a szabadságharc bukása után a fejedelmet Párizsba is elkísérte. 1711–1717 között írt naplójában¹⁰ feljegyezte Rákóczi lengyelországi és franciaországi bujdosásának minden eseményét. 1717-ben tért haza Boldvára

Olaj, vászon, 82 x 62 cm, Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei, e 1975 45

márkus- és batizfalvi Máriássy VIII. Ferenc

*1726 – †1789, Batizfalva

∞ gradecki Horváth Stansith Anna Mária

Szülei: Máriássy VII. Ferenc (*1706 – †1756, Batizfalva),
iglói és zabari Szontágh Zsuzsanna (*1703 – †1770, Nagyolaszi)

A család igazgatója, Batizfalván gazdálkodott.

„Ferenc szerette a békét, és azért nevének a vagyonkezelésbe való beleszólását szívesen tűrte, mert ügyes gazdálkodása révén vagyonuk jelentékenyen megnagyobbodott.”¹¹

Olaj, vászon, 56 x 42 cm, MNM Rákóczi Múzeum, Sárospatak – ny. sz. 54.13.1

**Máriássy VIII. Ferencné
gradeczi Horváth Stansith Anna Mária**

*1727, Toporc – †1810, Batizfalva

∞ Máriássy VIII. Ferenc

Szülei: Horváth Stansith Imre,
pottornyai és csáti Pottornyay Julianna

Bal felső sarok: Anna Maria Horvath Stansith de Gradecz picta 1749, jobb felső sarok: Horváth Stansith-címer
Johann Gottlieb Kramer, olaj, vászon, 106 x 75 cm, Slovenská národná galéria, Pozsony – ny. sz. O 4853

**Máriássy XI. Lászlóné
gradeczi Horváth Stansith Klára**

*1739 – †1761, Csépanfalva

Szülei: Horváth Stansith Gergely,
báró pacolai Hellenbach Anna

Bal felső sarok: Clara Horvath Stansith de Gradecz Aetatis Sue Annorum Sex

Johann Gottlieb Kramer, 1740, olaj, vászon, 86 x 70 cm, Slovenská národná galéria, Pozsony – ny. sz. O 4848

Máriaassy VIII. Ferencné gradecki Horváth Stansith Anna Mária

*1727, Toporc – †1810, Batizfalva

Szülei: Horváth Stansith Imre,
pottornyai és csáti Pottornay Anna

Portré alatt közepén: Sic Matrem Virtus post funera tollit ad Astra, Musae Quam Nostrae Tempus in Omne Colent. A M H S D G F M D M E B
A leveleken felsorolt nevek: Susana Mariassy sigis. Szirmay consors.; Barbara Okolicsány Alex. Mariassy vidua.; B: Andreas Mariassy Gratis.; Theresia
Mariassy Jos. Ujhazy consors.; Apoll. Mariassy Emer. Pottornay consors. Anna Filia Joan. Szirmay consors
A bal oldalon két Horváth Stansith-címerváltozat, a jobb oldalon Máriaassy-címer
Lent: Aram Hanc Grattitudinis. Gymri: Leutsch: ac: addictor: pia Mente devovit. XXI Feb MDCCCX
Sc. Baumerth studiosus Gym. Leutschov A. C. addictor

Baumerth Keresztély, rézmetszet, 36,5 x 19,7 cm, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest – TKCS 3345

márkus- és batizfalvi Máriássy XI. László

*1729, Márkusfalva – †1784, Márkusfalva

1. ∞ nagyréti Darvas Mária, 1753, Onga
 2. ∞ gradecki Horváth Stansith Klára, 1758, Keresztfalva
 3. ∞ gradecki Horváth Stansith Anna Mária, 1767, Toporc
- Szülei: Máriássy X. László (*1752 előtt),
négyesi Szepessy Krisztina (*1764)

Több vármegye táblabírója, országgyűlési követ, Márkusfalván gazdálkodott

Bal felső sarok: Ladislaus Mariassy de Markusfalva A. D. 1759.

Olaj, vászon, 1759, 93 x 73 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva – S 80/88

**Máriássy XI. Lászlóné
gradecezi Horváth Stansith Klára**

*1739 – †1761, Szentiván

Szülei: Horváth Stansith Gergely,
bárá pacolai Hellenbach Anna

Bal felső sarok: Clara Hor. Stansith de Gradece consors Lad. Mariassy Aet A. D. – 19.
Jobb felső sarok: Horváth Stansith-címer

Olaj, vászon, 91,5 x 72,5 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva – s 133/69

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Farkas

*1736, Batizfalva - †1795, Batizfalva

∞ draskóci és dolinai Krasznecz Klára (1761, Girált)

Szülei: Máriássy VII. Ferenc (*1706 - †1756, Batizfalva),

iglói és zabari Szontagh Zsuzsanna (*1703 - †1770, Nagyolaszi)

Politikus, az 1790. évi országgyűlésen ő képviselte Szepes vármegyét. A „század legnagyobb birtokperét” folytatta fivére, IX. Ferenc ellen. Nevéhez fűződik a márkusfalvi kastély barokk stílusban való átépítése, illetve a kastély mögötti parkban található rokokó díszítésű nyári lak – a „Dardanella” felépítése II. József, „a kalapos király” (végül meghíúsult) fogadása céljából

Bal felső sarok: Máriássy-címer

Olaj, vászon, 95 x 77 cm, Rákóczi Múzeum, Sárospatak - ny. sz. 26.989

márkus- és batizfalvi Máriássy V. Mihály

*1748, Csépfánfalva – †1803, Csépfánfalva

∞ nyújtodi és esztelneki Jancsó Anna Mária, 1776, Brutóc

Szülei: Máriássy I. Ferenc Xavér (*1708, Kapi – †1783, Haraszt),
cserneki és tarkeői Dessewffy Zsuzsanna, (*1722 – †1751, Csépfánfalva)

Huszár hadnagy, a Szepes vármegyei nemesi fölkelők kapitánya, családi igazgató

Bal felső sarok: Máriássy-címer, latin szöveg: Michael ex. Susanna, jobb felső sarok: Dessewffy-címer

Olaj, vászon, 60,5 x 65,3 cm, magánygyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy V. Sándor

*1750, Batizfalva – †1792, Rozsnyó

∞ okolicsnói Okolicsányi Borbála, 1776 előtt

Szülei: Máriássy VIII. Ferenc (*1726 – †1789, Batizfalva),
gradecki Horváth Stansith Anna Mária (*1727, Toporc – †1810, Batizfalva)

Berzétén gazdálkodott

Olaj, vászon, 93 x 71,5 cm, MNM Rákóczi Múzeum, Sárospatak – 54.311

márkus- és batizfalvi Máriássy XIV. István

*1752, Bátka – †1830, Berzéte

∞ ragyolci Csoma Zsófia, 1783, Losonc

Szülei: Máriássy VI. Pál (*1723, Berzéte – †1774, Berzéte),
minaji Bornemisza Zsuzsanna

17 évig Gömör vármegye alispánja, az 1790., 1792., 1796., 1802., 1807., 1811. és 1825. években országgyűlési követ, császári és királyi tanácsos. Korabeli források szerint elsőként vetette fel a tudományos akadémia gondolatát az országgyűlésen 1825-ben, Pozsonyban, „aminek Felsőbüki Nagy Pál által elmondott replikációjára, tette meg gróf Széchenyi István híres alapítványát.”¹²

Rudnyánszky Kálmán, színes ceruza, litográfia, papír, 175 x 127 mm, ELTE Budapest

**szinyei Merse Lászlóné
márkus- és batizfalvi Máriássy Anna Krisztina**

*1751, Csépfánfalva – †1826

∞ szinyei Merse László, 1777, Haraszt

Szülei: Máriássy I. Ferenc Xavér (*1708, Kapi – †1783, Haraszt),
cserneki és tarkeői Dessewffy Zsuzsanna (*1732 – †1802, Haraszt)

Pasztell, magányújtemény

szinyei Merse László

*1751, Szinyeújfalu – †1811, Jernye

Szülei: Merse Kristóf,
pécsújfalusi Péchy Mária

Sárosi alispán, pozsonyi országgyűlési követ, a neves festő, Szinyei Merse Pál nagyapja

Pasztell, 21 x 29,7 cm, magángyűjtemény

Máriássy XI. Ferencné
újlublói és jakublyáni Probstner Angelika

*1821, Lőcse – †1853, Lőcse

Szülei: Probstner András (*1829 – †1894),

Fuchs Amália (*1804 – †1860)

Czauczik József, olaj, vászon, 15,9 x 11,5 cm, magányűjtemény

**apátfalvi Montskó Istvánné
márkus- és batizfalvi Máriássy Mária Magdolna Erzsébet**

*1804, Igló - †1887, Lőcse

1. ∞ Morecskó János

2. ∞ apátfalvi Montskó István

Szülei: Máriássy II. Ferenc Xavér (*1770, Haraszt - †1853, Igló),
királyfalvi Gerhardt Krisztina (*1774 - †1839, Igló)

Czauczik József, olaj, vászon, 1821, 32,7 x 28,7 cm, Slovenské Národné múzeum, Múzeum Spiša, Lőcse - SM-3287

márkus- és batizfalvi Máriássy V. Imre Miklós

*1776, Batizfalva - †1813, Batizfalva

∞ gradeczi Horváth Stansith Borbála, 1812, Sajókaza

Szülei: Máriássy V. Sándor (*1750, Batizfalva - † 1792, Rozsnyó),
okolicsnői Okolicsányi Borbála (*1816, Hernadóc)

Császári és királyi kamarás, huszár alezredes. Nagybátyjához Máriássy IV. Andrásához hasonlóan egész élete katonai pályafutásához, ill. a „napóleoni háborúkhoz” kötődik

Gouache, 17 x 12 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy V. Imre Miklós

*1776, Batizfalva – †1813, Batizfalva

magányűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy V. Imre Miklós

*1776, Batizfalva – †1813, Batizfalva

Gouache, 17 x 12 cm, magángyűjtemény

**Máriássy V. Imre Miklósné
gradecki Horváth Stansith Borbála**

*1782 – †1839, Igló

1. ∞ Máriássy V. Imre Miklós, 1812, Sajókaza
2. ∞ radváni Radvánszky Miklós

Szülei: gradecki Horváth Stansith Boldizsár,
berzevici és kakaslovní Berzeviczy Teréz

Olaj, vászon, 59 x 75 cm, magángyűjtemény

Máriássy VI. Mihályné
jekelfalvi és margitfalvi Jekelfalussy Konstancia

*1816, Lőcse – †1874, Karlsbad

Szülei: Jekelfalussy Tamás,
revisnyei Reviczky Rozália

Olaj, papír, 10,5 x 9,5 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy VI. Mihály

*1808, Igló – †1875, Bécs

∞ jekelfalvi és margitfalvi Jekelfalussy Konstancia, 1836, Lőcse
Szülei: Máriássy II. Ferenc Xavér (*1770, Haraszt – †1853, Igló),
királyfalvi Gerhardt Krisztina (*1774 – †1839, Igló)

A Selmecbányai Bányászati Akadémia elvégzését követően Körtvélyesen gazdálkodott. A közügyekben is aktív szerepet vállalt, 1848–1849 között Szepes vármegye alispánja volt

Olaj papír, 15 x 9,5 cm, magángyűjtemény

**Máriássy XIII. Ferencné
berzevici és kakaslovnici Berzeviczy Rozália**

*1851, Berzevice – †1871, Csépanfalva

Szülei: berzevici és kakaslovnici Berzeviczy Tivadar,
Szinyei Merse Amália

Barabás Miklós, olaj, vászon, 1878, 77 x 57,5 cm, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest – 81.295

márkus- és batizfalvi Máriássy XIII. Ferenc András

*1836, Márkusfalva – †1905, Márkusfalva

1. ∞ berzevici és kakaslomnici Berzeviczy Rozália, 1867, Berzevice

2. ∞ szirmai és szirmabessenyői Szirmay Adél Mária, 1885, Golop

Szülei: Máriássy II. Ágoston (*1813, Márkusfalva – †1867, Rozsnyó),

felsőkubini és déménfalvi Kubinyi Lujza (*1816, Lestin – †1885, Márkusfalva)

Huszár hadnagy, császári és királyi kamarás, részt vett az 1859. évi olasz–francia háborúban. Nevéhez fűződik a Poprád-tavi menedékház újjáépítése 1892-ben. A Menguszfalvi-völgy tulajdonosaként a turizmus fejlesztése érdekében ellenszolgáltatás nélkül a Magyarországi Kárpát Egyesületnek ajándékozta a Poprádi-tó északnyugati partján kijelölt területet

Ceruzarajz, 42 x 32 cm, magángyűjtemény

**szirmai és szirmabessenyői Szirmay Zsigmond Imréné
márkus- és batizfalvi Máriássy Zsuzsanna**

*1751, Nagyőr – †1827, Tokaj

szirmai és szirmabessenyői Szirmay Zsigmond Imre (*1745 – †1816, Tokaj)

Szülei: Máriássy VIII. Ferenc (*1726 – †1789, Batizfalva),

gradecki Horváth Stansith Anna Mária (*1727, Toporc – †1810, Batizfalva)

Olaj, vászon, 24 x 20 cm, magángyűjtemény

**Máriássy II. Ágostonné
felsőkubíni és déménfalvi Kubinyi Lujza**

*1816, Lestin - †1885, Márkusfalva

Azon Máriássy-feleségek közé tartozik, aki az elvárások helyett magára vállalta a „család igazgatója” szerepét, az adósságok rendezését. „Nagy eréllyel kezdett hozzá a zilált viszonyok rendezéséhez. A haraszi és svábóczi birtok feláldozásával, sikerült is neki a többi birtokokat megmenteni.”¹³

Mednyánszky László, rajz, 1870, 25 x 30 cm, magángyűjtemény

**Máriássy V. Imre Miklósné
gradeczi Horváth Stansith Borbála**

*1782 – †1839, Igló

Szülei: Horváth Stansith Boldizsár,
berzevici és kakaslovnici Berzeviczy Teréz

Bal felső sarok: Barbara Horvath Stansith de Gradecz

Olaj, vászon, 65 x 53 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Boldizsár

*1759, Toporc – †1811, Sajószentpéter

∞ Iosonci Losonczy Klára, 1787, Sajószentpéter

Szülei: Máriássy XI. László (*1729 – †1784, Márkusfalva),
gradecki Horváth Stansith Klára (*1739 – †1761, Csépfalva)

Bal felső sarok: Balthasarius Mariassy Annos 4.

Olaj, vászon, 1763, 88 x 70 cm, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest – 84.3 m

báró márkus- és batizfalvi Máriássy IV. András

*1757, Nagyőr – †1846, Kassa

Szülei: Máriássy VIII. Ferenc (*1726 – †1789, Batizfalva),
gradecki Horváth Stansith Anna Mária (*1727, Toporc – †1810, Batizfalva)

Kapitány, a napóleoni háborúk hőse, császári és királyi kamarás, tábornaszernagy, a Mária Terézia-rend lovagja, a harcokban szerzett érdemeiért 1810-ben bárói rangot kapott

Olaj, vászon, 29 x 24 cm, magángyűjtemény

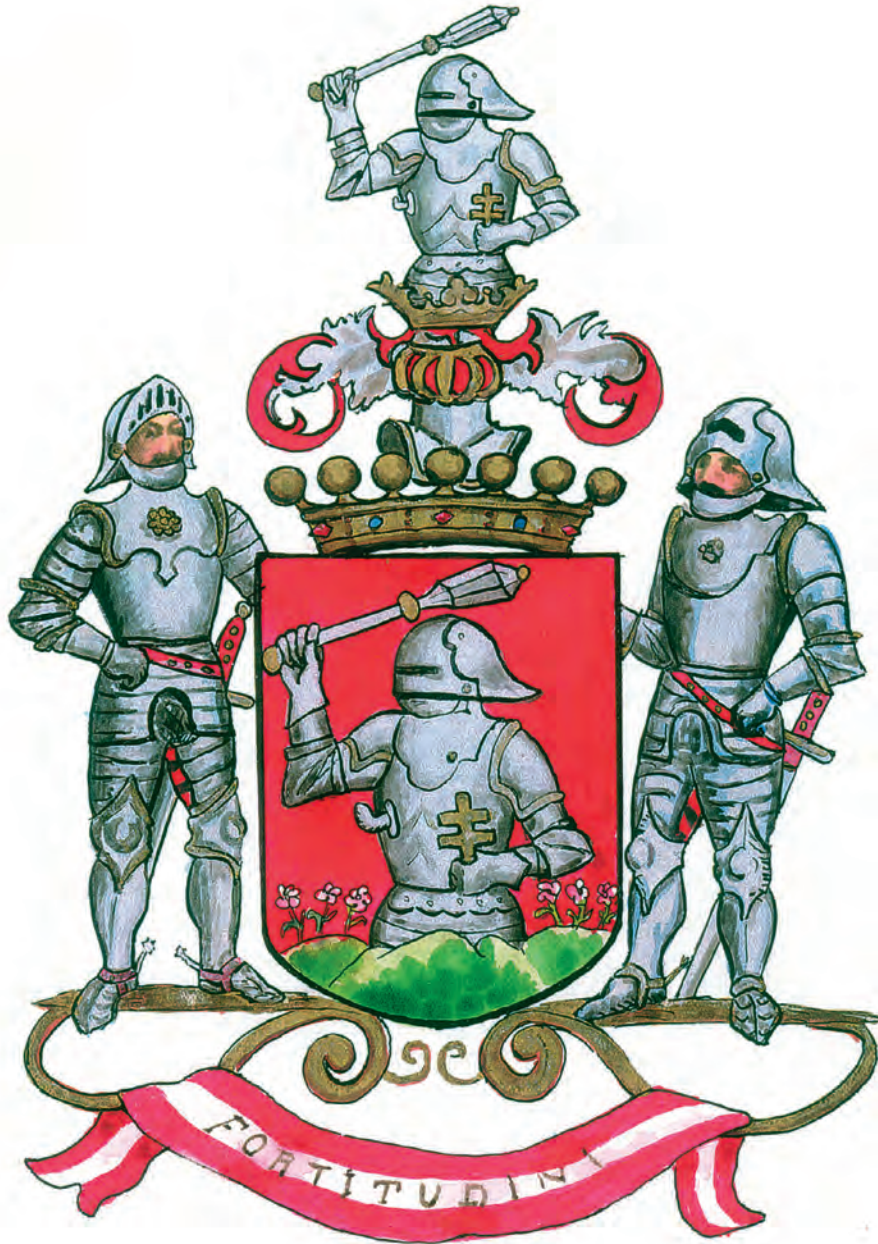
báró márkus- és batizfalvi Máriássy IV. András

*1757, Nagyőr – †1846, Kassa

A mellén (balról jobbra): az orosz cártól kapott Szent Anna-éremrenddel, ill. a Mária Teréziától kapott éremrenddel (fehér kereszt)

A portré alatt: Andreas Freyherr von Mariassy von Markus und Batizfalva. Geheimer rath. k. k. General Feldzeugmeister und Inhaber des k. k. ung. 37ten Linien Infanterie Regimentes etc. etc. etc.

Josef Kriehuber, litográfia, papír, 1832, 31 x 19,9 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva

bárá márkus- és batizfalvi Máriássy IV. András
által használt bárói címer

báró márkus- és batizfalvi Máriássy IV. András

*1757, Nagyőr – †1846, Kassa

Antonín Machek, olaj, vászon, 1814, 92 x 72 cm, Východoslovenské múzeum, Kassa - S 742

báró márkus- és batizfalvi Máriássy IV. András

*1757, Nagyőr – †1846, Kassa

Peski József, olaj, vászon, 1823, Hadtörténeti Intézet és Múzeum – 9923/Kp

báró márkus- és batizfalvi Máriássy IV. András

*1757, Nagyőr – †1846, Kassa

Olaj, vászon, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Károly

*1768, Toporc – †1826, Igló

∞ kocszárdi Böck Anna, 1813, Márkusfalva

Szülei: Máriássy XI. László (*1729, Márkusfalva – †1784, Márkusfalva),
gradecki Horváth Stansith Anna Mária, (*1749, Toporc – †1804, Igló)

Huszár kapitány, Márkusfalván gazdálkodott

Bal felső sarok: Carolus Mariassy de Markus. et Batizfalv

Székely András, olaj, vászon, 1811, 22 x 17,5 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva – S 248/69

**Máriássy II. Károlyné
kocsárdi Böck Anna**

*1782, Rostock – †1833, Igló

Bal felső sarok: Anna de Mariassy Nata ob Böck

Olaj, vászon, 20 x 16 cm, magángyűjtemény

nemes Gömör János

*1768, Csetnek – †1827, Csetnek

1. ∞ márkus- és batizfalvi Máriássy Anna
2. ∞ márkus- és batizfalvi Máriássy Borbála Zsuzsanna

Szülei: Gömör Pál,

ózdi és zádorházi Sturmman Julianna

Olaj, vászon, 65 x 71 cm, magányújtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy Borbála Zsuzsanna

*1785, Berzété - †1834, Csetnek

∞ Gömör János

Szülei: Máriássy V. Sándor (*1750, Batizfalva - †1792, Rozsnyó),
okolicsnói Okolicsányi Borbála (*1816, Hernadóc)

Pasztell, papír, 50 x 37 cm, Slovenské národné múzeum, Késmárk - 10 230 b

Újházy Józsefné
márkus- és batizfalvi Máriássy Terézia

*1758, Batizfalva – †1830, Budamér

∞ rozsnyóbányai és budaméri Újházy József, 1781, Batizfalva
Szülei: Máriássy VIII. Ferenc (*1726 – †1789, Batizfalva),
gradecki Horváth Stansith Anna Mária, (*1749, Toporc – †1804, Igló)
Olaj, vászon, 20 x 24 cm, magángyűjtemény

rozsnóbányai és budaméri Újházy József

*1751, Hollóolomnic – *1826, Budamér

Szülei: budaméri Újházy Dániel,
lubóci és csefalvi Pulszky Anna

J. R. Schwindt, olaj, vászon, 1847, 90 x 74 cm, Východoslovenské múzeum, Kassa – ny. sz. 337

Máriássy Ödön Jenőné
gróf tolnai Festetics Júlia (Johanna)

*1788 – †

∞ Máriássy I. Ödön Jenő, 1806
Szülei: gróf Festetics Ferenc,
bárá Wetzlar Katalin

Olaj, vászon, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Boldizsár

*1759, Toporc – †1811, Sajószentpéter

∞ Iosonci Losonczy Klára, Sajószentpéter, 1787

Szülei: Máriássy XI. László,
gradecki Horváth Stansith Klára

Szepes, majd Borsod vármegye szolgabírája. Sajókazincon gazdálkodott, több megyének volt táblabírája

Olaj, vászon, 65 x 48 cm, magányűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy IV. Tamás

*1801 – †1852, Batizfalva

∞ cserneki és tarkeói Dessewffy Zsófia, 1830, Vanyarc

Szülei: Máriássy I. Miksa (*1778, Berzete – †1813, Sajókaza),

cserneki és tarkeói Dessewffy Borbála (*1775, Margonya – †1829, Margonya)

Szepes vármegye ülnöke, a napóleoni háborúkban 1809-ben a Zemplén vármegyei nemesi felkelők kapitánya, huszár őrnagy. „Kitünő modora és nevelése miatt közkedvelt gavallér volt, de sajnos rossz gazda lévén mindenét elköltötte [...]”¹⁴

Czauczik József, vízfesték, papír, 4,7 x 6,2 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy IV. Tamás

*1852, Batizfalva

Czuczik József, olaj, vászon, 29 x 23 cm, 1820, magángyűjtemény

**gróf Csáky Sándorné
márkus- és batizfalvi Máriássy Júlia**

*1784, Lőcse – †1855, Bécs

1. ∞ Máriássy IV. József, 1806, Batizfalva
 2. ∞ gróf körösszegi és adorjáni Csáky Sándor, 1810, Miskolc
- Szülei: Máriássy II. Farkas (*1736, Batizfalva – †1795, Batizfalva),
draskóci és dolinai Krasznecz Klára (*1743, Girált – †1792, Igló)

Stunder János Jakab, olaj, vászon, 74,5 x 53 cm, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest – TKCS – Csáky-letét

gróf körösszegi és adorjáni Csáky Sándor

*1780 – †1851

Szülei: gróf Csáky József,
gróf trakostyáni Draskovich Anna

„Szepes föld örököse”, császári és királyi kamarás, Szepes vármegye követe
bárá Lütgendorf Ferdinánd, rézkarc, 1827, 21,2 x 11,2 cm, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest – TKCS 5514.

márkus- és batizfalvi Máriássy V. András

*1788, Berzété – †1854, Rozsnyó

∞ szirmai és szirmabessenyői Szirmay Adél, 1813

Szülei: Máriássy V. Sándor (*1750, Batizfalva – †1792, Rozsnyó),
okolicsnói Okolicsányi Borbála (*? – †1816, Hernadóc)

1814-ben császári és királyi kamarás

Vandrák Károly, elefántcsont, vízfestmény, 10,4 x 8,2 cm, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest – TKCS 60.1

**Máriássy V. Andrásné
szirmai és szirmabessenyői Szirmay Adél**

*1794, Nagyőr – †1858, Rozsnyó

Szülei: Szirmay András,
gradecki Horváth Stansith Anna

Vandrák Károly, elefántcsont, vízfestmény, 10,5 x 8,3 cm, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest – TKCS 60.2

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Ágoston

*1813, Márkusfalva – †1867, Rozsnyó

∞ felsőkubini és déménfalvi Kubinyi Lujza, 1834, Haláp

Szülei: Máriássy V. Imre Miklós (*1776, Márkusfalva – †1813, Batizfalva),
gradecki Horváth Stansith Borbála (*1782 – †1839, Igló)

Császári és királyi kamarás, Márkusfalván gazdálkodott

Olaj, vászon, 41 x 47 cm, magángyűjtemény

Máriássy II. Ágostonné
felsőkubini és déménfalvi Kubinyi Lujza

*1816, Lestin – †1885, Márkusfalva

Szülei: Kubinyi Károly,
tornyosnémeti Tornynos Anna

Olaj, vászon, 80 x 61,5 cm, magánygyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy IX. Pál

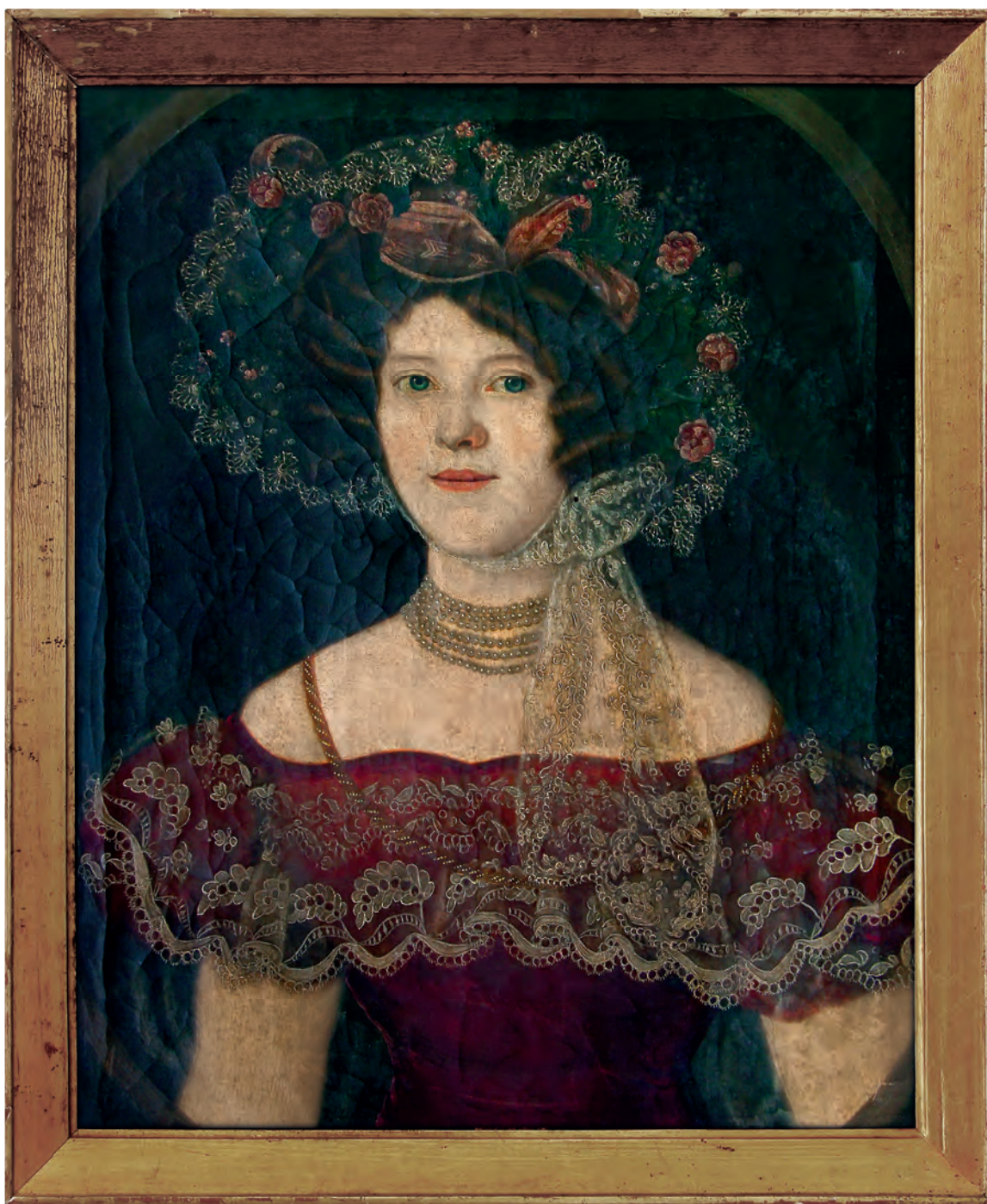
*1796, Losonc – †1856, Berzéte

∞ fái Fáy Petronella, 1829, Berzéte

Szülei: Máriássy XIV. István (*1752, Bátka – †1830, Berzéte),
ragyolci Csoma Zsófia (*1764 körül – †1833, Berzéte)

Gömör vármegye főjegyzője, a református egyház főgondnoka. Berzétén gazdálkodott

Ism. szepesi festő, olaj, vászon, 1830, 67,5 x 53,5 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva – S 145/69

**márkus- és batizfalvi Máriássy IX. Pálné
fái Fáy Petronella**

*1811 – †1900, Nyustya

Szülei: Fáy István,
felsőkubinyi és déménfalvi Kubinyi Teréz

Ism. szepesi festő, olaj, vászon, 67,5 x 54 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva – S 116/69

**zebegnyői Dienes Istvánné
márkus- és batizfalvi Máriássy Mária**

*1814 (1818) – †1909, Sárospatak

Szülei: Máriássy V. Antal (*1777, Haraszt – †1837),
taktakenézi Drevenyák Mária Antónia (*1788, Szomolnok – †1858, Eperjes)

Maximilian Kurth, olaj, vászon, 1914, 63 x 86 cm, magángyűjtemény

zebegnyői Dienes István

*1800 – †1885, Eperjes

Szülei: Dienes Lajos,
búlyi és porcsalmi Jékey Anna

Sáros vármegye alispánja, „Tiszán inneni” (eperjesi) kerületi táblabíró

Olaj, vászon, 1904, 63,4 x 86,1 cm, magángyűjtemény

**zebegnyői Dienes Istvánné
márkus- és batizfalvi Máriássy Mária**

*1814 (1818) – †1909, Sárospatak

Olaj, vászon, 68 x 81 cm, magányújtemény

Pottornyay Imréné
márkus- és batizfalvi Máriássy Anna Apollónia

*1760, Batizfalva

∞ pottornyai és mezőcsáti Pottornyai Imre, 1777, Batizfalva
Szülei: Máriássy VIII. Ferenc (*1726 – *1789, Batizfalva),
gradecki Horváth Stansith Anna Mária (*1727, Toporc – *1810, Batizfalva)

Olaj, vászon, 20 x 24 cm, magángyűjtemény

**ózdai és zádorházi Sturmann Györgyné
(2. házassága szerint) csemicei Csemiczky Pálné
márkus- és batizfalvi Máriássy Zsófia**

*1783, Losonc

1. ∞ ózdai és zádorházi Sturmann György, 1803, Berzété
 2. ∞ csemicei Csemiczky Pál, 1816, Berzété
- Szülei: Máriássy XIV. István (*1752, Bátka – †1830, Berzété),
ragyolczi Csoma Zsófia (*1764 körül – †1833, Berzété)

Pasztell, 58 x 45 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy N.

A keresztnéve, a születés és elhalálozás dátuma ismeretlen

Olaj, vászon, Hadtörténelmi Intézmény és Múzeum, L. sz: 80. 18. 1./Kp.

márkus- és batizfalvi Máriássy Gábor

*1807, Igló – †1871, Eger

Szülei: Máriássy II. Ferenc Xavér (*1770, Haraszt – †1853, Igló),
királyfalvi Gerhardt Krisztina (*1774 – †1839, Igló)

Egri püspök, érseki helynök, paleopolisi püspök, egri szegényintézeti elnök.

1864. december 20-án Ferenc József címzetes püspöknek javasolta a Szentszéknél. Az uralkodói felterjesztést IX. Piusz pápa 1865. március 27-én erősítette meg. 1870-ben az egri érsek helynökeként vett részt az I. vatikáni zsinaton.

Olaj, vászon, 124 x 92 cm, magányűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Tiborc

*1809, Lőcse – †1882, Kassa

Szülei: Máriássy XIV. János (* 1771, Haraszt – †1841, Igló),
görgei és toporci Görgey Zsuzsanna (* 1785, Görög – †1841, Haraszt)

Családi igazgató, Szepes vármegye megye címzetes kanonokja. Az 1848-as hadjárat alatt huszár százados, tábori lelkész, 16 testvére között bátyja a később bárói címet szerzett Máriássy XV. Jánosnak „Windisgretz bevonulása után, letéve kanonoki reverendáját, honvédnek állott be. Szolgálatát hadnagyi rangban kezdte és a hadjárat folyamán századosi rangot ért el. Mint honvédtiszt olyan elszánt bátorsággal küzdött, hogy Temesvár ostrománál a III. oszt. katonai érdemrendel tüntették ki.”

Szakáll Albert, olaj, vászon, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest – TKCS 1247

márkus- és batizfalvi Máriássy I. Ágoston

*1809, Szomolnok – †1862, Abos

∞ szinyei Merse Regina, Jernye, 1835

Szülei: Máriássy V. Antal (*1777, Haraszt – †1837),

taktakenézi Drevenyák Mária Antónia (*1788, Szomolnok – †1858, Eperjes)

Eperjes város alkotmányos tiszti elnöke, országgyűlési követ és 1848–49-ben Sáros vármegye alispánja.

„A szabadságharc után a pesti újépületben már halálos ítéletét várta, amikor sógornője [Szinyei Merse Emma], az aradi vértanú Desseffy Arisztid özvegye közbenjárására kegyelmet kapott. Hazatérve [...] abosi birtokán gazdálkodott és a korszerű, sikeres gazdálkodás bevezetésének szentelte idejét.”¹⁵

„Ágoston bátyám szenvedélyes gazda volt, birtokát szépen körülkerítette jegenyesorokkal, mindig terveket szőtt és vasútról ábrándozott. A vasút már akkor elkészült Kassáig, egy évtizeddel később az abosi úrilak előtt is ott rohogott a gőzkocsi, – de azt bátyám már meg nem érthette.”¹⁶

Mayer Gyula, fénykép, 18 x 11 cm, magányújtemény

**márkus- és batizfalvi Máriássy I. Ágostonné
szinyei Merse Regina**

*1820, Szinyeújfalu – †1895, Kassa

Szülei: Merse László,
szentiványi Szent Ivány Anna

Letzter L. [Lázár], fénykép, Kassa, 18 x 11 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy Ede Napóleon

*1810, Márkusfalva – †1857, Ótátrafüred

∞ nemes Spóner Valéria, 1834

Szülei: Máriássy II. Károly (*1768, Toporc – †1826, Igló),
kocsárdi Böck Anna (*1782, Rostock – †1833, Igló)

Márkusfalván gazdálkodott

Andreas Székely, olaj, vászon, 31,8 x 23,5 cm, Slovenské národné múzeum, Késmárk – 10 239 B

**Máriássy Napóleoné
nemes Spóner Valéria**

*1815 – †1888, Márkusfalva

Szülei: Spóner Ferenc,
Furmann Valéria

Olaj, vászon, 32 x 24 cm, magángyűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy XV. János

*1822, Igló – †1905, Budapest

1. ∞ szinyei Merse Emma, 1857

2. ∞ vinnai és dráveci Draveczy Mária, 1871

Szülei: Máriássy XIV. János (*1771, Haraszt – †1841, Igló),

görgői és toporci Görgei Zsuzsanna (*1785, Görgő – †1841, Haraszt)

Honvédezredes, a magyar királyi honvédség altábornagya. Aradon halálra ítélték, majd az ítéletet 18 év várbörtönre változtatták. 1856 nyarán szabadult Olmützből, majd 1857-ben megnősült, Desseffy Arisztid honvéd tábornok özvegyét, Szinyei Merse Emmát vette el feleségül. 1861-ben országgyűlési képviselő, az 1867. évi kiegyezés után Szepes vármegye főpénztárnoka volt. 1885-ben a király belső titkos tanácsosa lett, majd 1888-ban bárói rangot kapott. Nyugalomba vonulása után Budapesten, illetve Márkusfalván élt. Az 1890-es évek elején megírt *Visszaemlékezések az 1848–49. évi szabadságharc alatt végzett szolgálataimra* című memoárja a szabadságharc eseményeit taglaló történelmi jelentőségű forrásmunka

Berzsenyi Lénárd rajza után lavírozott szénrajz, papír, Hadtörténelmi Múzeum, Budapest – 0594/Kp

márkus- és batizfalvi Máriássy I. Gyula

*1811, Igló – †1849, Tápióbicske

Szülei: Máriássy XIV. János (*1771, Haraszt – †1841, Igló),
görgői és toporci Görgei Zsuzsanna (*1785, Görgő – †1841, Haraszt)

Szepes vármegye szolgabírája, főhadnagy, Máriássy XV. János bátyja. Elesett 1949-ben, a tápióbicskei ütközetben

Mellszobor, gipsz, 41 cm, magángyűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy XV. János

*1822, Igló - †1905, Budapest

Barabás Miklós, ceruzarajz, papír, 1849, 36,9 x 29 cm, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest - TKCS 10839

báró márkus- és batizfalvi Máriássy XV. János

*1822, Igló - †1905, Budapest

„Máriássy... fiatal, tapasztalatlan, de vitéz és türelmetlen katona...”

Görgey [Artúr], noha kritikus helyzetben – a Győr és Komárom közötti visszavonulás során 1849. június 28-án és a július 2-i komáromi csatában – maga is több ízben vezetett lovasrohamot, a parancsnokok indokolatlan hetvenkedését nem értékelte különösebben. Ludvig János kormánybiztos jegyezte le, hogy amikor 1849. július elején szóba került, ki legyen Komárom főparancsnoka, ha a főhadserg levonul a Szegednél kijelölt gyülekezési pontra, Görgey odavetette: „...legjobb lesz Máriássy Jancsira bízni, és valami jó fogas tüzérparancsnokot melléje adni. Ő ugyan kapitulálni soha nem fog, felül ő az utolsó hordó puskaporra, és maga gyújtja fel, mintsem hogy valaha nevét kapitulációra adja”. Máriássy kicsit értetlenkedve maga jegyzi meg visszaemlékezésében, hogy amikor a 47. zászlóaljat személyesen vezette rohamra a Budavárán támadt egyik rés ellen, elismerés helyett azt az epés megjegyzést kapta Görgeytől, hogy „neked is több a szerencséd, mint az eszed”.¹⁷

Rézkar papír, 5,5 x 6,9 cm, Széchényi Levéltár, Budapest

báró márkus- és batizfalvi Máriássy XV. János

*1822, Igló – †1905, Budapest

„A budavári honvédszobor leleplezésekor a sok ezrenyi közönség néma tisztelettel fogott körül egy előkelő külsejű férfiút, ki meghatottan állt az ünneplők között. Máriássy János [...], 48–49-iki honvédezeredes volt az, a ki Budavár bevételekor az elsők közt nyomult a gránátok tüzében, az égő lajtorján a várfalra.”¹⁸

Ábrányi Lajos, olaj, vászon, 1887, 161 x 90 cm, magángyűjtemény

Máriássy XV. János bárói rang- és címeradománya I. Ferenc József magyar királytól 1888-ban

cserneki és tarkeői Desseffy Arisztid

*1802, Csákány – †1849, Arad

1. ∞ rozsnóbányai és budaméri Újházy Antónia, 1842
2. ∞ szinyei Merse Emma, 1849

Szülei: Desseffy Gáspár (*1778 – †1854),
felsőkubini és deménfalvi Kubinyi Julianna

1819–1839 között a császári hadtest tagja, nyugalmazott huszár kapitány. Gyermekei és első felesége, Antónia még az 1848-as forradalom előtt meghaltak. A harcok idején több hadtest parancsnokaként szerzett érdemeket, hadtestével jelen volt Buda ostrománál is. 1849 júniusában megkapta vezérőrnagyi kinevezését, ezt követően júliusban vette el 2. feleségét, Szinyei Merse Emmát. Az aradi vértanúk egyike. Bár házasság útján nem kötődik a Máriássy-családhoz, de a kötetben személyét az érdekesség kedvéért feltüntetjük, mivel egyes források szerint nem sokkal kivégzése előtt ő kérte meg katonatársát, a szintén Aradon raboskodó Máriássy Jánost, hogy halála esetén gondoskodjon a feleségéről

Palla után Ledoux, papír, litográfia, 48,2 x 32,3 cm, Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest – TKCS 10. 83.

**Máriássy XV. Jánosné
szinyei Merse Emma**

*1822, Szinye – †1871, Abos

1. ∞ cserneki és tarkeői Dessewffy Arisztid, 1849

2. ∞ Máriássy XV. János, 1857

Szülei: Merse László,

liptószentiványi Szent Iványi Anna

Mayer Gyula, fénykép, 17 x 11 cm, magángyűjtemény

**Máriássy I. Béláné
ebeczki Blaskovich Anna**

*1836 – †1894, Zsadány

Szülei Blaskovich Gyula hevesi főispán (1806 – 1850) és báji Patay Franciska (1818 – 1883); Máriássy Béla második felesége.

„A Máriássy–Blaskovich házaspár a Heves megyei Ecséden lakott” – családi kúriájuk, ahogy a Tápiószelei Blaskovich Múzeumban őrzött festmények, fotók és egyéb tárgyi rekvizitumok tanúsítják, még a XIX. század végi vidéki „pezsgő köznemesi társas életnek nyújtott helyszínt”, de immár a polgárosodó életmód irányában

Ismeretlen festő, XIX. század, 180 x 100 cm, olaj, vászon, Blaskovich Múzeum, Tápiószele, az. szám: 67.528.1.

márkus- és batizfalvi Máriássy Béla I.

*1824, Berzéte – †1897, Körmend

1. ∞ özdi és zádorházi Sturmman Hermina

2. ∞ ebeczki Blaskovich Anna

Szülei: Máriássy VI. Zsigmond,
négyesi Szepessy Mária

Máriássy VI. Zsigmond (*1793, Losonc – †1838, Berzéte) és négyesi Szepessy Mária (*1799, Miskolc – †1855, Berzéte) fia. Birtokos, publicista és országgyűlési képviselő; 1861-ben megválasztották a pesti törvényhatóság táblabírájának. Nemzetőrként részt vett az 1848–1849-es szabadságharcban. Publicisztikai munkásságát a történetírásnak szentelte – *A magyar törvényhozás történelme* című nagyszabású műve a történeti adatok nevezetes kordokumentuma, melyről a szerző Blaskovich Gyulának küldött levelében némi (ön)íróival a következőket írja: „Édes Sógor, ösmerve hazánk ügyei iránti érdekeltségedet itt küldöm munkámnak [...] tiszteletpéldányát. Ha a 18 kötetes munkával te magad nem foglalkoznál is, kedves olvasmányja lehet fiadnak, mert bátran mondhatom, hogy Magyarországnak ilyen szabadon és alaposan írt történelme nincs, és valószínűleg nem is lesz, mert tekintve a korszellemet nem akad, másik bolond ki ezeket költene rá, és 30 évig tanulmányozza...”¹⁹

„Máriássy Béla politikai pályájának iver az 1860-as évek elején még a 48-as alapokról indult, Kossuth Lajos hívének számított, de az 1870-es évek – több politizáló köznemes kortársához hasonlóan – ő is elfogadta a kiegyezés tényét, bekapcsolódott a dualista kormányzat működtetésébe. A realpolitikusi képe tárul elénk azzal, hogy Máriássy 1867-re ténykedésében, írásaiban a kiegyezést Magyarország érdekének tartotta.”²⁰

Barabás Miklós, 41 x 35 cm, akvarell papír, Blaskovich Múzeum, Tápíószele, az. sz.: 67.563.1.

márkus- és batizfalvi Máriássy Gizella

*1832, Bodolló – †1917, Nyustya

Szülei: Máriássy IX. Pál (*1796, Losonc – †1856, Berzéte),
fáji Fáy Petronella (*1811 – †1900, Nyustya)

Franz Haller, olaj, vászon, 1889, München, 65,5 x 53 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva – S 73/82

márkus- és batizfalvi Máriássy Anna

*1885, Szepeskörtvélyes – †1956, Szepeskörtvélyes

Szülei: Máriássy XIII. Miklós (*1844, Szepeskörtvélyes – †1893, Szepeskörtvélyes),
csépánfalvi Teőke Anna (*1858, Koncsány – †1924)

Szepeskörtvélyesen gazdálkodott

Olaj, vászon, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy VII. Antal

*1842, Abos – †1895, Kassa

∞ aggteleki Bujanovics Ilona, Tapoly-Izsép, 1869

Szülei: Máriássy I. Ágoston (*1809 – †1862, Abos),

Szinyei Merse Regina (*1820, Szinyeújfalu – †1895, Kassa)

Márkusfalván gazdálkodott. Filoxérabiztos Kassán

Fénykép, dagerrotípiá, 3,8 x 5,7 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy I. Attila

*1849, Lőcse – †1928, Visegrád

∞ Máriássy Anna, 1900, Bécs

Szülei: Máriássy VI. Mihály (*1808, Igló – †1875, Bécs),
jekelfalvi és margitfalvi Jekelfalussy Konstancia (*1816, Lőcse – †1874, Karlsbad)

Császári és királyi kamarás, altábornagy, a magyar királyi darabont testőrség házparancsnoka, a Lipótrend és a Vaskoronarend lovagja. Bátyja (és házassága kapcsán egyúttal veje) annak a Máriássy (VII.) Mihálynak (1837, Lőcse – †1897, Mentone), aki a Novara fregatt kadétjaként tagja volt a Monarchia 1857 és 1859 közötti, föld körüli úton megvalósított tudományos expedíciójának

Fénykép, 23 x 14 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Ödön Ferenc Ágoston Tivadar András

*1869, Márkusfalva – †1948, Mád

1. ∞ Rodakowska Alma, 1908, Tátralomnic

2. ∞ Deréky Sarolta, 1929, Tállya

Szülei: Máriássy XIII. Ferenc András (*1836, Márkusfalva –†1905, Márkusfalva),
berzevici és kakaslomnici Berzeviczy Rozália (1851, Berzevice – †1871, Márkusfalva)

Szepes vármegye aljegyzője, császári és királyi kamarás, johannita lovag. Márkusfalván és Mádon gazdálkodott

Olaj, vászon, 25,5 x 20 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Ödön Ferenc Ágoston Tivadar András

*1869, Márkusfalva – †1948, Mád

Ceruzarajz, 1915, 44 x 33 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy XIV. István

*1752, Bátka – †1830, Berzété

Balról jobbra: Kolosváry Miklós, Balogh János, Szoboszlai Pap István, Máriássy István (ülnek), Döbrentei Gábor, Takács Gáspár, Bartal György, Felsőbüki Nagy Pál, gr. Dessewffy József, gr. Andrássy György, Vay Ábrahám, gr. Széchenyi István, Platthy Mihály, gr. Károlyi György, gr. Eszterházy Mihály, br. Perényi Zsigmond, br. Wesselényi Miklós

Holló Barnabás, bronz reliéf, 1893, 4 814 x 3 210 cm. A Magyar Tudományos Akadémia megalapítását ábrázoló domborműve Budapesten, az Akadémia homlokzatán (az eredeti gipszmodell pedig a rimaszombati Gömör-Kishonti Múzeumban) látható

márkus- és batizfalvi Máriássy III. Béla Rezső Rudolf

*1870, Csépanfalva – †1938, Pécsújfalu

∞ kálnói és ádámföldi Bornemisza Ilona, 1899, Héthárs

Szülei: Máriássy VII. Antal (*1843 – †1895),

aggteleki Bujanovics Ilona (*1845 – †1933)

Árvaszéki elnök Sáros vármegyében, az Eperjesi Jogi Akadémia professzora, Pécsújfalván gazdálkodott

Maximilian Kurth, olaj, vászon, 1910, 65 x 74,5 cm, magányűjtemény

**Máriássy III. Béláné
kálnói és ádámföldi Bornemisza Ilona**

*1882, Krivány – †1966, Kassa

Szülei: Bornemisza Lajos,
pécsújfalusi Péchy Margit

A középső részen, bal oldalon: egymás mellett a Máriássy- és Bornemisza-címer
Maximilian Kurth, olaj, vászon, 25 x 27 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy III. Béla Rezső Rudolf

*1870, Csépanfalva – †1938, Pécsújfalu

Bal felső sarok: Máriássy-címer

Maximilian Kurth, olaj, vászon, 39,7 x 50,7 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy III. Béla Rezső Rudolf

*1870, Csépanfalva – †1938, Pécsújfalu

Máriássy III. Béla, ceruzarajz, papír, 1936. 08. 15., Pécsújfalu, 8,3 x 11,1 cm, magángyűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy III. Tibor

*1876, Kassa – †1932, Lőcse

∞ nemes Magyarai Etelka †Lőcse, 1937

Szülei: báró Máriássy XV. János (*1822, Igló – †1905, Budapest),
draveci és vinnai Dráveczy Irma (*1845, Podgorzse – †1922, Budapest)

Szolgabíró, belügyminiszteri titkár, osztálytanácsos, Szepes vármegye főispánja

Kőszeghy Winkler Elemér, olaj, vászon, 47 x 60,6 cm, magángyűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy III. Tibor

*1876, Kassa – †1932, Lőcse

Kőszeghy Winkler Elemér, vízfestmény, papír, 1903. 09. 09., 7 x 7,8 cm, magángyűjtemény

**márkus- és batizfalvi Máriássy Margit Valéria
okolicsnói Okolicsányi Edéné**

*1878, Berzéte – †1949, Olaszliszka

1. ∞ okolicsnói Okolicsányi Ede, 1899

2. ∞ báró nemesapáti Than Albin, 1920

Szülei: Máriássy I. Kálmán (*1840, Nyustya – 1879, Berzéte),
malduri és hollólmnici Badányi Ida (*1857, Szepestótfalu – †1927, Budapest)

Olaj, vászon, 47 x 67 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy Félix

*1919, Márkusfalva – †1975, Szóny

∞ Hoffmann Judit, 1948, †Budapest 1986

Szülei: Máriássy II. Ödön (*Márkusfalva, 1869 – †Mád, 1948),

Rodakowska Alma (*1883, Kolozsvár – †1970, Brixen)

„Folyton kérdéseket tett fel, sohasem nyilatkozott ki művészi igazságokat [...] Örökké elégedetlen, kissé zárkózott, önmagával szemben is kritikus, visszafogottan érzelmes ember volt. [...] az értékrendjéhez következetesen ragaszkodó, a korszakváltásokban megújulni is képes, tudatosan életműben gondolkodó művész...”²¹

A filmtörténet a neorealizmus jelentős magyar képviselőjeként tartja számon. Életműve változatos, a filmkritika az elmúlt idő távlatában sok alkotására tekint a kor propagandafilmjének termékeként. Egyúttal rámutat arra, hogy legnépszerűbb filmjeiben – lásd az '50-es években készült műveit, mint a *Rokonok* (1954), *Egy pikoló világos* (1955), *Külvárosi legenda* (1957) vagy a *Csempészek* (1958) – magabiztosan és egyéni módon alkalmazza a lélektan kifejezőeszközeit a milió részleteinek szuggesztív megelevenítéséért. Művei a kor olasz filmművészetéhez hasonlóan gyakran műfajuktól függetlenül társadalmi sorsdrámák is. Filmjeinek mélyreható narratív képsorai, a váratlan vágások, megszakítások a moricz-i-, illetve Németh László-i próza pontosságával hatnak.

Máriássy Félix a filmszakmába húszévesen került, még tanoncként vett részt a *Valahol Európában* létrehozásában, ill. *Talpalatnyi föld* vágásában. Önállóan 1949-től, harmincéves korától dolgozott. Több művének forgatókönyvét jegyzi felesége, munkatársa Máriássy Judit. 1948-tól a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára volt; elnöke volt a Filmfőiskolák Nemzetközi Szervezetének, titkára a Magyar Film és Televízió Művészeti Szövetségnek. 1956-ban a Karlove Vary-i fesztivál nagydíját (az *Egy pikoló világos*-ért), illetve Kossuth-díjat kapott, 1969-ben érdemes művész címmel díjazták.

Ocsovai András fényképe Fekete Tamás Máriássy Félixet (poliészter, vörösréz, 1983) ábrázoló szobráról (Fót, Keleti Márton út 16), www.kozterkep.hu

márkus- és batizfalvi Máriássy VIII. Mihály

* 1878, Szepesgörgő – †1953, Budapest

1. ∞ gróf Hübner Melanie, 1916

2. ∞ szemerei Szemere Katalin, 1924

Szülei: Máriássy XIII. Miklós (*1844, Szepeskörtvélyes – †1893, Szepeskörtvélyes),
csépánfalvi Teőke Anna (*1858, Koncsány – †1924)

Szepes vármegyei szolgabíró, országgyűlési képviselő, császári és királyi tüzérhadnagy

Olaj, vászon, magángyűjtemény

**Máriássy VIII. Mihályné
szemerei Szemere Katalin**

*1891, Gomba – †1962, Budapest

∞ Máriássy VIII. Mihály, 1924, Gomba

Szülei: Szemere Huba Miklós (*1865, Szabolcs – †1925, Gomba),
báji Patay Anna (*1864, Gomba – †1953, Gomba)

A 2 világháború közötti irodalmi lapokban közölt verseket, elbeszéléseket

Ceruzarajz, 32 x 23 cm, magángyűjtemény

**Máriássy XIV. Miklósné
Eichinger Mária**

*1880, München – †1941, Kiskunhalas

Szülei: Eichinger Franz Xavér,
Horváth Mária

Juhászné Simek Dóra, olaj, vászon, 100 x74 cm, magángyűjtemény

**Máriássy XIV. Miklósné
Eichinger Mária**

*1880, München – †1941, Kiskunhalas

Szülei: Eichinger Franz Xavér,
Horváth Mária

Markó Ernő, olaj, vászon, 142 x 83 cm, magángyűjtemény

ocskai Ocskay István

*1885, Bucsány – †1955, Nyárádmagyarós

Szülei: Ocskay Rudolf,
Scultéty Terézia

Olaj, vászon, 65 x 50 cm, magángyűjtemény

**ocskai Ocskay Istvánné
márkus- és batizfalvi Máriássy Klementina Petronella**

*1890, Rakottvás - †1974, Nyárádmagyarós

∞ ocskai Ocskay István, 1913

Szülei: Máriássy VII. András (*1841, Berzété - †1917, Budapest),

fáji Fáy Aranka (*1861, Nyustya - †1917, Dédács)

Olaj, vászon, 65 x 50 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy XXI. István

*1883, Szepeskörtvélyes – †1931, Székesfehérvár

németi Damaszkín Emília, 1917, Bécs

Szülei: Máriássy XIII. Miklós (*1844, Szepeskörtvélyes – †1893, Szepeskörtvélyes),
csépfánfalvi Teőke Anna (*1858, Koncsány – †1924)

Huszár hadnagy, főhadnagy, alezredes

Olaj, vászon, 58 x 50 cm, magányűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy XIX. László

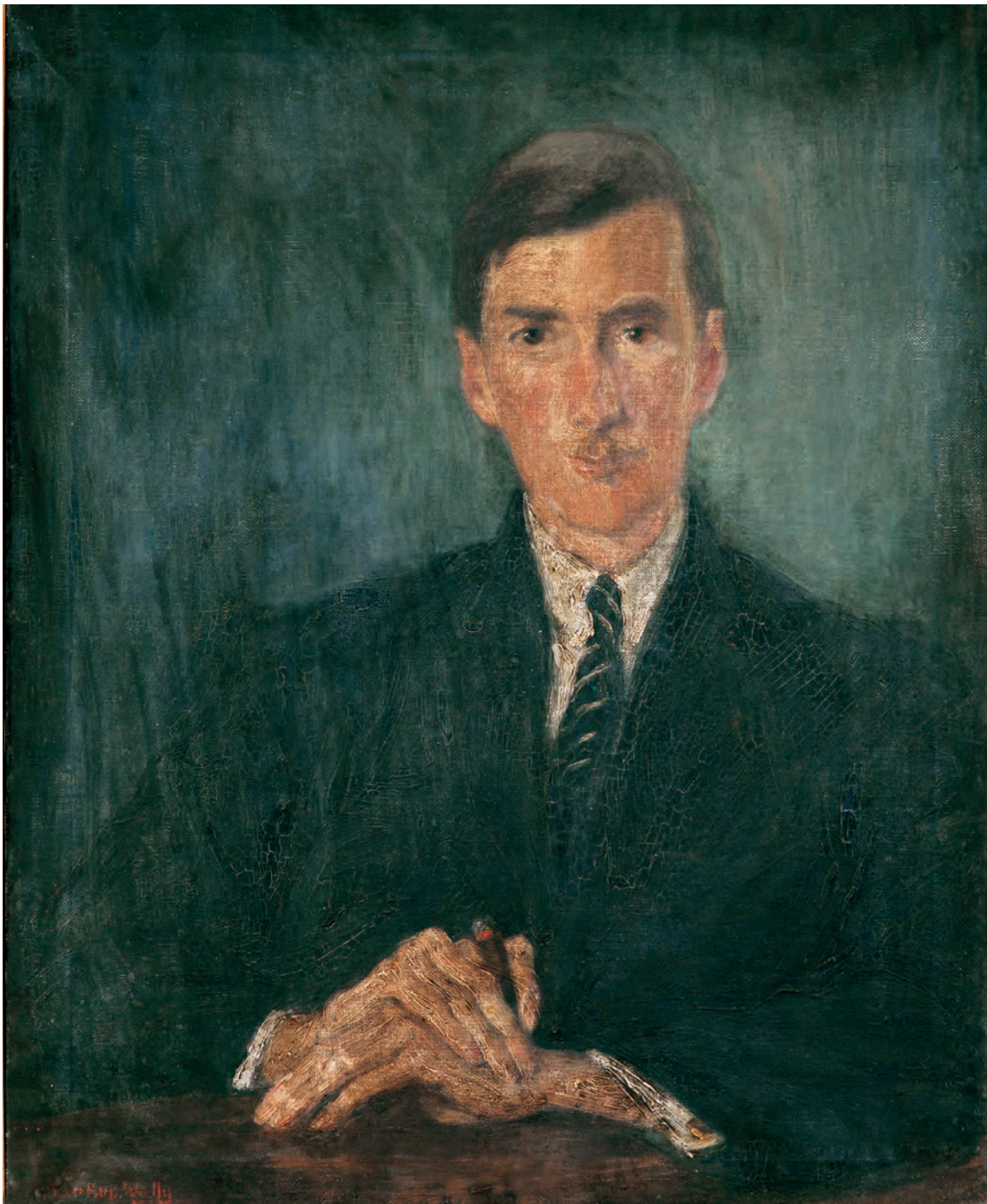
*1888, Rimaszombat – †1974, London

∞ abafalvi és felsőlehotai Abaffy Erzsébet Mária Benedikta, 1921, Budapest
Szülei: Máriássy XVIII. László (*1863, Berzéte – †1936, Budapest),
farkasfalvi Farkas Erzsébet (*1868, Dulháza – †1955, Budapest)

Gömör vármegye aljegyzője, árvaszéki elnök, Osgyánban gazdálkodott. A Máriássy család geneológusa, történésze.
Huszár ezredesként harcolt a I. világháborúban; a Koronaőrség parancsnoka volt

Szöveg fent: a 1037. sz. szibériai fogolynak Görgey M. 1918. 2

Görgey M., olaj, vásznon, 67 x 53 cm, magányűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy I. Gusztáv Márk

*1901, Nyustya – †1975, Prága

∞ széki Széky Mária, 1928, Tiszaigar

Szülei: Máriássy VII. András (*1841, Berzété – †1917, Budapest),
fáji Fáy Aranka (*1861, Nyustya – †1917, Dédács)

Nyustyán gazdálkodott

Márkup Valéria, olaj, vászon, 80 x 63 cm, magángyűjtemény

**Máriássy I. Gusztáv Márkné
széki Széky Mária**

*1906, Gyöngyös – †1954, Nyustya

Szülei: Széky István,
hamvai Hamvay Mária

Márkup Valéria, olaj, vászon, 1930, 85 x 75 cm, magángyűjtemény

márkus- és batizfalvi Máriássy XI. Pál

*1911, Márkusfalva – †2004, Márkusfalva

∞ Heidi Berckemeyer (*1933, Schwerin)

Szülei: Máriássy II. Ödön (*Márkusfalva, 1869 – †Mád, 1948),
Rodakowska Alma (*1883, Kolozsvár – †1970, Brixen)

Az UFA (Universum Film AG) sajtófőnöke, 1943-tól svédországi újságíró, tudósító. Szalonkavadászatokat szervezett. Máriássy Pál hatvan évig élt Svédországban, Stockholmban.

Olaj, vászon, 26,5 x 20 cm, magángyűjtemény

**márkus- és batizfalvi Máriássy XI. Pálné
Heidi Berckemeyer**

*1933, Schwerin

Szülei: Hans Berckemeyer,
Berckemeyer Gabriela

Olaj, vászon, 29 x 39 cm, magángyűjtemény

bárány- és batizfalvi Máriássy III. Tibor

*1876, Kassa – †1932, Lőcse

Szülei: Máriássy XV. János (*1822, Igló – †1905, Budapest),
draveci és vinnai Draveczy Mária (*1845, Podgorze, Galícia – †1922)

Barabás Miklós, olaj, vászon, 1879, 53,5 x 42,5 cm, Múzeum Spiša, Márkusfalva – s 117/69

márkus- és batizfalvi Máriássy II. Dezső

*1902, Eperjes – †1967, Nagykanizsa

∞ Fülöp Erzsébet, 1953, Budapest – †1987, Miskolc

Szülei: Máriássy III. Béla Dezső Rudolf (*1870, Csépanfalva – †1938, Pécsújfalu),
kálnói és ádámföldi Bornemisza Ilona (*1882, Krivány – †1966, Kassa)

Maximilián Kurth, olaj, vászon, 85 x 118 cm, magángyűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy XX. János

*1911, Eperjes – †1976, Kassa

Máriássy VIII. Péter, gipsz, 30 cm, magángyűjtemény

**báró Máriássy XX. Jánosné
papi Bizony Mária**

*1920, Nyékládháza – †1997, Kassa

Szülei: Bizony Sámuel,
makói és gelei Makay Klára

Foerkerné Bolla, vízfesték, papír, 1942, 13,1 x 17,2 cm, magángyűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy XX. János

*1911, Eperjes – †1976, Kassa

∞ papi Bizony Mária, 1940

Szülei: Máriássy III. Béla (* 1870, Csépanfalva – † 1938, Pécsújfalu),
kálnói és ádámföldi Bornemisza Ilona, (*1882, Krivány – †1966, Kassa)

Ügyvéd, hivatalnok, Márkusfalván gazdálkodott, gyermekkorában Máriássy III. Tibor (hivatalosan) „ultimus tituli” örökbe fogadta

Kuska Dalma, olaj, vászon, 1937, a kép holléte ismeretlen

**báró Máriássy XX. Jánosné
papi Bizony Mária**

*1920, Nyékládháza – †1997, Kassa

Szülei: nemes Bizony Sámuel,
makói és gelei Makay Klára

Bánó Dezső, olaj, vászon, 1954, magángyűjtemény

Kmetty Géza

*1940, Budapest

Szülei: Kmetty Imre,
rofi Borbély Gizella

Települmérnök, vállalkozó – Az 1960-as években kezdte tervezőmérnöki pályafutását Arizonában; a feleségével, Máriássy Eszterrel az 1980-as években közösen alapított cége úthálózatok tervezésében volt érdekelt; majd a '90-es években közlekedési témájú értékelemzéssel foglalkozott

Fritz Werner, szénrajz, 1961, 38 x 55 cm, magángyűjtemény

**Kmetty Gézané
márkus- és batizfalvi Máriássy Ester**

*1940, Budapest – †2017, Phoenix

∞ Kmetty Géza, 1961, Phoenix

Szülei: Máriássy V. Béla (*1910, Eperjes – †1980, Phoenix),
izsépfalvi Lavotta Kata (*1916, Budapest – †2004, Phoenix)

Családja 1956 után telepedett le Arizonában. Az arizonai Women's Transportation Seminar (WTS International) nevű, a közlekedéstervezésben való esélyegyenlőséggel és oktatástámogatással foglalkozó egyesület egyik alapító tagja. A Helene M. Overly/Esther Kmetty Memorial Scholarship c. ösztöndíj az ő nevét (is) viseli az egyesület phoenixi alapszervezetében végzett munkája elismeréseként

Fritz Werner, francia kréta, papír, 1959, 50 cm x 35 cm, magángyűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy IX. Andrew T., PhD

*1945, Márkusfalva

∞ Marta I. Bret, San Francisco, 1983

Szülei: Máriássy XX. János (*1911, Eperjes – *1976, Kassa),
papi Bizony Mária (*1920, Nyékládháza – *1997, Kassa)

A floridai Nova Southeastern University Anatómia Tanszékének a tanára. Fő szakterülete az asztma és a tüdőbetegségek kutatása

J. C., olaj, vászon, 2018, 29 x 39 cm, magángyűjtemény

**báró Máriássy IX. Andrásné
Marta I. Bret**

*1947, Calcuta

Szülei: Ernest Bret,
Marta Dub

A Miami Egyetem volt tanára

J. C., olaj, vászon, 2018, 29 x 39 cm, magányűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy XXI. János

*1947, Lőcse

∞ Janka Reichelová, 1979

Szülei: Máriássy XX. János (*1911, Eperjes - †1976, Kassa),
papi Bizony Mária (*1920, Nyékládháza - †1997, Kassa)

Zootecnikus, természetvédő, vállalkozó

Alexander Jazykov, olaj, vászon, 2004, 39 x 49 cm, magángyűjtemény

**Betuš Ladislavné
báró márkus- és batizfalvi Máriássy Borbála**

*Lőcse, 1943

Szülei: Máriássy XX. János (*1911, Eperjes – †1976, Kassa),
papi Bizony Mária (*1920, Nyékládháza – †1997, Kassa)

Máriássy XX. János, olaj, falemez, magángyűjtemény

**báró Máriássy VIII. Péterné
nemes Balla Edit**

*1952, Mihályi

Szülei: nemes Balla Béla (*1923, Mihályi – *2000, Mihályi),
Hrabovszky Erzsébet (*1929, Mihályi)

Nikolaj Fedkovič, olaj, vászon, 1976, 75 x 55 cm

báró márkus- és batizfalvi Máriássy VIII. Péter

*1949, Lőcse

1. ∞ tapolylucskai és kükemezei Bánó Olivía, 1971, Eperjes

2. ∞ nemes Balla Edit, 1976, Kassa

Szülei: Máriássy XX. János (*1911, Eperjes – *1976, Kassa),

papi Bizony Mária (*1920, Nyékládháza – *1997, Kassa)

Földmérő, építésvezető, a Máriássy család genealógusa, a Márkusfalvi vár felújítója

Jozef Veselý, digitális fénykép, vászon, 2017, 75 x 55 cm, magángyűjtemény

báró márkus- és batizfalvi Máriássy VIII. Péter

Malti címer paiz

báró márkus- és batizfalvi Máriássy VIII. Péterné

Balla Edit

Balla család címere

Jegyzetek

- ¹ Szendrei János (szerk.): *Magyar hadtörténelmi emlékek az ezredéves országos kiállításon*. Budapest, 1896, 112–114.
- ² Idézet Máriássy XIX. László A márkus- és batizfalvi Máriássyak című kiadatlan genealógiai tanulmányából forrásként a köv. megjelölve: Századok, 1870. é. 843.lap, 1872. é. Lásd Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. II. kötet, I. fejezet (kézirat)
- ³ Iványi Béla: *A márkusfalvi Máriássy család levéltára 1243 – 1803*. I. Lőcse, 1917. (Különlenyomat a Közlemények Szepes vármegye multjából)
- ⁴ A családi igazgató tisztségéről: „Apjuk halála után a testvérek azt is elhatározták, hogy a legidősebb családtag mindig családi igazgató legyen, aki mindig központilag igazgassa a család ügyeit és a birtokok felett is felügyeletet gyakoroljon, nehogy azok idegen kézre kerüljenek.” Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. Uo.
- ⁵ Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. Uo.
- ⁶ Dobrossy István – Kárpáti László: *A miskolci Kálvária-domb és építményeinek története*. In A Miskolci Hermann Ottó Múzeum Közleményei 27, kiad. AMHOM, 1991, 47.
- ⁷ Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. Uo.
- ⁸ Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. Uo.
- ⁹ Iványi Béla: *A márkusfalvi Máriássy család levéltára 1243 – 1803*. I. (Különlenyomat a Közlemények Szepes vármegye multjából) Lőcse, 1917, 45.
- ¹⁰ *Szathmári Király Ádám Napló-Könyve 1711–1717. esztendőekben II. Rákóczi fejedelem bujdosásáról*. (Kiad. Thaly Kálmán, Rákóczi-Tár, I., Pest, 1866)
- ¹¹ Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. Uo.
- ¹² Lásd Magyar nemz. tört. miléniumi kiadvány, X. kötet. In Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*, uo., ill. *Vasárnapi Ujság* 23, no. 21, 1876, 332., letölthető: <http://epa.oszk.hu/00000/00030/01159/pdf/01159.pdf>. Más (inkább irodalmi, mint történeti) későbbi XX. századi forrás szerint: „Felsőbüki Nagy Pál, a liberális ellenzék rettegett vezére kétszer is föl szólalt, azonban az Akadémiát nem is említette. Kolozsvári Miklós győri követ volt az, aki az Akadémiát először szóba hozta, annyit mondván, hogy »másutt a nemzeteknek tudós társaságaik vannak; nálunk ez előmenetel nem nyerhet«. Ez mingyárt az ülés elején történt s az ülés végén Máriássy István gömőri követ tért vissza erre a tárgyra, aki aznap éppen elnöke volt az ülésnek.” Móra Ferenc: *Napok, Holdak, elmúlt csillagok*. Genius kiadás, Révai-Nyomda, Budapest, 1935.
- ¹³ Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. Uo.
- ¹⁴ Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. Uo., idézet R. Kiss István (szerk.): *Az utolsó nemesi felkelés I-II*. Benkő Gyula kiad., Budapest, 1909–1911 c. művéből
- ¹⁵ Máriássy XIX. László: *A márkus- és batizfalvi Máriássyak*. Uo.
- ¹⁶ Berzeviczy Albert: *Régi emlékek 1853–1870*. Budapest, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság. <http://mek.oszk.hu/10800/10809/10809.htm> (letöltve 2018. október)
- ¹⁷ Lásd Kovács István recenzióját: *Máriássy János: Visszaemlékezések az 1848–49. évi szabadságharc alatt végzett szolgálataimra* c. emlékiratairól (Sajtó alá rendezte, a bevezetőt és a jegyzeteket írta Sugár István. Máriássy olmtüzi visszaemlékezéseit sajtó alá rendezte Hermann Róbert. Az olmtüzi visszaemlékezéseket fordította Lenkefi Ferenc, Argumentum, 1999). In Holmi, 2001/12, 1698 – 1699.
- ¹⁸ *Ezernyolcszáznegyvennyolc. Az 1848/49-iki magyar szabadságharc története képekben*. Szerk. Jókai Mór, Bródy Sándor, Rákosi Viktor. Budapest, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, 1898.

- ¹⁹ A tápiószzelei Blaskovich Múzeumban őrzött, 1636-os leltári számú könyvben őrzött levelet idézi Gócsáné Móró Csilla: *A Blaskovichok világa. Egy köznemesi család története és életmódja a 18. századtól a 20. század közepéig* c. PhD-értekezésében. In i. m., Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola, BTK, 2012, 226.
- ²⁰ Gócsáné dr. Móró Csilla: *Egy Barabás-festmény margójára. Adatok Máriássy Béla (1824–1897) élettörténetéhez*. In Studia Comitatus. Új folyam 2. Ferenczy Múzeumi Centrum, Szentendre (múzeumi évkönyv, 2015), 2016, 61–81.
- ²¹ Veress József: *Máriássy Félix (1915–1975)*. 2004. Július 12. <http://archiv.magyar.film.hu/filmtortenet/portrek/mariassy-felix-1915-1975-portre.html>. Lásd még Fazekas Eszter: *A lírai realizmus mestere. Rendezőportrék: Máriássy Félix*. 2004. április 15. <http://www.filmtett.ro/cikk/2147/rendezoportrek-mariassy-felix> (letöltve 2018. október)

Megjegyzés.: A képmellékletben előforduló személynevek néha ingadozó alakváltozatainak írásánál a történeti forrásokban leginkább használatos, ma már általánosan elfogadott formát követtük (lásd Helyesírás, Osiris, Bp., 2004, 167–169. o.). A nemesi előneveket – lásd petneházi, rozgonyi és szinai – a Máriássy nevet házasság során felvett névként használó családtagok, illetve a családhoz házasság útján kötődő rokonok nevével minden esetben az eredeti formában külön jelöljük. Ugyanakkor a Máriássy család vér szerinti leszármazottainál a „márkus- és batizfalvi” előnevet mégha a képekhez tartozó személyneveknél következetesen fel is tüntettük (a genealógiai elveket előnyben részesítve akkor is, ha netán egyes családtagok életükben nem, vagy kimutathatóan nem használták ezt az előnevet), használatát a képek alatti szövegekben az ismétlések elkerülése végett mellőztük. Ez a szerkesztési elv nem befolyásolja a hagyomány szerinti írásmódot, miszerint a „márkus- és batizfalvi” előnév a Máriássy családnevet igény szerint kiegészítheti a család ősgáira való utalás céljából. (M. P.)

Névmutató

- Abaffy Erzsébet Mária Benedikta, abafalvi és felsőlehotai 171
- Ábrányi Lajos 14, 15, 31, 49, 142
- Andrássy György, gróf 154
- Apaffy Mihály (Apafi), apanagyfalvi I. 13, 29, 47, 65
- Bacsoni Tamás 10, 26, 44
- Balla Béla, nemes 188
- Balla Edit, lásd Máriássy VIII. Péterné, báró 188, 191
- Balogh János 154
- Bánffy család (family, rod/rodina) 12, 28, 46
- Bánó Dezső 181
- Bánó Olívia, tapolylucskai és kükemezei 191
- Barabás Elemér 14, 31, 49
- Barabás Miklós 11, 14, 19, 22, 23, 27, 28, 30, 31, 36, 38, 39, 45, 46, 49, 54, 56, 57, 96, 140, 147, 176
- Bartakovics Béla 16, 32, 50
- Bartal György 154
- Bartos István 182
- Baumerth Keresztély 79
- Berckemeyer, Gabriele 175
- Berckemeyer, Hans 175
- Berckemeyer, Heidi, lásd Máriássy XI. Pálné 174, 175
- Bercsényi Miklós 13, 29, 47
- Berzeviczy család (family, rod/rodina) 9, 24, 25, 41, 43, 47, 59
- Berzeviczy Rozália, berzevici és kakaslomnici, lásd Máriássy XIII. Ferencné 11, 28, 46, 96, 97, 147
- Berzeviczy Teréz, berzevici és kakaslomnici 93, 100
- Berzeviczy Tivadar, berzevici és kakaslomnici 96
- Berzsényi Lénárd 14, 31, 49, 138
- Bethlenfalvy Béla 46
- Bianchi (Vincenzo Frederico) 14, 30, 48
- Bizony Mária, papi, lásd Máriássy XX. Jánosné 179, 180, 181, 184, 187, 189
- Bizony Sámuel, papi 179, 181
- Blaskovich Anna (Hermina), ebeczki, lásd Máriássy I. Béláné 23, 40, 57, 146, 147
- Blaskovich Gyula 23, 40, 58, 146, 147
- Böck Anna, koczárdi, lásd Máriássy II. Károlyné 108, 109, 136
- Bocskai István 51
- Borbély Gizella, rofi 184
- Bornemisza család (family, rod/rodina) 9, 25, 43
- Bornemisza Ilona, kálnói és ádámföldi, lásd Máriássy III. Béláné 156, 157, 177, 180
- Bornemisza Lajos 157
- Bornemisza Péter 23, 40, 58
- Bornemisza Potenciána 62
- Bornemisza Zsuzsanna, minaji 85
- Bret, Ernst 185
- Bret, Marta I. lásd Máriássy IX. Andrásné 184, 185
- Bujanovics Ilona, aggteleki 150, 156
- Buzási Enikő 10, 26, 44
- Csáholy Lucia, domahídi 62
- Csáky József, gróf 118
- Csáky Sándor, gróf, 45, 118
- Csáky Sándor, körösszeghi és adorjáni, gróf 118
- Csehly Anna, csehi 62
- Csemiczky Pál, csemicei 130
- Csoma Zsófia, ragyolci 85, 124, 130
- Czauczik József 10, 11, 19, 27, 35, 45, 53, 88, 89, 116, 117
- Cziráky család (family, rod/rodina) 10, 44
- Damaszkín Emília, némethi 170
- Darvas család (family, rod/rodina) 24, 41, 59
- Darvas Mária, nagyréti
- Deréky Sarolta 152
- Dessewffy Arisztid, cserneki és tarkeői 15, 22, 31, 39, 49, 57, 134, 138, 144, 145
- Dessewffy Borbála, cserneki és tarkeői 116
- Dessewffy család (family, rod/rodina) 9, 25, 43
- Dessewffy Gáspár 144
- Dessewffy József, gróf 154
- Dessewffy Zsófia, cserneki és tarkeői 116
- Dessewffy Zsuzsanna, cserneki és tarkeői 72, 73, 83, 86
- Dienes István, zebegnyői 20, 37, 55, 127
- Dienes Lajos 127
- Dobozy Erzsébet, dobozi és kisszántói 71
- Döbrentei Gábor 154
- Draskovich Anna, trakostyáni, gróf 118
- Draveczky Mária, vinnai és draveczi, lásd Máriássy XV. Jánosné 138, 176
- Drevenyák Mária Antónia, taktakenézi 126, 134
- Dub, Marta 185
- Eichinger Franz Xavér 166, 167
- Eichinger Mária, lásd Máriássy XIV. Miklósné 19, 20, 36, 54, 166, 167
- Engelhardt Dániel 72
- Erdélyi János 19, 35, 54
- Eszterházy Mihály, gróf 154
- Farkas Erzsébet, farkasfalvi 171
- Fáy Aranka, fáji 170, 172, 183
- Fáy család (family, rod/rodina) 9, 25, 43
- Fáy István 125
- Fáy Petronella, fáji, lásd Máriássy IX. Pálné 20, 36, 54, 124, 125, 147
- Fedkovič, Nikolaj 190
- Fekete Tamás 23, 40, 58, 163
- Felsőbüki Nagy Pál 85, 154, 194
- Ferenc József I. (Franz Josef I., František Jozef I.) 23, 39, 57, 132, 143
- Festetics Ferenc gróf 114
- Festetics Júlia (Johanna), gróf tolnai, lásd Máriássy Ödön Jenóné 114
- Foerkerné Bolla 179
- Földváry Károly 14, 31, 49

A Máriássy család ősgalériája

- Földváry Sándor 14, 31, 49
- Fraknoi Vilmos 13, 29, 47
- Fuchs Amália 88
- Fülöp Erzsébet 177
- Furmann Valéria 137
- Gerhardt Krisztina, királyfalvi 89, 95, 132
- Gömöry János, nemes 17, 33, 51, 110, 111
- Gömöry Pál nemes, 110
- Görgei Artúr (Görgey Arthur) 14, 31, 48, 49, 141
- Görgey (Görgei) Zsuzsanna, görgői és toporci, id. Máriássy Jánosné 12, 29, 47, 133, 138, 139
- Görgey Albert 12, 29, 47
- Görgey Anna 12, 29, 47
- Görgey család (family, rod/rodina) 9, 25, 43
- Görgey Pál 24, 41, 59
- Guyon(-Debaufre Richárd) 14, 31, 49
- Gvadányi József 16, 33, 51
- Gyarmathy Sándor 12, 28, 46
- Haller, Franz 19, 36, 54, 147
- Hamvay Mária, hamvai 173
- Hellenbach Anna, pacolai báró, 78, 81
- Hoffmann Judit 163
- Holló Barnabás 23, 40, 58, 154
- Hollósy Lajos 20, 36, 54
- Horváth Mária 166, 167
- Horváth Stansith Anna Mária, gradeczi, lásd Máriássy VIII. Ferencné 17, 33, 34, 52, 76, 77, 79, 80, 84, 98, 102, 108, 112, 121, 129
- Horváth Stansith Boldizsár, gradeczi, lásd Máriássy Klára férje 16, 32, 33, 50, 64
- Horváth Stansith Boldizsár, gradeczi lásd gradeczi Horváth Stansith Borbála apja, 93, 100
- Horváth Stansith Borbála, gradeczi, lásd Máriássy V. Imre Miklósné 20, 21, 36, 37, 38, 54, 55, 90, 93, 100, 122
- Horváth Stansith Zsófia, gradeczi 74
- Horváth Stansith család, gyerekek (family, rod/rodina) 9, 10, 25, 26, 43, 44, 52
- Horváth Stansith Gergely, gradeczi 78, 81
- Horváth Stansith Imre, pottornyai 77, 79
- Horváth Stansith Klára, gradeczi, lásd Máriássy XI. Lászlóné 17, 18, 21, 34, 37, 38, 41, 52, 55, 56, 78, 80, 81, 101, 115
- Hrabovszky Erzsébet 190
- Hübner Melanie gróf 164
- Chernel Mária, csernelházi 69
- Christian Schütz 13, 30, 47
- Iglói Szontagh Gusztáv 14, 30, 48
- II. József (Habsburg-Lotaringiai) 73, 82
- Isaák Petronella, kisdobronyi 183
- Iványi Béla 9, 10, 25, 27, 43, 44
- IX. Piusz, pápa 132
- Jamrich Viktor 10, 26, 44
- Jancsó Anna Mária, nyújtodi és esztelneki 83
- Jazykov, Alexander 15, 31, 50, 186
- Jekelfalussy család (family, rod/rodina) 24, 41, 59
- Jekelfalussy György 24, 41, 59
- Jekelfalussy Karolina 24, 41, 59
- Jekelfalussy Konstancia, jekelfalvi és margitfalvi lásd Máriássy VI. Mihályné, 19, 35, 53, 59, 94, 95, 151
- Jekelfalussy Tamás 94
- Jékey Anna, búlyi és porcsalmi 127
- Jurčacková, Iveta 183
- Kállay Ubul 17, 33, 51
- Kanis, Ernestus 12, 13, 29, 47
- Kanitz Barbara (Borbála), lásd Máriássy I. Ferenc Xavérné 12, 13, 18, 29, 35, 46, 47, 53, 72, 73
- Kanitz Gyula 72
- Kapy Zsófia, kapivári 66, 73
- XII. Károly, svéd király (Charles, Swedish King Karol, švédsky kráľ) 12, 28, 46
- Károlyi Ferenc 13, 29, 47
- Károlyi György gróf 154
- Kayser Mihály 9, 25, 43
- Kazinczy Ferenc 10, 27, 45
- Király Ádám szatmári (Szathmáry), 18, 34, 53, 75
- Kiss Katalin, nemes 65
- Kmetty Géza 182, 183
- Kmetty Imre 184
- Kolosváry Miklós 154
- Kossuth Lajos 147
- Kőszeghy Winkler Elemér 11, 27, 45, 154
- Kramer, Johann Gottlieb 10, 26, 44, 77, 78
- Krasznecz Klára, draskóci és dolinai 82, 118
- Kriehuber, Josef 103
- Kubinyi család (family, rod/rodina) 9, 25, 43
- Kubinyi Julianna, felsőkubini és déménfalvi 144
- Kubinyi Károly 123
- Kubinyi Lujza, felsőkubini és déménfalvi, lásd Máriássy II. Ágostonné 19, 20, 36, 54, 97, 99, 122, 123
- Kubinyi Teréz, felsőkubini és déménfalvi 125
- Kurth, Maximilian 20, 22, 37, 38, 55, 56, 126, 156, 157, 158, 177
- Kuska Dalma 180
- Lavotta Kata, izsépfalvi 183
- Letzter Lázár Simon 22, 39, 57, 135
- Lévay Nóra 10, 26, 44
- Loo, Jean Baptiste van 19, 36, 54
- Losonczy Klára, losonci 101, 115
- Ludvigh János 141
- Lütgendorf Ferdinánd báró, 119
- Magda Bartošová lásd Máriássy Andorné, 182
- Magyar Gyula 160
- Magyarai Etelka, nemes 160
- Machek, Antonín 10, 27, 45, 105
- Majtényi család (family, rod/rodina) 18, 34, 53
- Makay Klára, makói és gelei 179, 181
- Badányi Ida, malduri és hollóolomniczai 162
- Mária Terézia 13, 29, 47, 68
- Máriássy Ádám báró, 12, 13, 28, 29, 46, 47
- Máriássy Andor 182
- Máriássy Andor Márk 182
- Máriássy Anna, (XVI. sz./stor. /cent.) 23, 40, 58
- Máriássy Anna, lásd Máriássy I. Attiláné 151
- Máriássy Anna, szepeskörtvélyesi 149
- Máriássy Anna Apollónia, pottornyai és csát lásd Pottornyai Imréné i, 79, 128

A Máriássy család ősgalériája

- Máriássy Anna Krisztina lásd színeyei Merse Lászlóné , 18, 35, 53, 86
- Máriássy Anna Mária 11, 19, 27, 36, 45, 54
- Máriássy Borbála, báró, lásd Betuš Ladislavné 187
- Máriássy Borbála Zsuzsanna 21, 38, 56, 110, 111
- Máriássy család, nemzetség (family, rod/rodina) 9, 10, 11, 15, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 57, 59, 63
- Máriássy Ede Napóleon 136
- Máriássy Eszter (Esther), lásd Kmetty Gézáné 182, 183
- Máriássy Félix 23, 40, 58, 163
- Máriássy Ferenc 12, 28, 46
- Máriássy Gábor 16, 32, 50, 132
- Máriássy Gizella 19, 36, 54, 148
- Máriássy I. Ágoston 22, 39, 57, 134, 135, 150
- Máriássy I. András 23, 41, 58
- Máriássy I. Attila 15, 22, 31, 38, 39, 49, 57, 151
- Máriássy I. Béla 19, 23, 36, 40, 54, 57, 58, 146, 147
- Máriássy I. Ferenc Xavér 12, 13, 17, 18, 28, 29, 33, 35, 47, 47, 51, 53, 72, 73, 83, 86
- Máriássy I. Gusztáv Márk 20, 37, 55, 172
- Máriássy I. Gyula 139
- Máriássy I. Kálmán 162
- Máriássy I. Miksa 116
- Máriássy I. Ödön Jenő 114
- Máriássy I. Pál 23, 40, 58, 71
- Máriássy II. Ágoston 36, 54, 97, 122
- Máriássy II. Boldizsár 17, 22, 33, 38, 39, 51, 56, 101, 115
- Máriássy II. Dezső 22, 39, 56, 177
- Máriássy II. Farkas (Wolfgang) 21, 37, 55, 82, 118
- Máriássy II. Ferenc Xavér 89, 95, 132
- Máriássy II. Károly 108, 136
- Máriássy II. Ödön Ferenc Ágoston Tivadar András 11, 17, 28, 33, 46, 51, 152, 153, 163, 174
- Máriássy II. Tiborc 12, 29, 30, 47, 49, 133
- Máriássy III. Béla Rezső Rudolf 22, 35, 39, 56, 156, 158, 159, 177, 180
- Máriássy III. Sándor 10, 12, 13, 15, 27, 29, 32, 44, 47, 50, 68, 70
- Máriássy III. Tibor 11, 13, 22, 27, 29, 39, 45, 47, 56, 160, 161, 176, 180
- Máriássy III. Zsigmond 66
- Máriássy IV. András, báró 10, 13, 14, 26, 28, 30, 45, 48, 90, 102, 103, 104, 105, 106, 107
- Máriássy IV. József 118
- Máriássy IV. Tamás 116, 117
- Máriássy IX. László 65
- Máriássy IX. Pál 20, 36, 54, 124, 147
- Máriássy Júlia lásd körorsszeghi és adorjáni gróf Csáky Sándorné, 10, 27, 45, 47, 118
- Máriássy Julianna 13, 29, 47, 72
- Máriássy Klára 16, 32, 50, 58, 64
- Máriássy Klementina Petronella, lásd ocskai Ocskay Istvánné 169
- Máriássy Kristóf 24, 41, 59
- Máriássy Krisztina, lásd szatmári (Szathmáry) Király Ádámné 18, 35, 53, 75
- Máriássy Margit Valéria, lásd okolicsnói Okolicsányi Edené 162
- Máriássy Mária, lásd zebegnyői Dienes Istvánné 20, 37, 55, 126, 128
- Máriássy Mária Magdolna Erzsébet, lásd apátfalvi Montskó Istvánné 19, 35, 53, 89
- Máriássy N. 131
- Máriássy T. Andrew, Ph.D (IX. András), báró 184
- Máriássy Terézia lásd rozsnýobányai és budaméri Újházy Józsefné, 79, 112
- Máriássy testvérek (Batiz, Miklós, Péter, Márk, János, Mihály) 63
- Máriássy V. András 10, 11, 20, 26, 27, 36, 44, 45, 55, 120
- Máriássy V. Antal 126, 134
- Máriássy V. Béla 183
- Máriássy V. Ferenc 24, 40, 58
- Máriássy V. Imre Miklós 13, 20, 29, 30, 37, 48, 54, 55, 90, 91, 92, 93, 122
- Máriássy V. László 62
- Máriássy V. Mihály 20, 37, 55, 83
- Máriássy V. Pál 13, 29, 65, 75
- Máriássy V. Sándor 13, 29, 47, 84, 90, 111, 120
- Máriássy VI. András Andor 23, 40, 58, 183
- Máriássy VI. István 9, 25, 43, 62, 63
- Máriássy VI. Mihály 95, 151
- Máriássy VI. Pál 85
- Máriássy VI. Márk 16, 33, 51, 71
- Máriássy VI. Zsigmond 147
- Máriássy VII. András 169, 172
- Máriássy VII. Antal 150, 156
- Máriássy VII. Ferenc 76, 82
- Máriássy VII. Mihály 151
- Máriássy VIII. Ferenc 33, 52, 76, 84, 98, 102, 112, 129
- Máriássy VIII. Mihály 17, 33, 51, 164, 165
- Máriássy VIII. Péter báró 9, 25, 26, 43, 189, 190
- Máriássy X. István 12, 13, 16, 29, 33, 47, 51, 66, 67, 73
- Máriássy X. László 80
- Máriássy X. Miklós 68
- Máriássy XI. Ferenc 82
- Máriássy XI. János 24, 40, 58
- Máriássy XI. László 17, 33, 37, 51, 55, 80, 101, 108, 115
- Máriássy XI. Pál 22, 38, 56, 174
- Máriássy XII. János 74
- Máriássy XIII. Ferenc András 97, 152
- Máriássy XIII. Miklós 149, 164, 170
- Máriássy XIV. István 23, 40, 58, 85, 124, 130, 154
- Máriássy XIV. János 133, 138, 139
- Máriássy XIV. Miklós 36, 54
- Máriássy XIX. László 15, 22, 31, 39, 49, 57, 171
- Máriássy XV. István 183
- Máriássy XV. János, báró 11, 12, 13, 14, 15, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 39, 45, 46, 47, 48, 49, 57, 133, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 160, 176
- Máriássy XVIII. László 171
- Máriássy XX. János 178, 180, 184, 186, 187, 189
- Máriássy XXI. István 15, 30, 49, 50, 170
- Máriássy XXI. János, báró 15, 32, 188
- Máriássy Zsófia lásd ózdi és zádorházi Sturmann Györgyné, (2. házassága szerint) csemicei Csemiczky Pálné, 130
- Máriássy Zsófia, (XVII. sz./stor. /cent.) 23, 40, 58
- Máriássy Zsófia Katalin, lásd vitálisfalvi Vitális Jánosné 17, 18, 21, 34, 38, 52, 56, 74
- Máriássy Zsuzsanna, lásd szirmai és szirmabessenyői Szirmay Zsigmond Imréné 79, 98
- Markó Ernő 20, 36, 54, 167

A Máriássy család ősgalériája

- Márkup (Markup) Valéria 20, 37, 55, 172, 173
- Mayer Gyula 22, 39, 57, 134, 145
- Mednyánszky László 99
- Merse Amália, szinyei 96
- Merse Kristóf 87
- Merse László 135, 145
- Mikes Kelemen 13, 29, 47
- Mikszáth Kálmán 13, 24, 29, 41, 47, 59
- Milkovich (Milkovics) Zsuzsanna 18, 34, 52
- Monstskó István, apátfalvi 89
- Morecskó János 89
- Ocskay István, ocskai 168, 169
- Ocskay Rudolf, ocskai 168
- Ocsovai András 163
- Okolicsányi Borbála, okolicsnói 79, 84, 90, 111, 120
- Okolicsányi Ede 162
- Pallos Lajos 10, 26, 44
- Patay Anna, báji 165
- Patay Franciska, báji 146
- Péchy Margit, pécsújfalusi 157
- Péchy Mária, pécsújfalusi 87
- Perényi Zsigmond, báró 154
- Peski József 106
- Petneházy Dávid, petneházi 69
- Petneházy Éva, petneházi lásd Máriássy X. Miklósné 68, 69
- Platthy Mihály 154
- Pottornyai Imre, pottornyai és mezőcsáti 129
- Pottornyay Julianna, csáti 77, 79
- Probstner András 88
- Probstner Angelika, újlublói és jakublyáni, lásd Máriássy XI. Ferencné 19, 35, 36, 53, 54, 88
- Pulszky Anna, lubóci és csefalvi 113
- Radvánszky Miklós, radváni 93
- II. Rákóczi Ferenc 12, 13, 18, 26, 28, 29, 35, 46, 47, 53, 65, 66, 75
- Rákóczi Pál 23, 41, 58
- Rédey család (family, rod/rodina) 12, 28, 46
- Reich János 10, 27, 44
- Reichelová, Janka 188
- Reviczky Rozália, revisnyei 94
- Reynolds, Joshua, Sir 19, 36, 53
- Reznik Ildikó 10, 26, 44
- Rodakowska Alma 152, 163, 174
- Rudnyánszky Kálmán 85
- Sárközy Júlia 19, 36, 54
- Scultéty Terézia 168
- Seidler Wranitzky, Karoline 19, 35, 53
- Semsey Balázs 10, 26, 44
- Semsey Réka 10, 26, 44
- Schwindt, J. R. 113
- Juhásné Simek Dóra 19, 36, 54, 166
- Simonyi István 10, 26, 44
- Spóner Ferenc 137
- Spóner Valéria, lásd Máriássy Napóleonné 136, 137
- Stock János 16, 33 51
- Stunder, Johann Jakob (Stunder János Jakab) 10, 17, 27, 33, 45, 51, 118
- Sturmman György, ózdi és zádorházi 130
- Sturmman Hermina, ózdi és zádorházi, lásd Máriássy I. Béláné 147
- Sturmman Julianna, ózdi és zádorházi 110
- Szakáll Albert 133
- Széchenyi István, gróf 85, 154
- Székely András, Andreas Székely 108, 136
- Székely Zoltán 10, 26, 44
- Székely István, széki 172, 173
- Székely Mária széki, 20, 37, 55, 172, 173
- Szemere Huba Miklós 165
- Szemere Katalin, szemerei lásd Máriássy VIII. Mihályné, 164, 165
- Szemere Miklós 11, 19, 27, 36, 45, 54
- Szent Ivány Anna, szentiványi 135, 145
- Szent Ivány Borbála, lipótszentiványi 66
- Szepessy Mária, négyesi 147
- Szepessy Krisztina, négyesi 80
- Szigeti Anna 182
- Szinyei Merse család (family, rod/rodina) 9, 25, 43
- Szinyei Merse Emma, lásd Máriássy XV. Jánosné 22, 39, 57, 134, 138, 144, 145
- Szinyei Merse László 35, 53, 86, 87
- Szinyei Merse Pál 87
- Szinyei Merse Regina, lásd Máriássy I. Ágostonné 22, 39, 57, 134, 135, 150
- Szirmay Adél Mária, szirmai és szirmabessenyői 97
- Szirmay Adél, szirmai és szirmabessenyői, lásd Máriássy V. Andrásné 10, 11, 20, 27, 37, 44, 45, 55, 120, 121
- Szirmay András 121
- Szirmay család (family, rod/rodina) 9, 12, 25, 28, 43, 46
- Szirmay Zsigmond Imre, szirmai és szirmabessenyői 79, 98
- Szoboszlai Pap István 154
- Szontagh Zsuzsanna, iglói és zabari 76, 82
- Takács Gáspár 154
- Teleki Sámuel gróf, I 16, 32, 51
- Teőke Anna, csépanfalvi 147, 164, 170
- Than Albin, nemesapáti, báró 162
- Thököly Imre 24, 41, 59, 69
- Thököly István 12, 28, 46
- Tornynos Anna, tornyosnémeti 123
- Újházy Antónia, rozsnýobányai és budaméri 144
- Újházy Dániel, budaméri 113
- Újházy József, rozsnýobányai és budaméri 112, 113
- Ulászló, II., király 62, 63
- Vandrák Károly id., 10, 20, 27, 36, 45, 120, 121
- Várady Anna, rozgonyi és szinai 65, 71, 75
- Vay Ábrahám 154
- Veselý, Jozef 191
- Vitális János vitálisfalvi, 74
- Weér Mária, muronyi és köröstarcsai 65
- Werner, Fritz 184, 185
- Wesselényi család (family, rod/rodina) 12, 28, 46
- Wesselényi Miklós, báró 154
- Wetzlar Katalin, báró 114
- Wieland Marica, lásd Bethlenfalvy Béláné 12, 28, 46

A képek lelőhelyei

A reprodukciók közlésének engedélyezéséért az alábbi intézményeknek szeretnénk köszönetet mondani

Blaskovics Múzeum

Múzeumi út 13
H-2766 Tápiószele

ELTE, Egyetemi Könyvtár

H-1053 Budapest, Ferenciek tere 6

Hadtörténeti Intézet és Múzeum

Tóth Árpád sétány 40
H-1014 Budapest

Magyar Nemzeti Galéria

Szent György tér 2
H-1014 Budapest

Magyar Nemzeti Múzeum

Múzeum körút 14–16
H-1088 Budapest

Magyar Nemzeti Múzeum Rákóczi Múzeuma

Szent Erzsébet u. 19
H-3950 Sárospatak

Muezul de Artă (Palatul Bánffy)

Piața Unirii 30
RO-400098 Cluj-Napoca

Múzeum – Mestský hrad

Hradné nám. 42
H-060 01 Kežmarok

Sárospataki Református Kollégium

Tudományos Gyűjteményeinek Múzeuma

Rákóczi út 3
H-3950 Sárospatak

Slovenská národná galéria

Riečna 1
SK-815 13 Bratislava

Spišské múzeum SNM

Nám. Majstra Pavla 40
SK-054 01 Levoča

Východoslovenské múzeum

Nám. Maratónu mieru 1
SK-040 01 Košice

Kiadta a Kalligram Polgári Társulás, Dunaszerdahely, és a Kalligram Könyv- és Lapkiadó Kft., Pozsony, 2019. Első kiadás.
Oldalszám 200. Felelős kiadó Ágoston Attila. Borítóterv, grafikai elrendezés és nyomdai előkészítés Jozef Veselý, FOGRA, Kassa.
Nyomta a Nikara – Róbert Jurových, Korpona.

Vydal OZ Kalligram, Dunajská Streda a Kalligram, spol. s r. o., Bratislava 2019 v náklade 300 ks. Prvé vydanie.
Počet strán 200. Vydavateľ Attila Ágoston. Návrh obálky, grafická úprava a príprava do tlače Jozef Veselý, FOGRA, Košice.
Vytlačila Nikara – Róbert Jurových, Krupina.